

Gemeente Anzegem
Wegberminventarisatie en Wegbermbeheerplan

Maart 2011, eindrapport

Colofon

Dit document is een publicatie van:

Intercommunale Leiedal

Opdrachtgever:

Gemeente Anzegem

Projectleiding en rapportering:

Stefaan Verreu (Leiedal)

Gis-ondersteuning:

Pierre Duc (Leiedal)

Jan Coucke (Leiedal)

Met medewerking van:

Arnout Zwaenepoel (wvi)

Eric Cosyns (wvi)

Yvan Desseyen (Agentschap natuur en bos)

Filip Goussaert (gemeente Anzegem)

Het bermbeheerplan van Anzegem kwam tot stand met de financiële steun van het Vlaamse gewest in het kader van de samenwerkingsovereenkomst milieu 2008-2013.

Dit eindrapport is gebaseerd op een basisstramien opgesteld door de wvi (West-Vlaamse intercommunale) voor gemeentelijke bermbeheerplannen, door Arnout Zwaenepoel en Eric Cosyns. In het kader van de uitvoering van de opdracht heeft Leiedal beroep gedaan op een ondersteuning vanuit de wvi.

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	3
1 Methode	6
1.1 Inventarisatie.....	6
1.2 Verwerking.....	12
2 Resultaten en bespreking	13
2.1 De soortenlijst.....	13
2.2 Rode lijst-soorten en overige zeldzame soorten.....	22
2.3 Ecologisch interessante relictsoorten.....	26
2.4 Socio-ecologische groepen.....	32
2.5 Vegetatietypes van de wegbermen.....	33
2.6 Overzicht alfabetisch per straat.....	42
3 Bespreking bermen volgens hun waardering	58
4 Beheerdoelstellingen en vastleggen van beheerprioriteiten	61
4.1 Wegbermen en hun natuurwaarde.....	61
4.2 Globale doelstellingen.....	62
4.2.1 Met betrekking tot het inwendig beheer.....	62
4.2.2 Met betrekking tot het uitwendig beheer.....	62
4.3 Prioriteiten voor de wegbermen van Anzegem.....	64
5 Beheerrichtlijnen: de beheerkaart	69
5.1 Bedoeling en opzet.....	69
5.2 Beheermethoden.....	70
5.2.1 Maaien.....	70
5.2.2 Niets doen.....	70
5.2.3 Maaitijdstip.....	70
5.2.4 Maalfrequentie.....	71
5.2.5 Maai breedte.....	71
5.3 Bermtypologie en aanbevolen beheermethode op basis van vegetatie.....	72
5.4 Beheermethoden voor een vlindervriendelijke berm.....	75
5.5 Bomen planten.....	76
5.6 Beheerrichtlijnen voor de wegbermen in Anzegem.....	78
5.6.1 Maidata, maalfrequentie en afvoer bermmaaisel.....	78
5.6.2 Gefaseerd invoeren van het bermbeheerplan.....	81
5.6.3 Maaien van de slootkanten.....	82
5.6.4 Veiligheidsmaai beurten.....	82
5.6.5 Aanvullende bedenkingen en maatregelen.....	82
5.6.6 Locaties voor aanvullende beplanting met bomen, houtkanten of hakhout.....	83
6 Afwijkingen op het bermbesluit	87
6.1 Bedoeling.....	87
7 Bestek	89
7.1 Algemeen.....	89
7.2 Concretisering van het bestek voor de gemeentelijke wegen van Anzegem.....	91
8 Aanvullende evaluatie en monitoring	92
9 Aanvullende communicatie	94

10	Referenties.....	95
11	BIJLAGE 1: Kostenaspecten.....	96
12	BIJLAGE 2: Vegetatietabel wegbermen Anzegem (2010)	97
13	BIJLAGE 3: Kaartenbundel.....	110

Kaarten, foto's, figuren, tabellen en bijlagen

Tabellen

- Tabel 1a:** Betekenis van de kilometerhokfrequentieklasse voor Vlaanderen (Atlas van de Flora van Vlaanderen en het Brussels Gewest, 2006).
- Tabel 1b:** Betekenis van de regionale frequentie voor de zand- en zandleemstreek (Atlas van de Flora van Vlaanderen en het Brussels Gewest, 2006).
- Tabel 2:** Betekenis van de socio-ecologische groepen (Stieperaere & Franssen 1982)
- Tabel 3:** Soortenlijst van waargenomen plantensoorten in de wegbermen te Anzegem, met aanduiding van de zeldzaamheidsklasse, de regionale frequentie en de socio-ecologische.
- Tabel 4:** De decimale schaal voor opname van permanente kwadraten (Londo 1975)

Kaarten

- Kaart 0:** Overzicht bermen Anzegem
- Kaart 1:** Inventarisatie
- Kaart 2:** Huidig beheer wegbermen
- Kaart 3:** Bodemkaart
- Kaart 4:** Zeldzaamheid
- Kaart 5a:** Interessante bosbegeleidende soorten
- Kaart 5b:** Interessante relictsoorten van vochtig grasland
- Kaart 5c:** Interessante relictsoorten van droog grasland
- Kaart 5d:** Interessante slootbegeleidende soorten
- Kaart 6a:** Vegetatietypes - Hoofdtype
- Kaart 6b:** Vegetatietypes - Relicttype
- Kaart 6c:** Vegetatietypes - Sloottype
- Kaart 6d:** Vegetatietypes – Relict sloottype
- Kaart 7:** Fotoplan
- Kaart 8:** De meest waardevolle wegbermen
- Kaart 9:** Aanbevolen maaidata
- Kaart 10:** Afvoer maaisel
- Kaart 11:** Gefaseerde invoer van het maaien met afvoer

Figuren

- Figuur 1:** Situering zand- en zandleemstreek
- Figuur 2:** De verdeling over de rekenkundige zeldzaamheidsklassen van de bermsoorten in Anzegem en Vlaanderen
- Figuur 3:** De verdeling over de socio-ecologische groepen van de bermsoorten in Anzegem en Vlaanderen

Foto's

Diverse foto's zijn tussengevoegd in de tekst. De foto's in dit rapport werden genomen op verschillende data door Stefaan Verreun en Arnold Zwaenepoel tijdens de verkenning en inventarisatie en geven een impressie van het uitzicht van de wegbermen in het voorjaar of het najaar (september).

Bijlagen

- Bijlage 1:** Kostenaspecenten
- Bijlage 2:** Vegetatietabel inventaris wegbermen Anzegem 2010
- Bijlage 3:** Kaartenbundel

1 Methode

1.1 Inventarisatie

Een overzicht van de bermen op het grondgebied van de gemeente Anzegem is opgenomen op Kaart 0. Op deze kaart zijn zowel de wegbermen, de gewestwegen, de spoorwegbermen als de bermen van de waterlopen weergegeven.

Dit bermbeheerplan van Anzegem beperkt zich echter tot de wegbermen buiten de bebouwde gebieden door de gemeente beheerd.

De inventarisatie van de bermen vond plaats in de periode voorjaar 2010 door Stefaan Verreu van de milieucel Leiedal, in samenwerking met Arnout Zwaenepoel en Eric Cosyns van de wvi. Voorafgaandelijk werd met de wagen een eerste verkenning gedaan van vrijwel alle wegbermen om een selectie te kunnen maken van de (potentieel) meest waardevolle wegbermen. In samenspraak met de gemeentelijke milieudienst werden een twintigtal wegbermen geselecteerd en nauwkeurig geïnventariseerd. Op 1 en 2 juni 2010 werden twee dagen uitgetrokken voor veldwerk waarbij ongeveer veertig kilometer te voet werd geïnventariseerd, aangevuld met een steekproefsgewijze inventarisatie van ongeveer 75 km bermen.

In september 2010 werd door Stefaan Verreu van de intercommunale Leiedal nog aanvullend een verdere screening gedaan van een aantal wegbermen in de gemeente.

Tevens werd gebruik gemaakt van de gegevens aangereikt door Yvan Desseyn van het Agentschap voor Natuur en Bos (gegevens 2006)

Bij de inventarisatie werden voor de geselecteerde straten alle waargenomen plantensoorten in de wegberm en de aanpalende gracht genoteerd. Per straat wordt aan de hand van de plantenlijsten de vegetatietypes bepaald volgens het handboek 'Werk aan de berm' van Arnout Zwaenepoel (1998). Verder werden ook aanvullende gegevens per straat genoteerd zoals helling, bermbreedte, aangrenzend wegdek en biotopen, huidig beheer. Voor de landelijke wegen is er geen onderscheid in vegetatie tussen beide zijden van de weg, zodat er verder ook geen apart melding van gemaakt wordt.

De bermen die op deze manier geïnventariseerd werden zijn aangeduid volgens hun wijze van inventarisatie op kaart 1. De andere bermen met een snelle inventarisatie, en de niet nader geïnventariseerde wegen zijn eveneens op kaart weergegeven. Deze laatste categorie van wegbermen die niet in detail bekeken werden, behoren overwegend tot het standaard-bermtype van verruigde voedselrijke berm met een standaard maaibeheer.

Kaart 2 geeft het huidige bermbeheer weer binnen de gemeente Anzegem. Een aantal bermen (ongeveer 30 km) worden door de gemeente sinds 1998 beheerd overeenkomstig het bermbesluit (maaïen na 15 juni en 15 december, met afvoer van het maaisel). De andere bermen worden wel gemaaid in overeenstemming met de data in het bermbesluit, maar zonder afvoer van het maaisel.

Kaart 3 geeft de bodemkaart voor het grondgebied van de gemeente. De bodemgesteldheid is in belangrijke mate bepalend voor de ontwikkelingskansen van de vegetatie op de wegberm. In Anzegem vinden we een mozaïek van vochtige en droge zand- en zandleemgronden met uitzondering van enkele beekvalleien (alluviale kleigronden).

In het (vlakke) noorden van de gemeente overwegen de eerder zandige gronden (Vichte, Heerweg) en in het (golvende) zuiden dan eerder de zandlemige gronden.

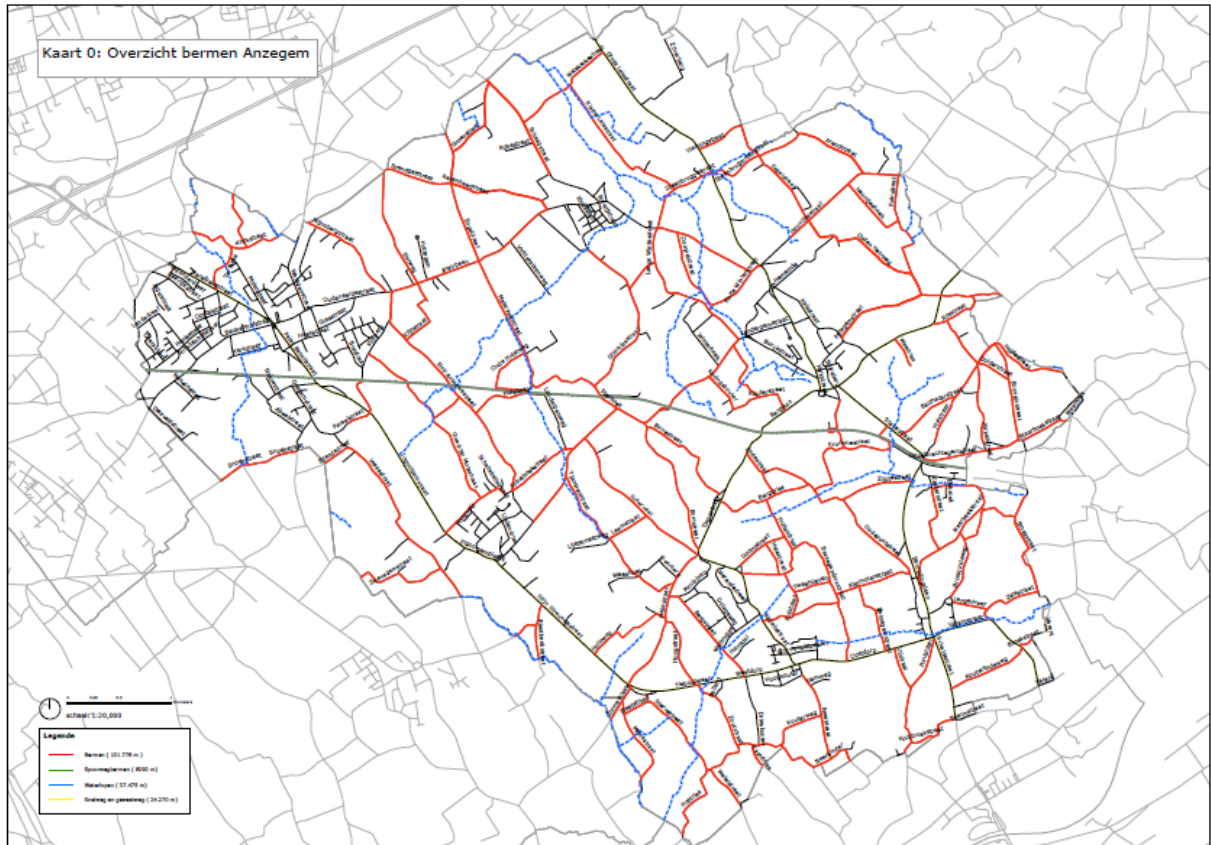
In bijlage 2 bij dit rapport zijn de resultaten van de inventarisatie 2010 per straat samengevat in een vegetatietabel. Hierbij vind je telkens ook het aantal waargenomen planten per straat.

1. Kruipende boterbloem op een brede wegberm (Neerbeekstraat)

2. Bloeiaspect van Fluitenkruid op een berm beheerd volgens het bermdecreet (Bassegebosstraat)

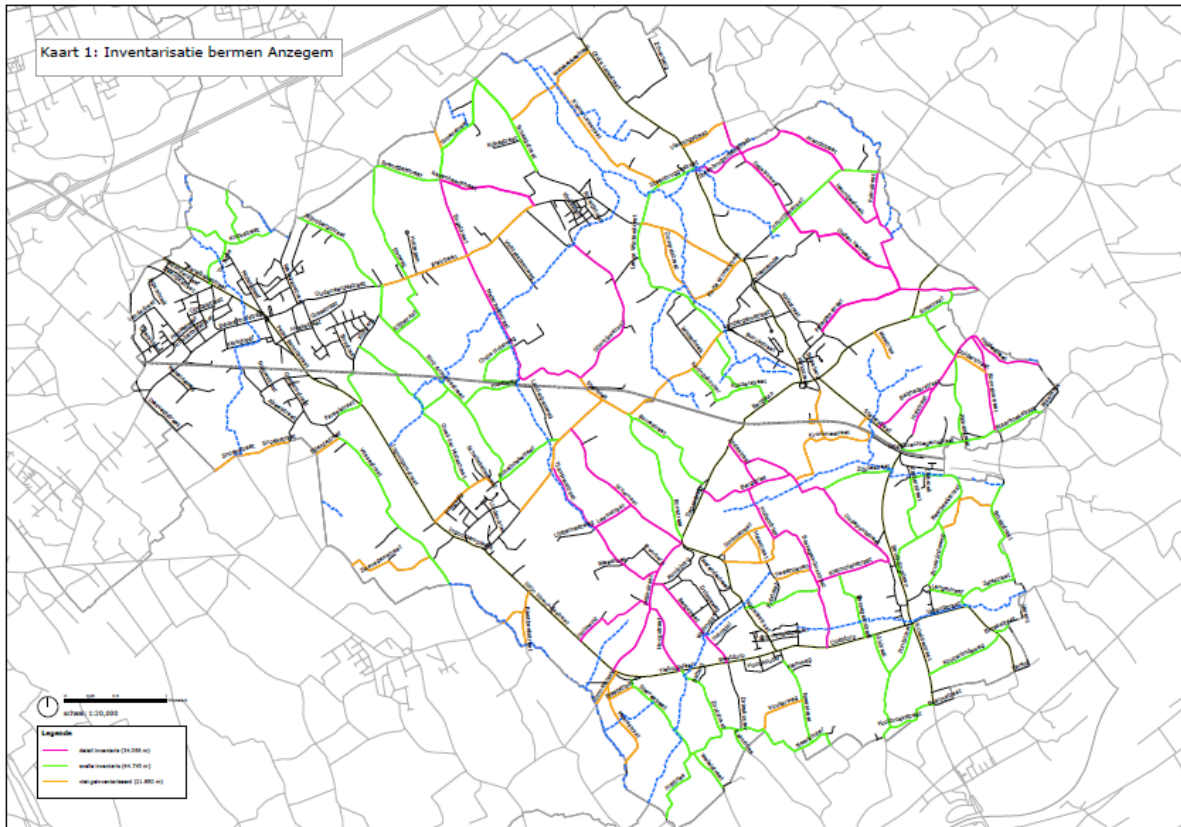

Kaart 0: Overzicht van de bermen in Anzegem
(meer gedetailleerde kaart in bijlage)

Legende

- █ Bermen (101.778 m)
- █ Spoorwegbermen (8.090 m)
- █ Waterlopen (37.475 m)
- █ Snelweg en gewestweg (24.270 m)

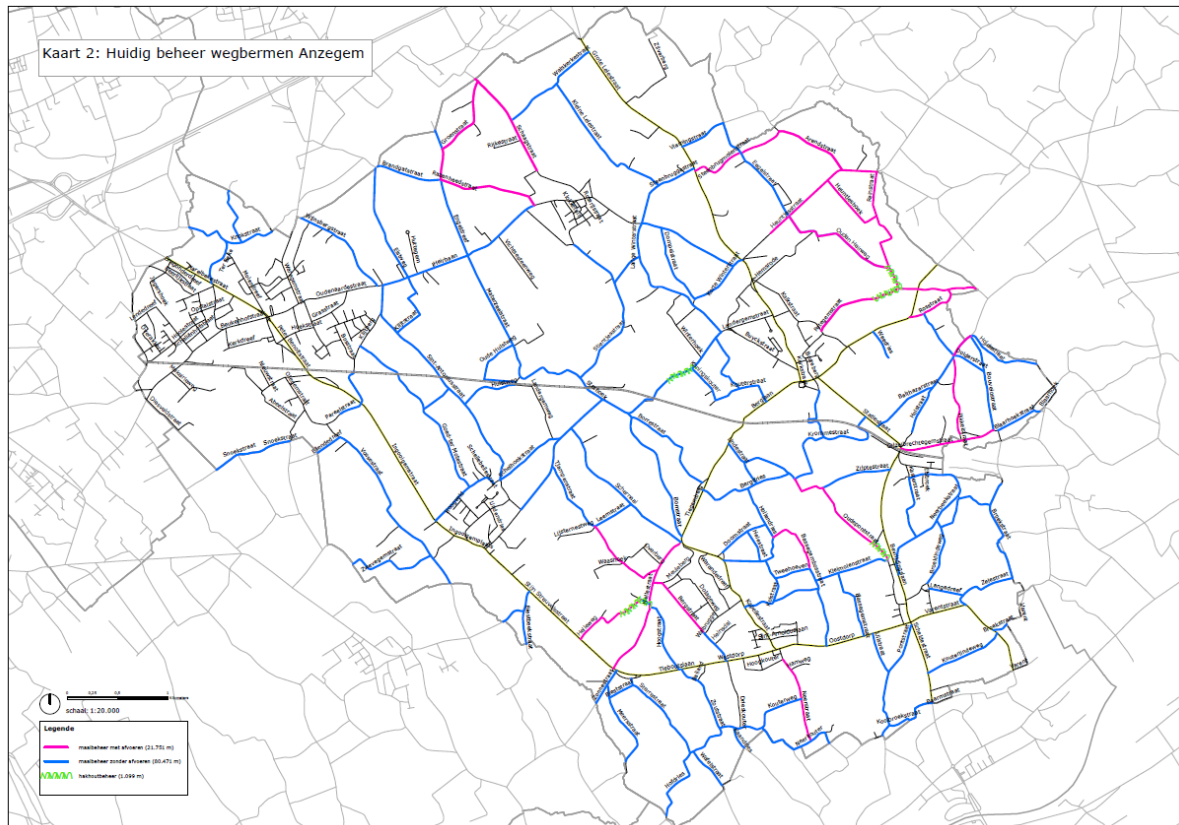

Kaart 1: Inventarisatie wegbermen Anzegem
(meer gedetailleerde kaart in bijlage)

Legende

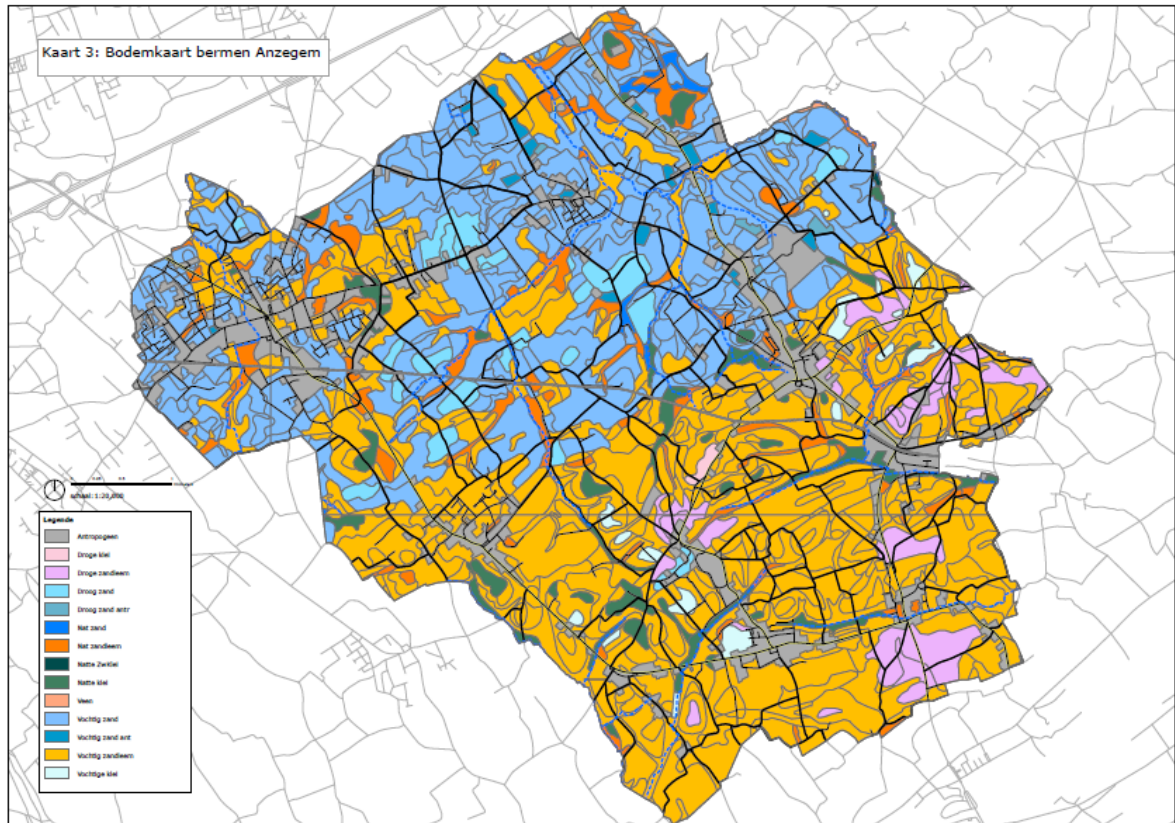
- █ Detail inventaris (34.356 m)
- █ Snelle inventaris (44.743 m)
- █ Niet geïnventariseerd (21.850 m)

Kaart 2: Huidig beheer van de wegbermen in Anzegem
(meer gedetailleerde kaart in bijlage)

Legende

- Maaibeheer met afvoeren (21.751 m)
- Maaibeheer zonder afvoeren (80.471 m)
- Hakhoutbeheer (1.099m)

Kaart 3: Bodemkaart Anzegem
(meer gedetailleerde kaart in bijlage)

Legende

	Antropogeen
	Droge klei
	Droge zandleem
	Droog zand
	Droog zand antr
	Nat zand
	Nat zandleem
	Natte Zwklei
	Natte klei
	Veen
	Vochtig zand
	Vochtig zand ant
	Vochtig zandleem
	Vochtige klei

1.2 Verwerking

De resultaten van de inventarisaties per straat zijn terug te vinden in de vegetatietabel in bijlage 2, waar ze geordend werden volgens de Nederlandse naamgeving in Lambinon et al. (1998).

Een volledige soortenlijst van alle waargenomen plantensoorten in de bermen of de aanpalende gracht samen is verder weergegeven in tabel 3. In deze tabel zijn de resultaten voorzien van de (logaritmische) zeldzaamheidsklasse in Vlaanderen en van een (rekenkundige) zeldzaamheidsaanduiding voor de zand- en de zandleemstreek van Vlaanderen (Atlas van de Flora van Vlaanderen en het Brussels Gewest, 2006). Tevens vind je er de opgave van de socio-ecologische groep (Stieperaere & Franssen 1982) waartoe de soort behoort. Er wordt een vergelijking gemaakt tussen beide spectra voor Vlaanderen (cf. Zwaenepoel 1996) en voor Anzegem. Aan de zeldzaamheidsaanduiding wordt ook een bespreking van de Rode lijst-soorten gekoppeld.

Zeldzaamheid en ecologische groepen worden ook in de tekst becommentarieerd. Rode lijst-soorten, de zeldzame soorten en interessante relictsoorten worden op kaart aangeduid. Verder worden nog een aantal ecologisch relevante soorten besproken. De inventarisaties worden ook toegelicht naar de verschillende aangetroffen vegetatietypes en op kaart weergegeven.

Bij de beschrijving wordt ook aandacht geschonken aan de esthetische waarde van de bermen. De visuele beleving van een bloemrijke berm is in ecologisch opzicht meestal ondergeschikt aan het voorkomen van zeldzame of bijzondere soorten, maar heeft toch ook wel zijn biologische betekenis. De bloemenrijkdom van de berm is immers een interessant gegeven voor veel ongewervelde dieren. Daarenboven biedt ze de doorsnee weggebruiker meer visuele beeldkwaliteit dan het voorkomen van zeldzame (en vaak weinig opvallende) soorten.

Vervolgens worden aan de hand van voorgaande criteria de interessantste bermen weergegeven op kaart en kort toegelicht.

Na de resultaten van de inventarisatie, wordt dan verder ingegaan op het gewenste beheer om te komen tot botanisch interessante wegbermen. Hieraan wordt de mogelijkheid gekoppeld om af te wijken van de bepalingen uit het Bermbesluit door een gemotiveerde aanvraag aan het Agentschap voor natuur en bos (ANB).

Tenslotte wordt stilgestaan bij enkele technische aspecten van het bermbeheer, het beschikbare materiaal, de verwerkingsmogelijkheden van het maaisel en de alternatieven voor het maaibeheer.

2 Resultaten en bespreking

2.1 De soortenlijst

In de bermen van Anzegem werden 254 verschillende plantensoorten aangetroffen tijdens de inventarisatie. Dat is ongeveer 17 % van het aantal soorten dat in Vlaanderen voorkomt en 31% van het aantal soorten dat in bermen in Vlaanderen aangetroffen werd (cf. Zwaenepoel 1998). Dat is vergelijkbaar met andere gemeenten in de buurt: Deerlijk telt 228 soorten en Harelbeke 203.

Dit is voor Anzegem een behoorlijk aantal, hoewel dit cijfer nog een onderschatting zal zijn gezien slechts ongeveer 40 km van de wegbermen begin juni op een volledige manier werd geïnventariseerd. Hierdoor zullen een aantal plantensoorten ongetwijfeld niet opgemerkt zijn, maar die toch voorkomen in de wegbermen. Toch geeft de inventarisatieronde al een voldoende representatief beeld van de verscheidenheid aan planten in de Anzegemse wegbermen met een respectievelijke waardebeoordeling voor de interessantste bermen.

In de soortenlijst (tabel 3) worden resp. wetenschappelijke benaming, Nederlandse benaming, uurhokfrequentieklasse, de regionale frequentie, de socio-ecologische groep weergegeven. In respectievelijk tabel 1 en 2 wordt de betekenis van de kilometerhokfrequentieklasse en van de socio-ecologische groep weergegeven.

De kilometerhokfrequentieklasse geeft de zeldzaamheid weer op basis van het voorkomen van de plantensoort in het aantal kilometerhokken in Vlaanderen (en het Brussels Gewest) (zie tabel 1a). Dit is dus een omgekeerd logaritmische schaal, zoals de tabel laat zien.

Tabel 1a: Betekenis van de kilometerhokfrequentieklasse voor Vlaanderen (Atlas van de Flora van Vlaanderen en het Brussels Gewest, 2006).

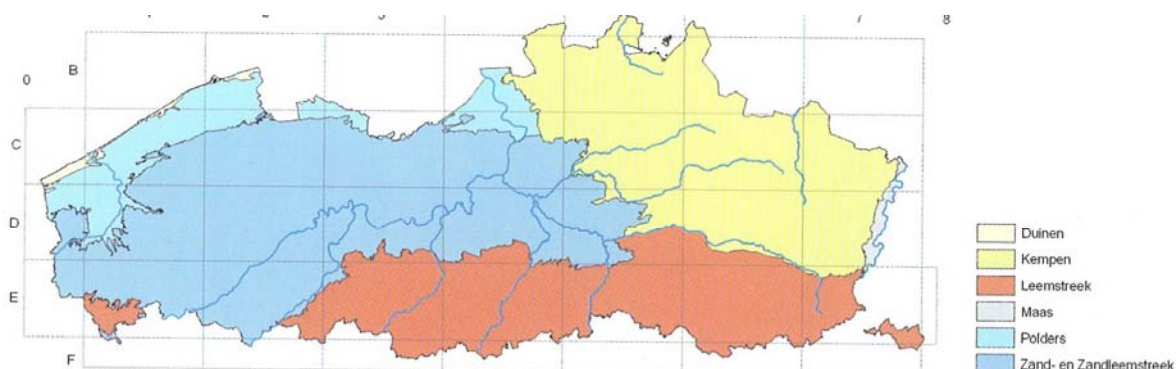
Klasse	Aantal kilometerhokken	
0	0	Komt niet voor in Vlaanderen
1	Tussen 1 en 16	Uiterst zeldzaam
2	Tussen 17 en 63	Zeer zeldzaam
3	Tussen 64 en 152	Zeldzaam
4	Tussen 153 en 297	Vrij zeldzaam
5	Tussen 298 en 581	Vrij zeldzaam
6	Tussen 582 en 993	Vrij algemeen
7	Tussen 994 en 1493	Vrij algemeen
8	Tussen 1494 en 2150	Algemeen
9	Tussen 2151 en 3347	Zeer algemeen
10	Meer dan 3348	Uiterst algemeen

De regionale frequentie echter geeft de verspreiding weer van een plantensoort in de zand- en zandleemstreek (waartoe de gemeente Anzegem behoort) en geeft het percentage kilometerhokken weer waar de soort is vastgesteld in de zand- en zandleemstreek, opgesplitst in 10 klassen (zie tabel 1b).

Tabel 1b: Betekenis van de regionale frequentie voor de zand- en zandleemstreek (Atlas van de Flora van Vlaanderen en het Brussels Gewest, 2006).

Klasse	% kilometerhokken waar de plant voorkomt
0	0 %
1	Tussen 1 en 10 %
2	Tussen 10 en 20 %
3	Tussen 20 en 30 %
4	Tussen 30 en 40 %
5	Tussen 40 en 50 %
6	Tussen 50 en 60 %
7	Tussen 60 en 70 %
8	Tussen 70 en 80 %
9	Tussen 80 en 90 %
10	Tussen 90 en 100%

Figuur 1: Situering van de zand- en zandleemstreek binnen Vlaanderen

We dienen hierbij op te merken dat de gemeente Anzegem volgens deze geografische indeling weliswaar tot de zand- en zandleemstreek behoort, maar toch ook aanleunt bij de leemstreek. De regionale zeldzaamheid geeft enigszins een vertekend beeld gezien een aantal planten die in Anzegem voorkomen al een duidelijke indicator zijn voor de nabije leemstreek.

Tabel 2: Betekenis van de socio-ecologische groepen (Stieperaere & Franssen 1982):

1	<i>Pioniers van sterk antropogeen gestoorde plaatsen: akkers, wegranden en droge ruigten</i>
1a	Akkers op voedselrijke, kalkhoudende, maar niet kalkrijke grond
1b	Akkers op kalkrijke grond
1c	Akkers op relatief voedselarme, kalkarme grond
1d	Regelmatig betreden plaatsen op voedselrijke grond (tredplanten)
1e	Ruigten op betreden, voedselrijke, niet humeuze, kalkhoudende, maar niet kalkrijke, droge grond
1f	Ruigten op weinig betreden, kalkrijke, niet humeuze, droge grond
1g	Ruigten op weinig betreden, voedselrijke, humeuze, matig droge grond
2	<i>Pioniers van meer natuurlijke, gestoorde plaatsen, op open, vochtige tot natte, humusarme grond</i>
2a	Relatief voedselrijke plaatsen met wisselende waterstand of anderszins sterk fluctuerende milieumomstandigheden
2b	Open, voedsel- (speciaal stikstof-)rijke, natte grond
2c	Open, matig voedselrijke tot voedselarme, vochtige grond
3	<i>Planten van sterk tot matig zoute milieus: zeeduinen, zoute wateren, schorren en contactsituaties tussen zout en zoet milieu</i>
3a	Stranden, zeeduinen en zandige vloedmerken
3b	Zoute tot sterk brakke wateren, slikken en lage schorren
3c	Hoge schorren en contactsituaties tussen zout en zoet milieu
4	<i>Planten van zoete tot zwak brakke waters en oevers</i>
4a	Zoete tot matig brakke, (matig) voedselrijke wateren (overwegend obligate waterplanten)
4b	Zoete, voedselarme wateren en de periodiek droogvallende oevers daarvan
4c	Verlandingsvegetaties in zoete, matig voedselrijke, stagnerende of lichtstromende, ondiepe tot diepe wateren; dikwijls veen vormend
4d	Verlandingsvegetaties in zoete, voedselrijke, stromende of periodiek droogvallende wateren; niet veen vormend
4e	Aanspoelingsgordels, natte ruigten en rivierbegeleidende wilgenstruwelen van voedselrijk milieu
5	<i>Planten van (licht) bemeste graslanden op matig voedselrijke tot voedselrijke, vochtige tot natte grond</i>
5a	Matig bemeste graslanden op (matig) vochtige grond
5b	Matig bemeste graslanden op natte grond
6	<i>Planten van (zeer) droge graslanden, muren en rotsen</i>
6a	muren en rotsen
6b	Graslanden op droge, voedselarme tot matig voedselrijke, niet tot matig kalkhoudende, neutrale tot zwak basische grond
6c	Graslanden op droge, voedselarme, kalkrijke of zinkhoudende, neutrale tot basische grond
6d	Graslanden op zeer droge, voedselarme, kalkrijke grond, xerotherm
6e	Graslanden op droge, voedselarme, kalkarme, zure grond

7 Planten van heiden, venen, schraallanden en kalkmoerassen

- 7a Matig voedselarme, kalkarme, zure laagveenmoerassen
- 7a Voedselarme, kalkrijke, basische laagveenmoerassen
- 7c Onbemeste graslanden op vochtige tot natte voedselarme, zwak zure grond
- 7d Hoogvenen, natte heiden en onbemeste graslanden, op natte, zeer voedselarme, zure, humeuze grond
- 7e Droge heiden op zeer voedselarme grond
- 7f Onbemeste, heischrale graslanden op matig vochtige tot droge, voedselarme, zure, humeuze grond

8 Planten van kaalslagen, zomen en struwelen

- 8a Kaalslagen op matig vochtige tot droge, matig voedselrijke tot voedselrijke grond
- 8b Jonge aanplanten en zomen op voedsel- (vooral stikstof-)rijke, neutrale, humeuze matig vochtige grond
- 8c Zomen op kalkhoudende, lemige, matig vochtige tot droge grond
- 8d Struwelen op matig vochtige tot droge, voedselarme tot matig voedselrijke grond

9 Bosplanten

- 9a Bossen op relatief voedselrijke, vochtige tot natte grond en van brongebieden
- 9b Bossen op voedselarme tot matig voedselrijke, neutrale tot kalkhoudende grond
- 9c Alluviale bossen, op min of meer hydromorfe grond
- 9d Bossen op gerijpte, zwak zure tot kalkrijke, relatief droge grond
- 9e Bossen op matig voedselarme, droge zure grond
- 9f Bossen op gerijpte, matig voedselrijke tot voedselrijke, matig vochtige tot droge grond, samen voorkomend met 9b tot 9d
- 9g Bossen op jonge, weinig stabiele, matig vochtige puinbodems (ravijnbossen)

Tabel 3: Soortenlijst van waargenomen plantensoorten in de wegbermen te Anzegem, met aanduiding van de zeldzaamheidsklasse, de regionale frequentie en de socio-ecologische groep.

Legende:

Z= zeldzaamheidsindicatie en R.F.= regionale frequentie volgens Atlas van de flora, 2006), SEG= socio-ecologische groep volgens Stieperaere & Franssen (1982).

Wetenschappelijke benaming	Nederlandse benaming	Z	R.F.	SEG
<i>Acer campestre</i>	Veldesdoorn	6	2	9d
<i>Achillea millefolium</i>	Duizendblad	10	10	5a
<i>Aegopodium podagrara</i>	Zevenblad	10	10	8b
<i>Aethusa cynapium</i>	Hondspeterselie	8	3	1e
<i>Agrostis stolonifera</i>	Fioringgras	10	8	2a
<i>Ajuga reptans</i>	Kruipend zenegroen	9	3	5b
<i>Alisma plantago-aquatica</i>	Grote waterweegbree	9	5	4d
<i>Alliaria petiolata</i>	Look-zonder-look	9	4	8b
<i>Alnus glutinosa</i>	Zwarte els	10	8	9a
<i>Alopecurus geniculatus</i>	Geknikte vossenstaart	9	5	2a
<i>Alopecurus myosuroides</i>	Duist	8	3	1a
<i>Alopecurus pratensis</i>	Grote vossenstaart	10	6	5a
<i>Amelanchier lamarckii</i>	Drents (Amerikaans) krentenboompje	6	1	9c
<i>Anagallis arvensis</i>	Rood guichelheil	8	4	1a
<i>Anthoxanthum odoratum</i>	Gewoon reukgras	10	6	5a
<i>Anthriscus sylvestris</i>	Fluitenkruid	10	9	8b
<i>Apium nodiflorum</i>	Groot moerasscherm	7	3	4d
<i>Arabidopsis thaliana</i>	Zandraket	9	6	6b
<i>Arctium minus</i>	Kleine (gewone) klit	9	3	1g
<i>Armoracia rusticana</i>	Mierikswortel	4	1	1g
<i>Arrhenatherum elatius</i>	Gewone glanshaver	10	9	5a
<i>Artemisia vulgaris</i>	Bijvoet	10	10	1g
<i>Atriplex patula</i>	Uitstaande melde	9	4	1e
<i>Atriplex prostrata</i>	Spiesmelde	9	5	1e
<i>Bellis perennis</i>	Madeliefje	10	8	5a
<i>Betula pendula</i>	Ruwe berk	10	7	9e
<i>Bidens tripartita</i>	Veerdelig tandzaad	9	5	2b
<i>Brachypodium sylvaticum</i>	Boskortsteel	6	1	9c
<i>Brassica napus</i>	Koolzaad			
<i>Brassica nigra</i>	Zwarte mosterd	5	1	4c
<i>Bromus hordeaceus</i>	Zachte dravik	10	7	5a
<i>Bromus sterilis</i>	IJle dravik	10	7	8b
<i>Callitriche sp.</i>	Sterrenkroos	7	3	4a
<i>Calystegia sepium</i>	Haagwinde	10	9	4e
<i>Campanula rapunculus</i>	Rapunzelklokje	7	1	8c
<i>Capsella bursa-pastoris</i>	Herderstasje	10	10	1d
<i>Cardamine hirsuta</i>	Kleine veldkers	10	8	6b
<i>Cardamine pratensis</i>	Pinksterbloem	10	6	5a
<i>Carex hirta</i>	Ruige zegge	10	7	2a
<i>Centaurea jacea</i>	Knoopkruid	10	6	5a
<i>Cerastium fontanum</i>	Gewone hoornbloem	10	10	5a
<i>Cerastium glomeratum</i>	Kluwenhoornbloem	9	6	1e
<i>Chaerophyllum temulum</i>	Dolle kervel	9	3	8b
<i>Chelidonium majus</i>	Stinkende gouwe	10	6	8b
<i>Chenopodium album</i>	Melganzevoet	10	9	1e
<i>Chenopodium rubrum</i>	Rode ganzevoet	7	2	2b
<i>Cirsium arvense</i>	Akkerdistel	10	10	1g
<i>Cirsium oleraceum</i>	Moesdistel	10	6	8b
<i>Cirsium vulgare</i>	Speerdistel	9	9	1e
<i>Convulvulus arvensis</i>	Akkerwinde	10	5	1e
<i>Conyza (Erigeron) canadensis</i>	Canadese fijnstraal	10	8	1d
<i>Cornus sanguinea</i>	Rode kornoelje	8	2	8d
<i>Coronopus didymus</i>	Kleine varkenskers	8	5	1d
<i>Coryllus avellana</i>	Hazelaar	10	6	9f

<i>Crataegus monogyna</i>	Eenstijlige meidoorn	10	8	8d
<i>Crepis capillaris</i>	Klein streepzaad	10	8	1e
<i>Crepis vulgaris</i> (biennis)	Groot streepzaad	6	1	5a
<i>Dactylis glomerata</i>	Gewone kropaar	10	10	5a
<i>Daucus carota</i>	Peen	10	7	5a
<i>Dipsacus sylvestris</i> (fullonium)	Grote kaardebol	6	1	1f
<i>Dryopteris filix-mas</i>	Mannetjesvaren	10	5	9f
<i>Echinochloa crus-galli</i>	Hanepoot	10	7	1c
<i>Elymus repens</i>	Kweek	10	8	1e
<i>Epilobium angustifolium</i>	Wilgenroosje	10	6	8a
<i>Epilobium ciliatum</i>	Beklierde bastaardwederik	9	5	1g
<i>Epilobium hirsutum</i>	Harig wilgenroosje	10	8	4e
<i>Epilobium montanum</i>	Bergbastaardwederik	7	2	8b
<i>Epilobium tetragonum</i>	Kantige bastaardwederik	8	4	
<i>Equisetum arvense</i>	Heermoes	10	10	1e
<i>Equisetum palustre</i>	Lidrus	9	6	2a
<i>Erodium cicutarium</i>	Gewone reigersbek	9	4	6b
<i>Erophila verna</i>	Vroegling	8	3	6b
<i>Eupatorium cannabinum</i>	Koninginnekruid	10	6	4e
<i>Euphorbia helioscopia</i>	Kroontjeskruid	9	4	1a
<i>Euphorbia lathyris</i>	Kruisbladige wolfsmelk	7	3	8a
<i>Fallopia convulvulus</i>	Zwaluw tong	10	7	1a
<i>Festuca arundinacea</i>	Rietzwenkgras	9	3	2a
<i>Festuca rubra</i>	Rood zwenkgras	10	8	5a
<i>Filipendula ulmaria</i>	Moerasspirea	10	8	5b
<i>Frangula alnus</i>	Sporkehout	10	4	9a
<i>Fraxinus excelsior</i>	Gewone es	10	8	9f
<i>Galeopsis tetrahit</i>	Gewone hennepnetel	10	6	8b
<i>Galinsoga parviflora</i>	Kaal knopkruid	8	3	1c
<i>Galium aparine</i>	Kleefkruid	10	10	8b
<i>Galium mollugo</i>	Glad walstro	9	3	5a
<i>Geranium dissectum</i>	Slipbladige ooievaarsbek	9	6	1a
<i>Geranium molle</i>	Zachte ooievaarsbek	10	8	1e
<i>Geranium pusillum</i>	Kleine ooievaarsbek	10	7	1e
<i>Geranium pyrenaicum</i>	Bermooievaarsbek	5	1	1g
<i>Geranium robertianum</i>	Robertskruid	10	6	8b
<i>Geum urbanum</i>	Geel nagelkruid	9	4	8b
<i>Glechoma hederacea</i>	Hondsdrif	10	10	8b
<i>Glyceria fluitans</i>	Mannagras	10	5	4d
<i>Glyceria maxima</i>	Liesgras	9	5	4c
<i>Hedera helix</i>	Klimop	10	7	9f
<i>Heracleum mantegazzianum</i>	Reuzebereklauw	6	2	
<i>Heracleum sphondylium</i>	Gewone berenklauw	10	9	8b
<i>Holcus lanatus</i>	Gestreepte witbol	10	10	5a
<i>Holcus mollis</i>	Gladde witbol	10	6	9e
<i>Hordeum murinum</i>	Kruipertje	9	6	1d
<i>Hyacinthoides hispanica</i>	Spaanse hyacint			
<i>Hyacinthoides non-scripta</i>	Wilde hyacint	3	1	9d
<i>Hypericum dubium</i>	Kantig hertshooi	6	1	7c
<i>Hypericum perforatum</i>	Sint-Janskruid	10	8	6e
<i>Hypericum quadrangulum</i> (tetraptereum)	Gevleugeld hertshooi	7	3	5b
<i>Hypochoeris radicata</i>	Gewoon biggekruid	10	8	6b
<i>Iris pseudacorus</i>	Gele lis	10	7	4c
<i>Juglans regia</i>	Okkernoot	6	1	
<i>Juncus bufonius</i>	Greppelrus	10	7	2b
<i>Juncus conglomeratus</i>	Biezeknoppen	8	3	7c
<i>Juncus effusus</i>	Pitrus	10	9	2a
<i>Juncus gerardii</i>	Zilte rus	4	1	3c
<i>Lactuca serriola</i>	Kompassla	9	6	1f
<i>Lamium album</i>	Witte dovenetel	10	10	8b
<i>Lamium amplexicaule</i>	Hoenderbeet	8	3	1a
<i>Lamium galeobdolon</i>	(Gevlekte) gele dovenetel	8	3	9f
<i>Lamium purpureum</i>	Paarse dovenetel	10	9	1a
<i>Lapsana communis</i>	Akkerkool	10	9	8b

Lathyrus pratensis	Veldlathyrus	9	5	5a
Lemna minor	Kleine kroos	9	5	4a
Leontodon autumnalis	Vertakte leeuwetand	10	6	2a
Leucanthemum vulgare	Margriet	10	4	5a
Ligustrum ovalifolium	Haagliguster	4	1	8d
Linaris vulgaris	Vlasbekje	10	6	1e
Linum usitatissimum	Gekweekt vlas			
Lolium multiflorum	Italiaans raaigras	9	6	1e
Lolium perenne	Engels raaigras	10	9	1d
Lonicera periclymenum	Wilde kamperfoelie	10	4	9c
Lotus uliginosus	Moerasrolklaver	10	7	5b
Lunaria annua	Tuinjudaspenning	4	1	
Lycopus europaeus	Wolfspoot	10	8	4c
Lysimachia nummularia	Penningkruid	9	4	2a
Lysimachia vulgaris	Grote wederik	10	7	5b
Lythrum salicaria	Grote kattestaart	10	7	4c
Malva sylvestris	Groot kaasjeskruid	9	5	1e
Matricaria discoidea	Schijfkamille	10	9	1d
Matricaria maritima	Reukloze kamille	10	7	1e
Matricaria recutita	Echte kamille	10	9	1a
Medicago lupulina	Hopklaver	10	8	5a
Medicago sativa	Luzerne	6	2	
Melandrum album (Silene latifolia)	Avondskoekoeksbloem	8	4	1e
Melandrum (Silene) diodicum	Dagkoekoeksbloem	9	4	8b
Melica uniflora	Eenbloemig parelgras	4	1	9b
Melilotus alba	Witte honingklaver	8	3	1e
Mentha aquatica	Watermunt	9	5	4c
Mercurialis annua	Tuinbingelkruid	8	5	1a
Myosotis arvensis	Akkervergeet-me-nietje	9	5	8b
Myosotis cespitosa (laxa)	Zompvergeet-mij-nietje	6	1	2a
Nasturtium sp	(Slanke) Witte waterkers	5	1	4d
Oenanthe aquatica	Watertorkruid	7	4	4d
Oenothera sp	Teunisbloem	7	2	1f
Onopordum acanthium	Wegdistel	3	1	1f
Ornithogalum umbellatum	Gewone vogelmelk	6	2	8b
Papaver rhoeas	Gewone klaproos	10	7	1a
Petasites hybridus	Groot hoefblad	6	2	4e
Phalaris arundinacea	Rietgras	10	8	4d
Phleum pratense	Gewoon timoteegras	9	5	5a
Phragmites australis	Riet	10	7	4e
Plantago lanceolata	Smalle weegbree	10	10	5a
Plantago major	Grote weegbree	10	10	1d
Poa annua	Straatgras	10	10	1d
Poa nemoralis	Schaduwgras	9	2	9f
Poa pratensis	Veldbeemdgras	10	5	5a
Poa trivialis	Ruw beemdgras	7	7	2a
Polygonatum multiflorum	Veelbloemige (Gewone) salomonszegel	9	4	9f
Polygonum amphibium	Veenwortel	10	9	2a
Polygonum aviculare	Varkensgras	10	9	1d
Polygonum hydropiper	Waterpeper	10	6	2b
Polygonum lapathifolium	Beklierde duizendknoop	10	7	2b
Polygonum persicaria	Perzikkruid	10	8	1a
Populus tremula	Ratelpopulier	9	3	9e
Potentilla anserina	Zilverschoon	10	9	2a
Potentilla reptans	Vijfvingerkruid	9	6	2a
Potentilla sterilis	aardbeiganzerik	6	1	9d
Prunella vulgaris	Gewone brunel	9	5	5a
Prunus avium	Zoete kers	9	4	9d
Prunus padus	Vogelkers	6	1	9c
Prunus serotinia	Amerikaanse vogelkers	10	5	9e
Pteridium aquilinum	Adelaarsvaren	8	3	9e
Pulicaria dysenterica	Heelblaadjes	9	4	2a
Quercus robur	Zomereik	10	8	9c

Ranunculus acris	Scherpe boterbloem	10	9	5a
Ranunculus ficaria	Speenkruid	10	6	9d
Ranunculus repens	Kruipende boterbloem	10	10	2a
Ranunculus sardous	Behaarde boterbloem	9	5	2a
Ranunculus sceleratus	Blaartrekkende boterbloem	9	6	2b
Raphanus raphanistrum	Knopherik	9	4	1c
Ribes rubrum	Rode aalbes	9	4	9c
Rorippa amphibia	Gele waterkers	8	5	4d
Rorippa sylvestris	Akkerkers	8	4	2a
Rosa canina	Hondsroos	9		8d
Rosa tomentella	Beklierde heggeroos	4	1	8d
Rubus fruticosus	Gewone braam	10	5	8d
Rubus caesius	Dauwbraam	8	4	8d
Rumex acetosa	Veldzuring	10	9	5a
Rumex acetosella	Schapezuring	10	7	6e
Rumex conglomeratus	Kluwenzuring	9	5	2a
Rumex crispus	Krulzuring	10	8	2a
Rumex obtusifolius	Ridderzuring	10	10	1g
Sagina procumbens	Liggend vetmuur	10	7	1d
Salix alba	Schietwilg	10	6	4e
Salix caprea	Boswilg	10	6	9f
Salix fragilis	Kraakwilg	9	5	4e
Sambucus nigra	Vlier	10	10	8b
Scrophularia nodosa	Knopig helmkruid	10	7	9f
Scrophularia umbrosa	Gevleugeld helmkruid	5	1	4d
Sedum telephium	Hemelsleutel	6	2	8b
Senecio inaequidens	Bezemkruiskruid	7	2	1e
Senecio jacobea	Jakobskruiskruid	10	5	6b
Senecio vulgaris	Klein kruiskruid	10	9	1a
Sinapsis arvensis	Herik	9	4	1a
Sisymbrium officinalis	Gewone raket	10	9	1e
Solanum nigrum	Zwarte nachtschade	10	8	1a
Sonchus arvensis	Aktermelkdistel	9	5	1a
Sonchus asper	Gekroesde melkdistel	10	9	1a
Sonchus oleraceus	Gewone melkdistel	9	8	1a
Sorbus aucuparia	Gewone lijsterbes	10	7	9e
Stachys sylvatica	Bosandoorn	10	6	9f
Stachys palustris	Moerasandoorn	9	4	4e
Stellaria graminea	Grasmuur	10	6	5a
Stellaria holostea	Grote muur	9	4	9d
Stellaria media	Vogelmuur	10	10	1a
Stellaria (Moehringia) trinerva	Drienerlige muur	8	3	9f
Symphytum officinale	Gewone smeewortel	10	9	4e
Tanacetum parthenium	Moederkruid	6	2	1e
Tanacetum vulgare	Boerenwormkruid	10	8	1g
Taraxacum vulgaris	Gewone paardebloem	10	6	1e
Teucrium scorodonia	Valse salie	9	4	2a
Tragopogon porrifolius	Paarse morgenster			
Tragopogon pratensis	Gele morgenster	8	2	5a
Trifolium dubium	Kleine klaver	10	6	5a
Trifolium pratense	Rode klaver	10	8	5a
Trifolium repens	Witte klaver	10	10	2a
Tussilago farfara	Klein hoefblad	10	7	1e
Typha latifolia	Grote lisdodde	9	5	4c
Ulmus minor	Gladde iep	9	4	9c
Urtica dioica	Grote brandnetel	10	10	8b
Valeriana repens	Echte valeriaan	10	6	5b
Valerianella locusta	Gewone veldsla	5	1	1a
Veronica arvensis	Veldereprijs	10	7	6b
Veronica beccapunga	Beekpunge	8	3	4d
Veronica chamaedrys	Gewone ereprijs	9	4	5a
Veronica herderifolia	Klimopereprijs	9	4	1c
Veronica persica	Grote ereprijs	9	5	1a
Veronica serpyllifolia	Tijmeprijs	8	3	2a
Viburnum opulus	Gelderse roos	9	4	9f

Vicia cracca	Vogelwikke	10	8	5a
Vicia hirsuta	Ringelwikke	10	7	1a
Vicia sativa	Voederwikke	10	8	6b
Vicia sativa ssp segetalis	Vergeten wikke	10	8	6b
Vicia tetrasperma	Vierzadige wikke	7	2	1a
Vinca minor	Kleine maagdenpalm	6	1	9d
Viola arvensis	Akkerviooltje	10	6	1c

2.2 Rode lijst-soorten en overige zeldzame soorten

In de onderzochte bermen van Anzegem komen geen echte Rode lijst-soorten voor. De Rode lijst soorten zijn plantensoorten die op basis van hun beperkt voorkomen en de achteruitgaande trend tot de categorie behoren van (sterk) bedreigd tot kwetsbaar voor het verdwijnen in Vlaanderen (Van Landuyt W., 2006).

Eén soort, het Groot streepzaad staat op de lijst van de planten die in Vlaanderen de afgelopen decennia sterk is achteruitgegaan, wat een indicatie is dat deze soort mogelijk een Rode lijst soort kan worden als de huidige trend zich doorzet.

Groot streepzaad houdt van graslanden op vochtige, matige voedselrijke bodems en verkiest (licht) kalkhoudende substraten. Het is een soort van gemaaide graslanden zoals hooilanden, wegbermen en kanaalbermen. Ze komt voornamelijk in de leemstreek voor.

Bij een andere soort, de Beklierde heggeroos, zijn er onvoldoende gegevens bekend om uit te maken hoe het met de verspreiding van deze soort gesteld is, maar uit de voorlopige gegevens blijkt dit alvast een vrij zeldzame soort te zijn.

Beklierde heggenroos wordt tot de groep van de hondsrozen gerekend, maar kan als een apart soort gezien worden. In Vlaanderen komt deze soort voornamelijk op droge leem voor en soms ook op zandleem, meestal als solitaire struik.

Als zeldzame soorten wordt de regionale frequentie als maatstaf genomen (Van Landuyt, Atlas van de flora, 2006). Planten binnen de klasse 1 en 2 worden als relatief zeldzaam beschouwd in de zand- en zandleemstreek. Op kaart 4 worden de locaties aangeduid in welke bermen deze planten aangetroffen werden.

Boskortsteel, Zwarte mosterd, Rapunzelklokje, Grote kaardebol, Bermooievaarsbek, Geel lis, Zite rus, Margriet, Eénbloemig parelgras, Zomp vergeet-me-nietje, Witte waterkers, Beklierde heggenroos, Gevleugeld helmkruid, Wilde hyacint en Kleine maagdenpalm zijn planten van de regionale frequentieklasse 1 die tijdens de inventarisatie werden vastgesteld in de wegberm.

Voor de frequentieklasse 2 zijn dit Rode ganzenvoet, Moesdistel, Kantig hertshooi, Groot hoefblad, Schaduwgras, Gele morgenster en Vierzadige wikke.

Boskortsteel en Eénbloemig parelgras zijn typische bossoorten en schaduwtolerante grassoorten die we dan ook terugvinden waar een historisch bos aan de weg paalt. Het zijn typische soorten van de bossen op leem in de Vlaamse Ardennen. De soort verdwijnt wanneer het bosmicroklimaat verloren gaat. Ook de Wilde hyacint en de Kleine maagdenpalm zijn typische bossoorten die als bodemtapijt gedurende het voorjaar in de meeste historische bossen van de regio te vinden zijn.

Zwarte mosterd, Margriet, Rapunzelklokje en Grote Kaardebol zijn daarentegen planten van stikstofrijke ruigte en grazige bermen met voldoende lichtinval. Beide laatste duiden ook op de aanwezigheid van kalk in de bodem. Ook Vierzadige wikke is een indicator van kalk.

Geel lis, Witte waterkers, Gevleugeld helmkruid zijn dan duidelijke vochtminnende soorten die groeien in een slootkant die voldoende en niet te sterk vervuild water bevat gedurende het grootste deel van het

jaar. Zomp vergeet-me-nietje is een soort van voedselrijke, natte
hoilanden en moerassen en komt vooral in beekvalleien voor.

Moesdistel is een minder opvallende distelsoort van vochtige ruigtes
met een voldoende lichtinval en kan hierbij de dominante soort
worden. In wegbermen kan ze verdwijnen wanneer er te frequent
gemaaid wordt. Het Groot hoefblad heeft een gelijkaardig biotoop en
kan door ondergrondse wortelstokken de bermen sterk koloniseren.

De waarneming van Zilte rus in Anzegem is in die zin merkwaardig dat
deze plant normaal niet voorkomt buiten de Polders, en is hier te
beschouwen als occasionele adventieve soort.

In de soortenlijst van de wegbermen in Anzegem zijn nog andere
planten terug te vinden binnen de frequentieklasse 1 en 2, zoals
Gewone vogelmelk, Wegdistel, Tuinjudaspenning, Spaanse hyacint,
Vlinderstruik, ... Gezien deze wellicht te beschouwen zijn als ontsnapte
exemplaren uit de aangrenzende tuinen, worden deze logisch niet
meegenomen als zeldzame planten. Ook houtige gewassen (zoals
Amerikaans krentenboompje, Veldesdoorn) werden niet opgenomen.

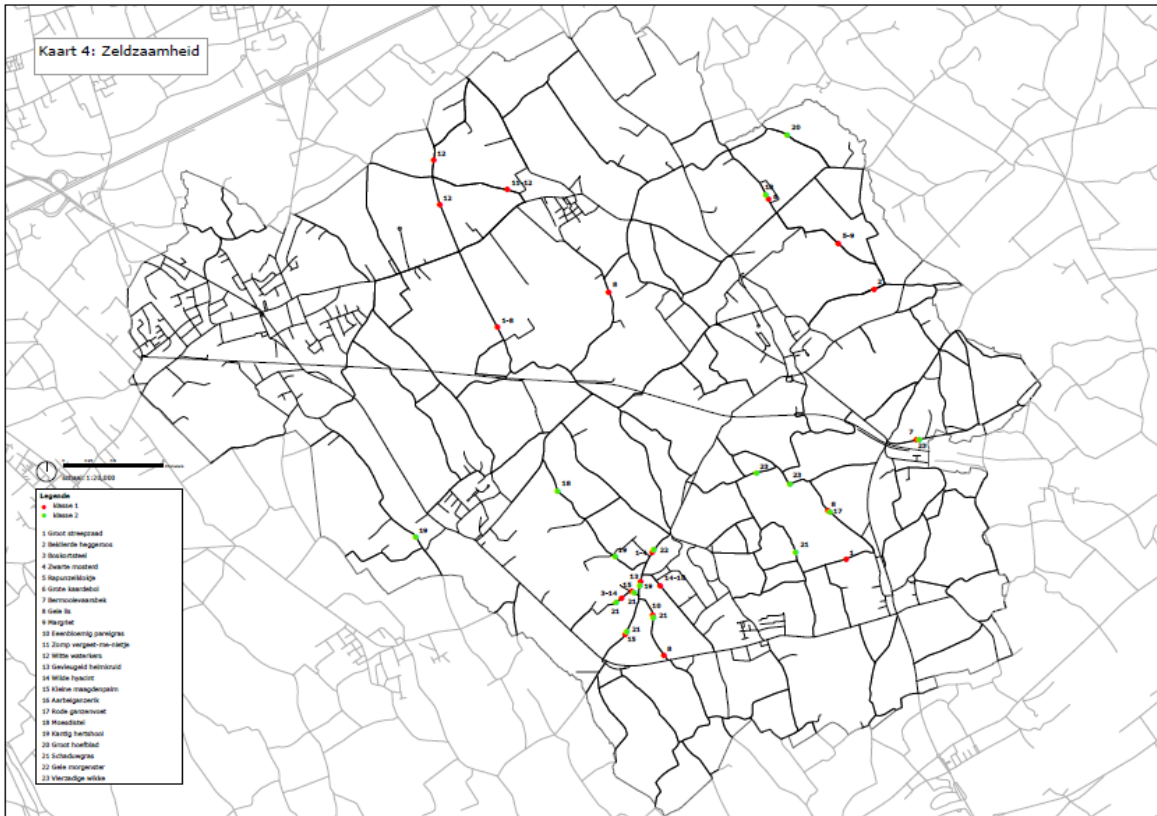

- 3. Bermooievaarsbek (Gijzelbrechtegemstraat)
- 4. Rapunzelklokje (Ouden Heirweg)

- 5. Moesdistel (Razenheestraat)

- 6. Groot streepzaad (Hellestraat)

Kaart 4: Zeldzame planten in de wegbermen
(meer gedetailleerde kaart in bijlage)

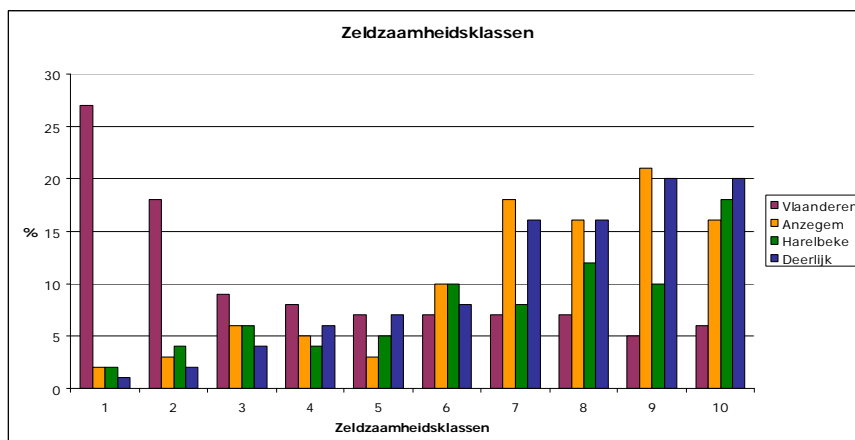
Legende

- Klasse 1
- Klasse 2

- 1 Groot streepzaad
- 2 Beklierde heggenroos
- 3 Boskortsteel
- 4 Zwarte mosterd
- 5 Rapunzelklokje
- 6 Grote kaardebol
- 7 Bermooievaarsbek
- 8 Gele lis
- 9 Margriet
- 10 Eeenbloemig parelgras
- 11 Zomp vergeet-me-nietje
- 12 Witte waterkers
- 13 Gevleugeld helmkruid
- 14 Wilde hyacint
- 15 Kleine maagdenpalm
- 16 Aarbeiganzerik
- 17 Rode ganzenvoet
- 18 Moesdistel
- 19 Kantig hertshooi
- 20 Groot hoeftblad
- 21 Schaduwgras
- 22 Gele morgenster
- 23 Vierzadige wikke

Figuur 2: De verdeling over de rekenkundige zeldzaamheidsklassen van de bermsoorten in Anzegem en Vlaanderen. Ter vergelijking worden ook twee gemeenten uit de omgeving (Harelbeke en Deerlijk) aangeduid.

Het beeld voor Vlaanderen laat een groot aantal zeldzame soorten zien (klasse 1) en een geringer aandeel algemene soorten met een opnieuw lichtjes stijgende curve voor de meest algemene soorten (klasse 9 en 10).

Het beeld van het percentage soorten in Anzegem verloopt precies omgekeerd met dat van de situatie voor geheel Vlaanderen. Er is een gering aandeel soorten in de klassen met de hoogste zeldzaamheidsindicatie (1-3). Daarentegen is het aandeel zeer algemene soorten (klassen 8-10) veel hoger dan bij een verdeling voor geheel Vlaanderen. Dat komt overeen met de situatie in Harelbeke en Deerlijk.

Door een vernieuwde methode (Atlas van de flora in Vlaanderen en het Brussels Gewest) bij het berekenen van de zeldzaamheidsklasse, hebben we voor de grafiek voor de gemeente Anzegem (en ook Deerlijk), ons gebaseerd op het rekenkundig gemiddelde tussen de zeldzaamheidsklasse en de regionale frequentie. Dit gemiddelde sluit het best aan bij de vroegere berekeningswijze van de zeldzaamheidsklasse.

2.3 Ecologisch interessante relictsoorten

Kaart 5 toont de verspreiding van nog een aantal soorten die weliswaar niet extreem bedreigd of zeldzaam zijn op schaal Vlaanderen, maar toch een ecologische waarde hebben als indicatoren van interessante ecologische omstandigheden. Anderen zijn niet bijzonder op schaal Vlaanderen, maar wel specifiek in Anzegem en hebben dus vooral een lokale betekenis.

In de gemeente Anzegem zijn vooral rond Tiegem nog heel wat historische boskernen. Heel wat soorten zijn dan ook gebonden aan het bosbiotoop (Kaart 5a). Ze worden vooral aangetroffen in de bosranden, op beschaduwde plaatsen of in de nabijheid van populieren: Kruidig zenegroen, Boskortsteel, Dagkoekoeksbloem, Schaduwgras, Gladde witbol, Gewone salomonszegel, Adelaarsvaren, Bosandoorn, Drienerfmuur, Wilde hyacint, Kleine maagdenpalm en Robertskruid. Dagkoekoeksbloem en Robertskruid komen meer verspreid in de wegbermen voor op vooral beschaduwde plaatsen.

In de wegbermen overleven nog heel wat soorten uit vochtige tot natte gras- en hooilanden, die een eeuw terug vrijwel alleen te vinden waren in de beek- en rivierdalen (zie kaart 5b). Door de bemesting van de intensieve moderne landbouw zijn deze echter vrijwel verdwenen. Vooral de soorten uit de natste delen van de valleien, de hooilanden zijn in aantal en variatie gedecimeerd. Alleen een aantal sterkere soorten van die hooilanden kan men nog op weideranden ontmoeten langs een beperkt aantal wegen: Pinksterbloem, Geknikte vossestaart, Moesdistel, Beekpunge, Mannagras, Gevleugeld hertshooi, Biezeknoppen, Penningkruid. De Razenheestraat, scoort het best met meerder soorten zoals Pinksterbloem, Moesdistel, Beekpunge, Mannagras en Penningkruid.

De typische graslandsoorten van droger plekken kan men vooral nog waarnemen langs de Oude Heirweg, Bergstraat, Hellestraat, Pontstraat ... (zie kaart 5c). De meeste soorten komen verspreid voor over de gemeente: Gewoon reukgras, Rapunzelklokje, Vertakte leeuwentand, Moerasrolklaver, Veldlathyrus, Bermooievaarsbek, Kantig hertshooi, Gele morgenster, Gewone ereprijs, Margriet en Knoopkruid. Ook enkele kalkminnende soorten zoals Vierzadige wikke en Groot streepzaad zijn aanwezig in de omgeving van Tiegem (Helleweg, Lindestraat).

Ten slotte komt er nog een aantal planten voor die thuishoren in graslanden op schrale bodems, hier meer bepaald uitgeloopte drogere zand(leem)bodems: Sint-Janskruid, Gewoon biggekruid, Hemelsleutel en Tijmereprijs. Deze vinden we dan ook meer in het noorden van de gemeente waar het zand overheerst.

Anzegem heeft ook een verscheidenheid aan slootbegeleidende soorten (Kaart 5d). Het grondwater zit op sommige plaatsen ondiep en door de ondergrond van zandige klei op Ieperiaanse klei komen een aantal bronniveaus voor. Sommige sloten zijn dan ook waterhoudend. Hier vinden we dan soorten van mesotrofe en eutrofe waterlopen: Watertorkruid, Groot moerasscherm, Gewoon sterrenkroos, Gevleugeld helmkruid, Koninginnekruid, Gele lis, Wolfspoot, Witte Waterkers, Moerasandoorn, en Grote lisdodde.

De sloten van enkele wegbermen scoren hier bijzonder goed, zoals de Tjampstraat en de Arendstraat. Moerspirea, Grote wederik, Echte valeriaan en Grote kattenstaart zijn planten van natte omstandigheden die een aantal wegbermen te vinden zijn en duiden op interessante ontwikkelingsmogelijkheden.

De straten die doorheen de akkers lopen blijken in veel gevallen minst ecologisch waardevolle soorten te bevatten: omploegen van bermen, opvullen van sloten, herbicidengebruik en bemesting heeft de meeste soorten uit het landschap laten verdwijnen. Het is het domein van de akkeronkruiden.

7. Knoopkruid (Engeldreef)

8. Grote muur (Schernaai)

9. Pinksterbloem (Beekstraat)

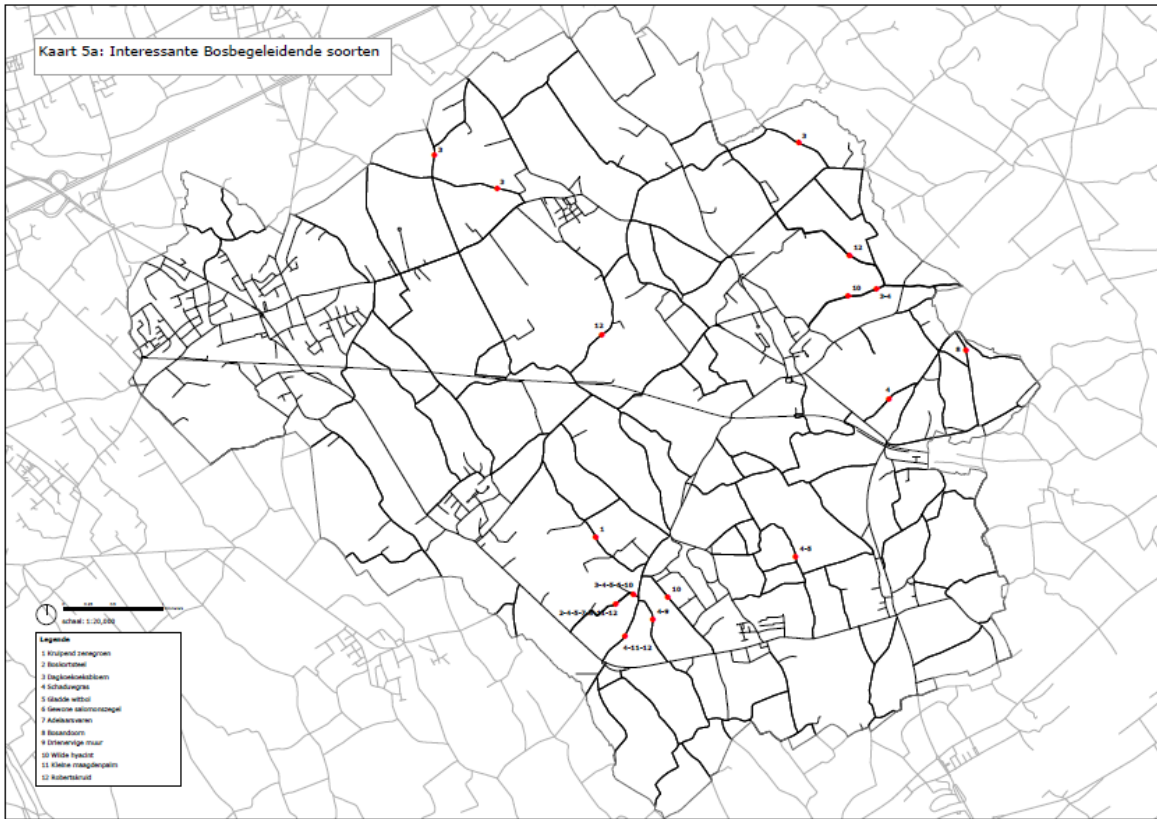
10. Vierzadige wikke (Lindestraat)

11. Dagkoekoeksbloem (Braamstraat)

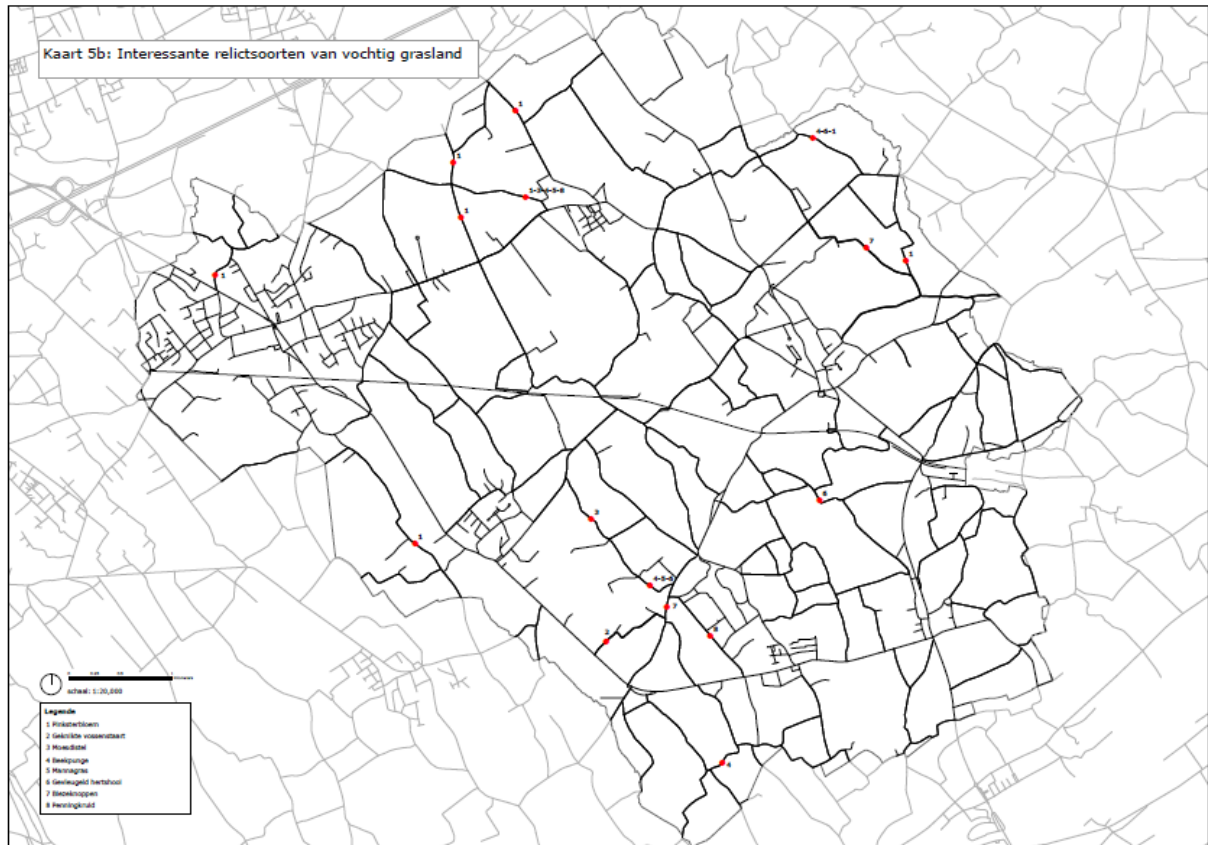
12. Adelaarsvaren (Helleweg)

Kaart 5a Interessante bosbegeleidende soorten
(meer gedetailleerde kaart in bijlage)

Legende

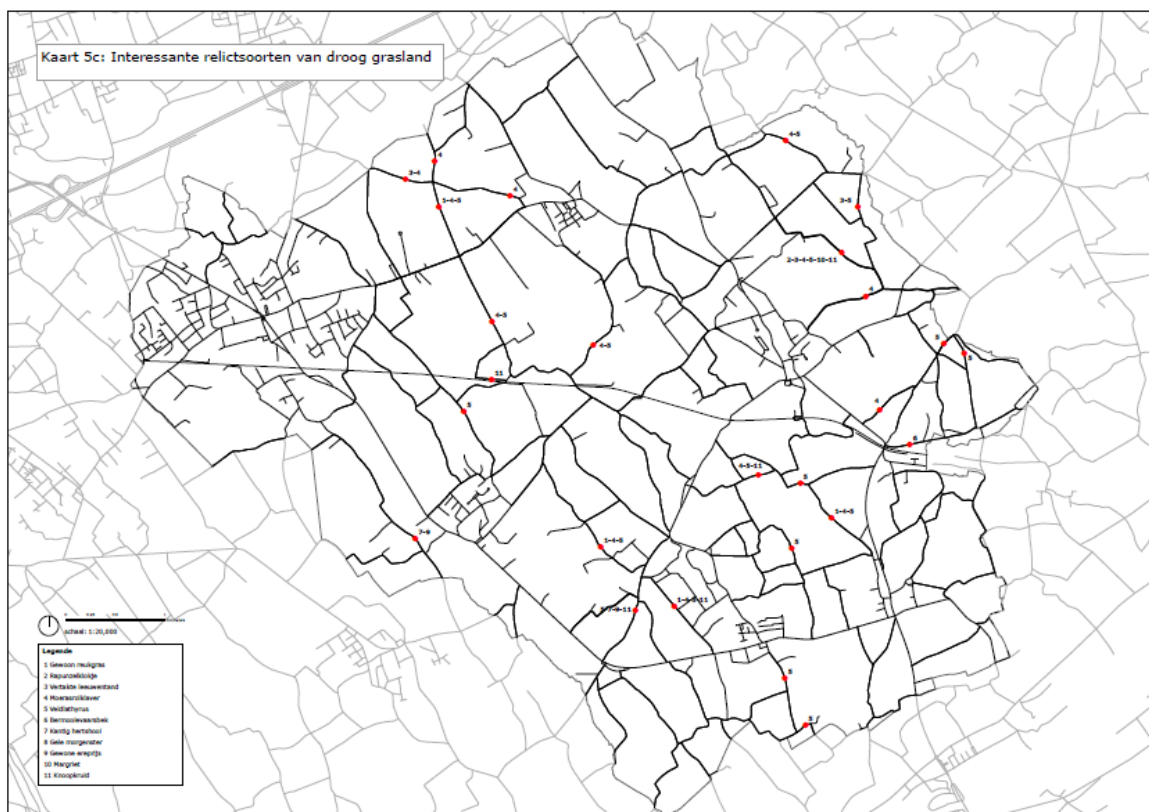
- 1 Kruipend zenegroen
- 2 Boskortsteel
- 3 Dagkoekoeksbloem
- 4 Schadu gras
- 5 Gladde witbol
- 6 Gewone salomonszegel
- 7 Adelaarsvaren
- 8 Bosandoorn
- 9 Drienvorige muur
- 10 Wilde hyacint
- 11 Kleine maagdenpalm
- 12 Robertskruid

Kaart 5b Interessante relictsoorten van vochtig grasland
(meer gedetailleerde kaart in bijlage)

Legende

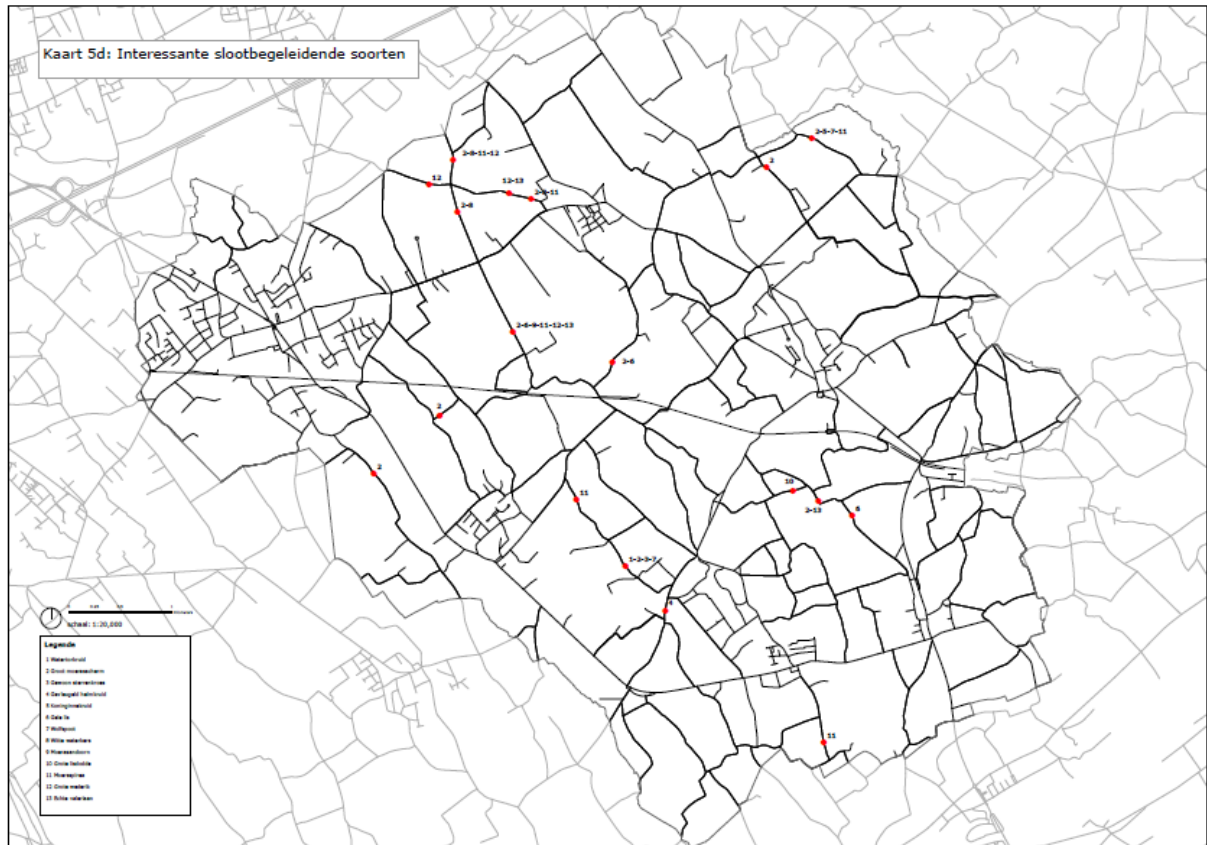
- 1 Pinksterbloem
- 2 Geknikte vossenstaart
- 3 Moesdistel
- 4 Beekpunge
- 5 Mannagras
- 6 Gevleugeld hertshooi
- 7 Biezeknoppen
- 8 Penningkruid

Kaart 5c Interessante relictsoorten van droog grasland
(meer gedetailleerde kaart in bijlage)

Legende

- 1 Gewoon reukgras
- 2 Rapunzelklokje
- 3 Vertakte leeuwentand
- 4 Moerasrolklaver
- 5 Veldlathyrus
- 6 Bermooievaarsbek
- 7 Kantig hertshooi
- 8 Gele morgenster
- 9 Gewone ereprijs
- 10 Margriet
- 11 Knoopkruid

Kaart 5d Interessante slootbegeleidende soorten
(meer gedetailleerde kaart in bijlage)

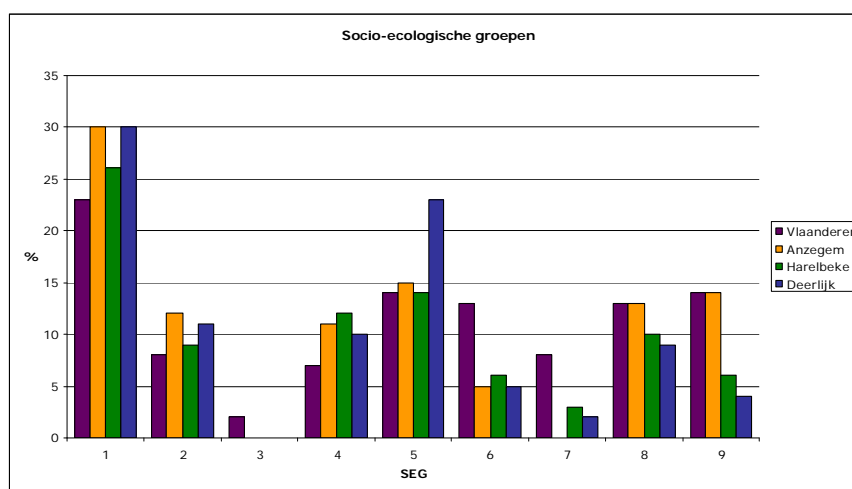
Legende

- 1 Watertorkruid
- 2 Groot moerasscherm
- 3 Gewoon sterrenkroes
- 4 Gevleugeld helmkruid
- 5 Koninginnekruid
- 6 Gele lis
- 7 Wolfspoot
- 8 Witte waterkers
- 9 Moerasandoorn
- 10 Grote lisdodde
- 11 Moersspirea
- 12 Grote wederik
- 13 Echte valeriaan

2.4 Socio-ecologische groepen

De socio-ecologische groepen (SEG) geven een ecologische karakterisering van plantensoorten, waarbij negen grote groepen onderscheiden worden (zie tabel 2). Getoetst aan de situatie van Vlaamse wegbermen in het algemeen geeft deze karakterisering een duidelijk beeld waarin de gemeente binnen dat Vlaamse kader valt.

Figuur 3: De verdeling over de socio-ecologische groepen van de bermsoorten in Anzegem en in Vlaanderen. Ter vergelijking wordt opnieuw Harelbeke en Deerlijk opgenomen.

Het meest opvallende in het beeld van Anzegem ten opzichte van Vlaanderen is het bijna ontbreken van soorten van droge graslanden (klasse 6), van 'zure' soorten (klasse 7: heiden, venen). Verder scoren de groepen erg gelijkaardig aan de situatie voor geheel Vlaanderen. Vanzelfsprekend ontbreken de soorten van zoute milieus (klasse 3) in Anzegem (behalve de Zilte rus in de Bergstraat). Anzegem scoort goed voor de aanwezigheid van bossoorten (klasse 9) en scoort procentueel hoger dan Vlaanderen met de pioniers van gestoorde plaatsen (klasse 1).

Het nabije Harelbeke en Deerlijk leveren een vergelijkbaar resultaat op, zij het met minder bosgerelateerde soorten. In beide gemeenten wordt de bodem eveneens intensief gebruikt door de landbouw of is er ingenomen door huizen en bedrijven. De oppervlakte natuurgebieden is er gering. Dit betekent dat heel wat soorten het moeten hebben van de wegbermen om zich in die gemeenten te handhaven.

2.5 Vegetatietypes van de wegbermen

De wegen van de gemeente Anzegem hebben vrijwel enkel nog volwaardige wegbermen in landelijk gebied. Meerdere trajecten zijn doortochten van urbaan of suburbaan gebied of gaan gepaard met veel lintbebouwing. Op plaatsen waar huizen gegroepeerd staan ontbreekt de sloot, wordt de berm als gazon onderhouden of is ze verhard met grind, kasseien of asfalt. De eventuele restbermen die in zo'n lintbebouwing voorkomen zijn vaak dusdanig verstoord o.a. door storten van gazonmaaisel (leidt tot een eutrofiëring met dominantie van Grote brandnetel) en bieden geen vooruitzichten op beterschap.

Wegbermen gelegen in landelijk gebied zijn vaak ook door het gevoerde beheer in het verleden verruigd en soortenarm. Dit vooral door het maaisel laat liggen na het maaien. Hierdoor ontstaat een dikke strooisellaag en een aanrijking van voedingsstoffen, waarbij slechts enkele robuuste plantensoorten kunnen overleven en sterk gaan domineren.

Gelukkig wordt sinds een tiental jaar in Anzegem reeds een selectie van 30 km wegbermen gemaaid overeenkomstig het bermdecreet, met verwijderen van het maaisel, waardoor een beginnende ontwikkeling tot bloemrijke bermen duidelijk op te merken is: zij hebben sindsdien een positieve evolutie doorgemaakt en hebben minstens een potentiële natuurwaarde.

In totaal werden 17 verschillende vegetatietypes aangetroffen in Anzegem, namelijk:

1	Grote Wederik-Koninginnekruid-type
2	Pinksterbloem-Speenkruid-type
3	Liesgras-Rietgras-type
4	Oeverzegge-Watermunt-type
6	Zevenblad-Ridderzuring-type
7	Dolle kervel-IJle dravik-type
8	Kruipertje-Stinkende gouwe-type
9	Harig wilgenroosje-Riet-type
10	Geel nagelkruid-Schaduwgras-type
13	Kleine klaver-Smalle weegbree-type
14	Scherpe boterbloem-Rode klaver-type
16	Moerasrolklaver-Egelboterbloem-type
21	Fijne kervel-Gewone glanshaver-type
23	Klein streepzaad-Duizendblad-type
27	Grote klaproos-Gewone raket-type
28	Vogelmuur-Herderstasje-type
29	Straatgras-Grote weegbree-type

Niet alle types komen volledig tot ontwikkeling in de wegbermen van Anzegem. Meestal hebben we te maken met een combinatie van verschillende types, gezien de wegbermen sterk antropogeen zijn en met wisselende milieuomstandigheden.

In Vlaanderen komen 37 types voor. Het is interessant om Anzegem even te vergelijken met gemeenten uit de omgeving. Harelbeke telt er eveneens 17, Deerlijk telt 15 types. Het verschil is opnieuw gering, zeker als men beseft dat een aantal types slechts fragmentair ontwikkeld zijn.

Kaart 6 schetst de verspreiding van de types over het grondgebied van de gemeente Anzegem. Hierbij werd meestal uitgegaan van de straat als éénheid, wat uiteraard niet altijd volledig overeenkomt met de reële situatie op het terrein. In het kader van dit (maar ook van andere) bermbeheerplan is het weinig zinvol om nog meer in detail in te zoomen op deeltrajecten. Een uitzondering hierop vormen de holle wegen en de bosbegeleidende wegbermen, die een afzonderlijke aanpak vergen.

Binnen het grondgebied van de gemeente komen zes types naar voor als hoofdtype dat aspectbepalend is voor de wegberm. Deze zes types worden gegroepeerd in totaal zeven combinaties die te onderscheiden zijn. De verspreiding van deze hoofdtypes is weergegeven op kaart 6a. De wegbermen die niet geïnventariseerd werden, worden tot het standaardtype gerekend dat aansluit bij type 6.

De andere vijf bermtypes die te vinden zijn onder de vorm van de aanwezigheid van een aantal relictsoorten, vaak plaatselijk in de berm, worden gegroepeerd in zeven relicttypes (kaart 6b). Deze relictsoorten geven een indicatie naar de verdere ontwikkelingskansen mits een aangepast beheer.

Indien een sloot aanwezig is die meestal waterhoudend is, kunnen we ook typische slootbegeleidende soorten aantreffen van een eerder vochtige standplaats. De vastgestelde vier aanwezige sloottypes worden gegroepeerd in vijf combinaties en zijn weergegeven op kaart 6c.

Soms treffen we ook relictsoorten van een sloottype dat nu slechts fragmentair terug te vinden is. Deze relict-sloottypes zijn ingekleurd op kaart 6d. Vijf relicttypes worden gegroepeerd in zes combinaties. Ook hier geven deze relictsoorten een indicatie naar de verdere ontwikkelingskansen.

In vrijwel alle wegbermen komen ook de soorten en de types voor die gelinkt zijn aan enerzijds de overgang tussen de verharding en de wegberm met tredplanten (type 29) en anderzijds de overgang naar het aanpalend landbouwgebruik (types 27 en 28). Gezien deze vrijwel overal in min of meerdere mate voorkomen, worden deze niet op kaart weergegeven.

Hier volgt een bondige bespreking van de 16 meest vastgestelde bermtypes in Anzegem.

Het *Pinksterbloem-Speenkruid-type* (type 2) herinnert nog aan de tijd van de weinig bemeste natte graslanden in de valleien. In het huidige landbouwareaal is dergelijke vegetatie uitzonderlijk. Het type overleeft meestal hoogstens op de weideranden. Zo kan men dit type nog aantreffen in de Razenheidstraat en ten dele in de Groenstraat en Materzeelstraat. Soorten als Pinksterbloem, Moerasspirea, Beekpunge, Lidrus, Penningkruid, Mannagrass en Echte valeriana wijzen op dit vegetatietype.

Het *Liesgras-Rietgras-type* (type 3) is te vinden in de meeste sloten en baangrachten langs de landelijke wegen. Het zij vooral grazige sloten en grachten met Liesgras en Rietgras. Beide soorten houden stand bij verontreinigd water in de gracht. Voorts komen er komen verschillende moerasplanten in voor zoals de Veerdelig tandzaad, Grote waterweegbree, Grote kattenstaart en Kluwenzuring. Het voorkomen van dit type is vooral gebonden aan het slootbeheer dan aan het bermbeheer.

Het *Oeverzegge-Watermunt-type* (type 4) is nauw verwant met het vorige type. Het groeit langs minder vervuild water en wordt gekenmerkt door een grotere soortenrijkdom. Vooral in de gracht van

de Arendstraat is het lokaal goed ontwikkeld, maar ook nog als relict in de Groenstraat en Materzeelstraat. Naast een aantal zeggensoorten (Oeverzegge) treft men er o.a. nog Grote wederik, Gevleugeld helmkruid, Watermunt, Gewone engelwortel, Koninginnekruid, Grote egelskop, Groot moerasscherm en Gele lis aan.

Het *Zevenblad-Ridderzuring-type* (type 6) is het meest algemene type in Vlaanderen en ook in Anzegem. De typische wegbermen die botanisch sterk verarmd zijn onder invloed van jarenlang klepelen en laten liggen van het maaisel behoren vrijwel allen tot dit type. Het bloeiaspect is uitgesproken arm. Fluitenkruid, Gewone smeewortel en Witte dovenetel zijn vaak de enige planten die nog wat kleur brengen. Gewone glanshaver, Grote brandnetel, Ridderzuring en Zevenblad zijn zeer abundant aanwezig. De meeste wegbermen behoren tot dit type en het komt zowat langs alle wegkanten voor.

Het *Dolle kervel-IJle dravik-type* (type 7) is een tamelijk ruig type van vooral zandige, kalk- en stikstofrijke bodems, gekenmerkt door ondermeer Bijvoet, Gewone smeewortel, Witte dovenetel IJle dravik, Avondkoekoeksbloem en Boerenwormkruid. Het komt in Anzegem vooral vaak samen met het vorige type voor, zoals langs Petegemstraat en de Oude Heirweg.

Het *Kruipertje-Stinkende gouwe-type* (type 8) is een storingstype dat vaak te wijten is aan het achterlaten van compost, herbicidengebruik al dan niet in combinatie met omwoelen van de berm. Het komt meestal fragmentarisch voor rond verkeersmeubilair, bewoning, e.d. Het komt vaak gecombineerd voor met type 6, zoals langs de Holstraat en Greepstraat. Net als vorige types wordt het door moderne akkerbouwactiviteiten bevoordeeld. Kensoorten naast deze in de naam van het type zijn Akkerkool, Groot kaasjeskruid, Kompassla, ...

Het *Harig wilgenroosje-Riet-type* (type 9) is een slootbegeleidend, ruig vegetatietype, dat vaak uit een éénsoortige vegetatie bestaat. De twee naamgevende soorten zijn ook in Anzegem de belangrijkste soorten, naast Haagwinde en Kluwenzuring. Langs enkele straten groeit het type in de sloot.

Het *Geel nagelkruid-Schaduwgras-type* (type 10) is een bosbegeleidend vegetatietype dat vaak uit een schaduwminnende vegetatie bestaat die we in de kruidenlaag van bossen aantreffen. De twee naamgevende soorten zijn ook in Anzegem de belangrijkste soorten, naast Gladde witbol, Bosandoorn, Gewone Salomonszegel, ... Naast meer algemeen voorkomende soorten als Grote muur, Dagkoekoeksbloem en Roberstskruid. Ook typische struiken zoals Spaanse aak, Hondсроos en Gelderse roos slaan hier. Vooral in de omgeving van Tiegem met zijn historische boskernen vinden we dit type terug, in de eerste plaats naast het huidige bos, maar soms ook relict van vroegere bosfragmenten.

Het *Kleine klaver-Smalle weegbree-type* (type 13) werd slechts als relict in een aantal wegbermen op vooral zandige ondergrond aangetroffen, zoals de Tjampensstaat, de Oude Pontstraat, Razenheidstraat, de Engeldreef, ... Net als type 12 overleeft het op uitgeloopte zand(leem)bodems. Naast de naamgevende soorten kan men er nog vb., Gewone hoornbloem en de Veldereprijs vinden.

Het *Scherpe boterbloem-Rode klavertype* (type 14) was oorspronkelijk ongetwijfeld een algemeen type in Anzegem. Door het klepelen van de bermen, de bemesting en herbicidengebruik op de akkerranden is het type sterk gedegradeerd en geëvolueerd richting type 6. Langs wegen herinneren soorten als Groot streepzaad, Scherpe boterbloem, Rode klaver, Knoopkruid, Veldzuring, Grote vossenstaart nog aan het type. De beste stukken liggen nog langs de Bergstraat, de Groenstraat en de Arendstraat. Relicten van dit bloemrijk type zijn te vinden in heel wat andere wegbermen, vooral waar er reeds een maaibeheer overeenkomstig het bermbesluit wordt toegepast.

Het *Moerasrolklaver-Egelboterbloem-type* (type 16) herinnert nog aan onbemeste vochtige graslanden en is nu vaak verdrongen in de overgang naar de sloot of gracht. In de Oude Pontstraat en Materzeelstraat is dit terug te vinden met de soorten als Moerasrolklaver, Pitrus, Grasmuur, Gewone ereprijs, Moerasandoorn, en Veenwortel. Meestal is dit type op een weiderand te zoeken.

Het *Fijne kervel-Gewone glanshaver-type* (type 21) is het type waarin Gewone glanshaver optimaal staat. Het gaat meestal om soortenarme vegetaties met vooral een grazig uitzicht, alhoewel Boerenwormkruid, Bijvoet, Knoopkruid en Avondkoekoeksbloem voor een bloemrijk aspect kunnen zorgen. Behalve het vermelde bloeiaspect heeft dit type weinig kwaliteiten. Het wordt in combinatie met type 6 of 14 signaleerd langs heel wat wegbermen.

Het *Klein streepzaad-Duizendblad-type* (type 23) typeert vaak de bloemrijkere bermen in de zandleemstreek, meestal in combinatie met 14. De combinatie Klein streepzaad, Duizendblad, Rood zwenkgras, Ruige zegge, Veldereprijs, ... is meestal indicatief voor het type. Alhoewel het meestal weinig zeldzaamheden herbergt is het een interessant type voor het bloeiaspect. In Anzegem is het als relict te vinden in de Helleweg, de Hellestraat, de Pontstraat en de Ouden Heirweg.

Het *Grote klaproos-Gewone raket type* (type 27) is een pioniertype. Het wordt in Anzegem vooral aangetroffen op ingeploegde bermen langs de akkerrand. Ook na wegenwerken kan het een korte tijd zich manifesteren. De soorten klaprozen worden erin aangetroffen, naast andere éénjarigen zoals Echte kamille.

Het *Vogelmuur-Herderstasje-type* (type 28) is het klassieke akkeronkruidtype. Als het type niet ontstaat ten gevolge van zijn ligging naast een akker is er meestal een andere vorm van storing aanwezig. Het type komt wijd verbreid in Anzegem voor. Door het quasi ontbreken van speciale soorten hoeft het eigenlijk geen speciale aandacht.

Het *Straatgras-Grote weegbree-type* (type 29) is een zeer banaal tredplantentype dat in talrijke bermen in de gemeente als een smalle strook van enkel tientallen cm voorkomt. Straatgras, Grote weegbree, Varkensgras en Schijfkamille zijn de kenmerkende soorten, terwijl Engels raaigras het klassiek dominante gras is. Omwille van zijn zeer geringe natuurbehoudswaarde werd het type meestal niet vermeld.

Samenvattend kunnen we zeggen dat heel wat wegbermen in Anzegem tot het verruigde type 'Zevenblad-Ridderzuring' behoren, vaak in combinatie met het type 'Dolle kervel-IJle Dravik' of 'Fijne kervel-Glanshaver', wat voor Vlaanderen eveneens in Anzegem de meest karakteristieke situatie is.

Een vijftal bermen worden binnen het Scherpe boterbloem-Rode klaver-type ingedeeld, alhoewel deze bermen in Anzegem eveneens gekenmerkt worden door een zekere vorm van verruiging en het type 14 niet over de volledige lengte te vinden is in een volledige ontwikkelde fase.

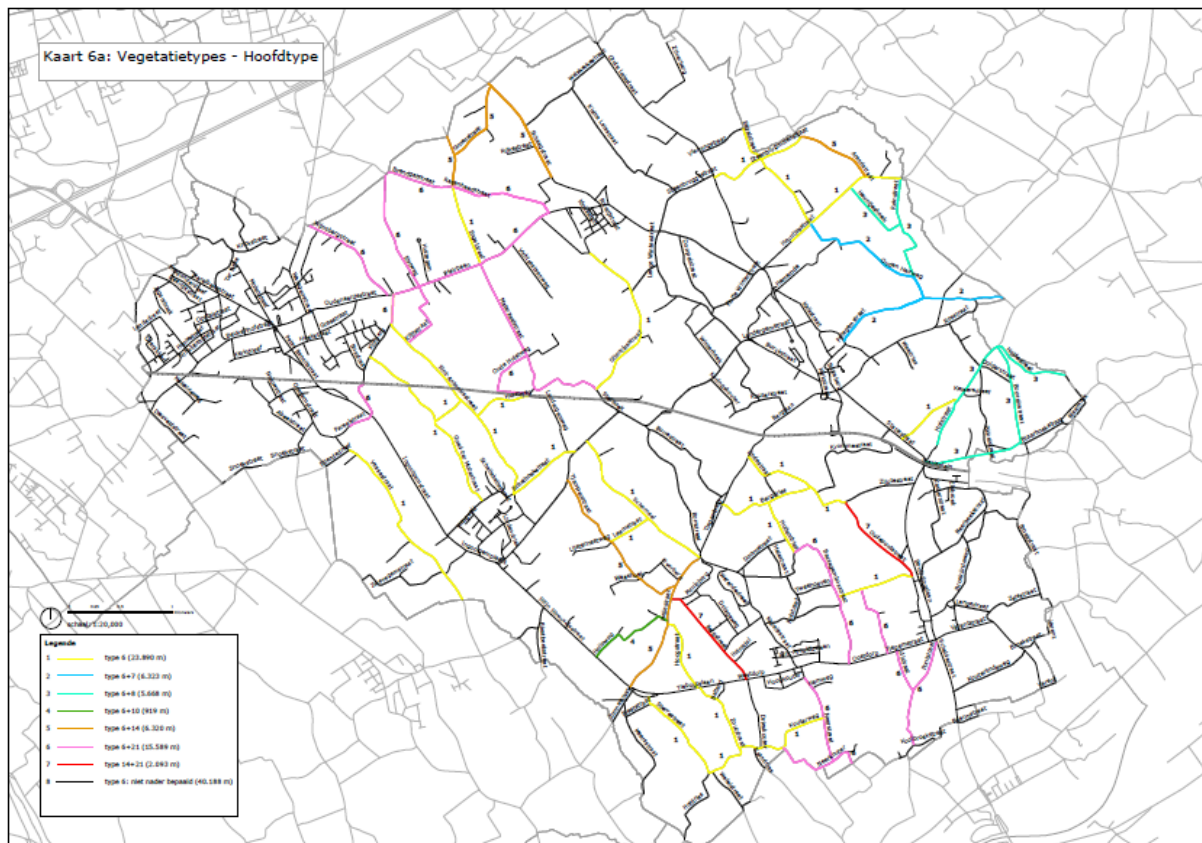
In tal van bermen zijn er echter nog sporen van meer interessante type wegbermen onder de vorm van relict-type 13, 14 en/of 23. Deze wijzen op reeds een iets schalere toestand of zijn het resultaat van het bermbeheer met afvoer en wijzen op verdere ontwikkelingskansen voor de toekomst.

Opvallend voor Anzegem is het voorkomen van vrij goed ontwikkelde bosbegeleidende bermvegetatie (type 10) vooral rond Tiegem. Deze zijn belangrijk voor toekomst en vragen bijzondere aandacht en een aangepast beheer.

Tenslotte hebben we lokaal ook een slootbegeleidende vegetatie, vooral in de omgeving van Heerweg en in de omgeving van de beken. Deze grachten geven vaak een extra kleur aan de berm en verhogen de botanische waarde van de wegbermen.

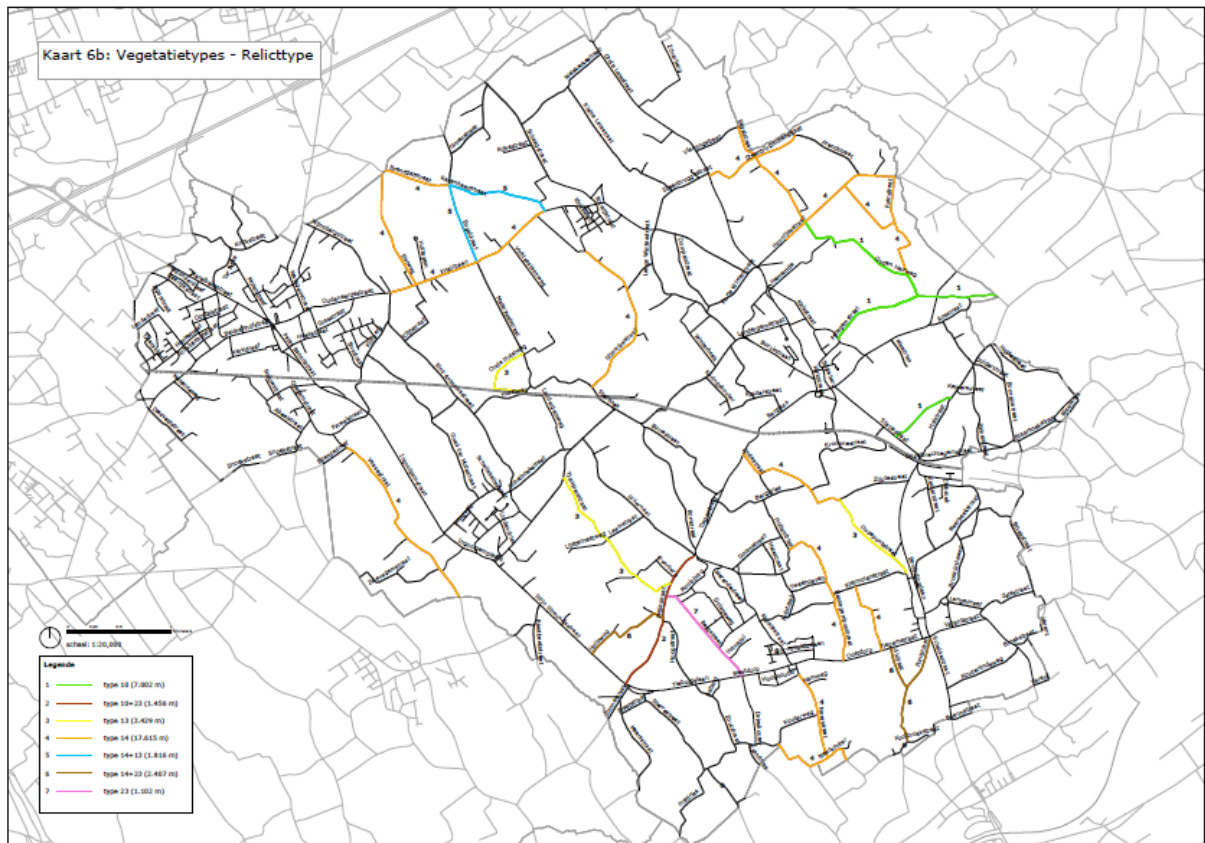
13. Waardevolle wegberm in Razenheerstraat met een rijke schakering aan planten

Kaart 6a: Vegetatietypes – hoofdtypes – van de wegbermen in Anzegem (meer gedetailleerde kaart in bijlage)

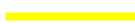

Legende

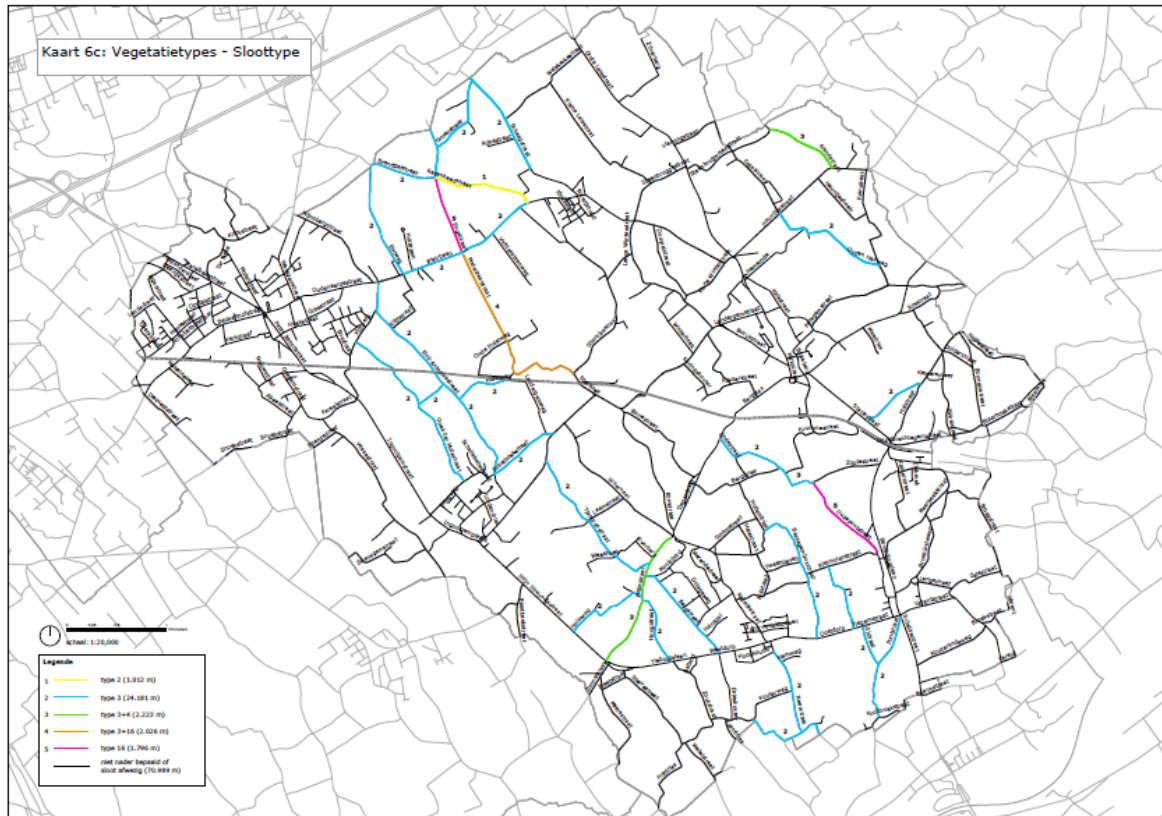
- 1 █ Type 6 (23.890 m)
- 2 █ Type 6 + 7 (6.323 m)
- 3 █ Type 6 + 8 (5.668 m)
- 4 █ Type 6 + 10 (919 m)
- 5 █ Type 6 + 14 (6.320 m)
- 6 █ Type 6 + 21 (15.589 m)
- 7 █ Type 14 + 21 (2.093 m)
- 8 █ Type 6 : niet nader bepaald (40.188 m)

Kaart 6b: Vegetatietypes – relicttypes – van de wegbermen in Anzegem
(meer gedetailleerde kaart in bijlage)

Legende

1		Type 10 (7.002 m)
2		Type 10 + 23 (1.456 m)
3		Type 13 (3.429 m)
4		Type 14 (17.615 m)
5		Type 14 + 13 (1.816 m)
6		Type 14 + 23 (2.407 m)
7		Type 23 (1.102 m)

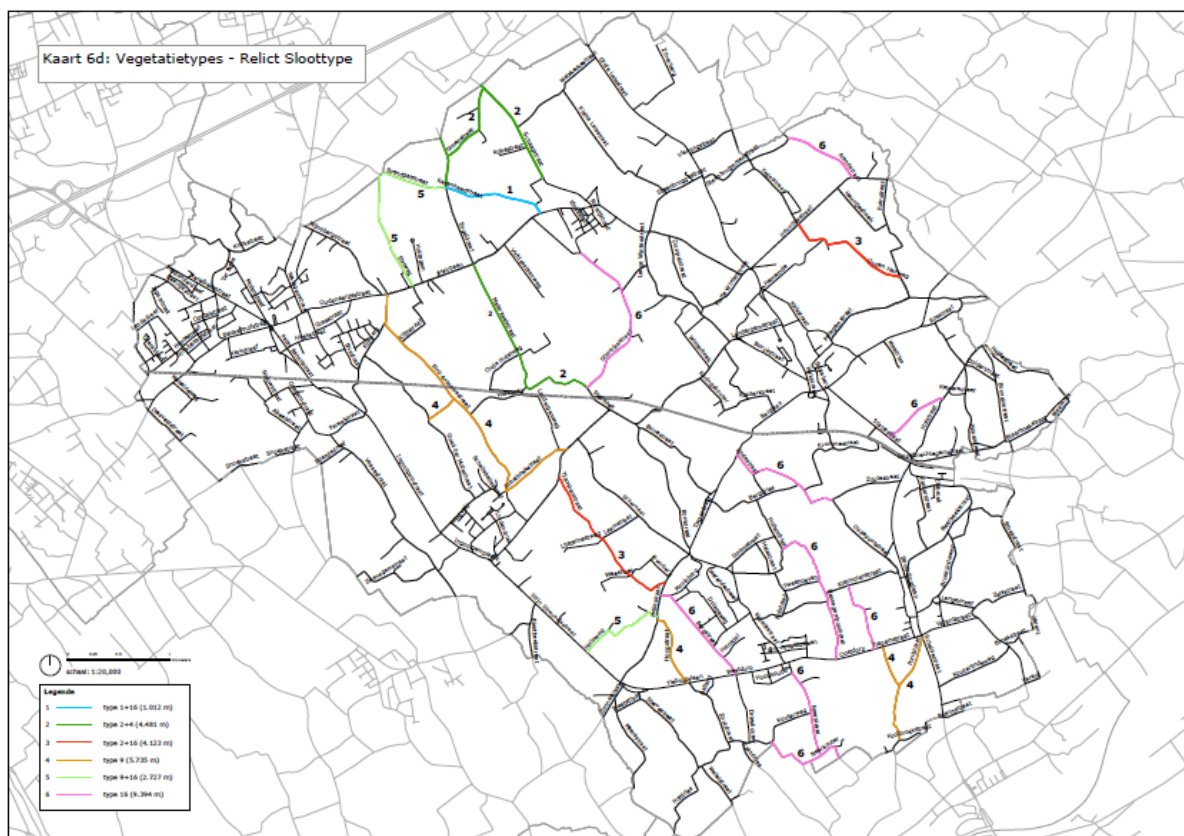

Kaart 6c: Vegetatietypes – hoofdtypes van de sloot – van de wegbermen in Anzegem (meer gedetailleerde kaart in bijlage)

Legende

1		Type 2 (1.012 m)
2		Type 3 (24.181m)
3		Type 3 + 4 (2.223 m)
4		Type 3 + 16 (2.026 m)
5		Type 16 (1.796 m)
		Niet nader bepaald of sloot afwezig (70.989 m)

Kaart 6d: Vegetatietypes – relicttypes van de sloot – van de wegbermen in Anzegem
(meer gedetailleerde kaart in bijlage)

Legende

- 1 — Type 1 + 16 (1.012 m)
- 2 — Type 2 + 4 (4.481 m)
- 3 — Type 2 + 16 (4.123 m)
- 4 — Type 9 (5.735 m)
- 5 — Type 9 + 16 (2.727 m)
- 6 — Type 9 (9.394 m)

2.6 Overzicht alfabetisch per straat

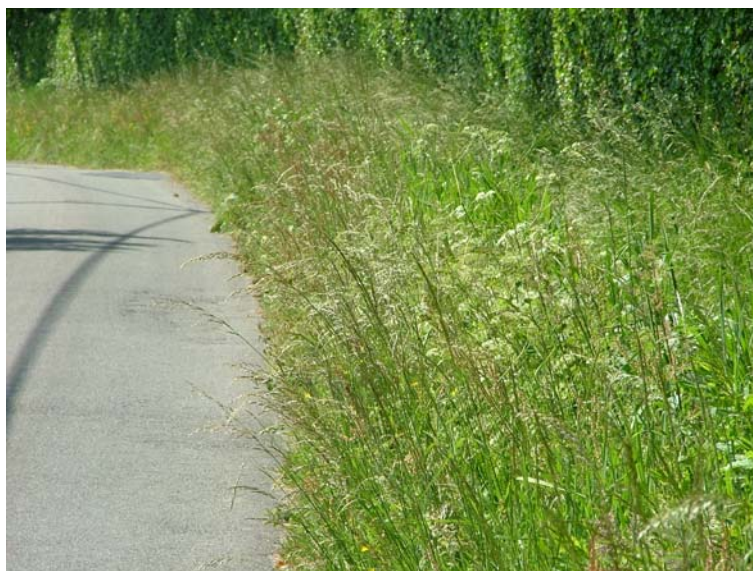
Deze lijst geeft een overzicht van de bermen die tijdens de inventarisatie in detail of tijdens de screening bekeken werden.

De alfabetische lijst bevat een aantal technische (abiotische) parameters, een samenvatting van de meest opvallende soorten (bloei, vermeldenswaardige soorten) en een globale karakteristiek. De volledige soortenlijsten per straat zijn opgenomen in de vegetatietabel (bijlage 2).

Hierbij worden twee of drie straten die voldoende overeenkomst vertonen, soms samengenomen, waarbij dan telkens verwezen wordt naar de straat die de beschrijving omvat.

Arendstraat

Nr. in de vegetatietabel:	28
Aangrenzende biotopen:	wegdek 3m, zowel weilanden als akkers
Bodem:	vochtig tot nat zand
Gemiddelde bermbreedte:	1 à 2 m
Helling en expositie:	vlakke berm
Huidig beheer:	maaïen met afvoer
Vegetatietypes:	6 en 14, 3 en 4 (sloottype), 16 (relict)
(Bloei)aspectbepalende soorten:	Fluitenkruid, Moerasspirea
Vermeldenswaardige soorten:	Moerasspirea, Gevleugeld hertshooi, Groot hoefblad, Beekpunge, Dagkoekoeksbloem.
Globale beoordeling:	interessante bermen met goed ontwikkelde slootvegetatie

14. Arendstraat

Balthazarstraat

Nr. in de vegetatietabel:	16
Aangrenzende biotopen:	wegdek 3m, voornamelijk akkers
Bodem:	vochtig en droog zandleem
Gemiddelde bermbreedte:	1 à 2 m
Helling en expositie:	deels vlakke berm, deels met talud beplant met hakhout van Es en Zwarte els
Huidig beheer:	maaïen zonder afvoer
Vegetatietypes:	6 (algemeen), 10 (relict), 3 (sloottype), 16 (relict)
(Bloei)aspectbepalende soorten:	-
Vermeldenswaardige soorten:	Heelblaadjes, Grote muur, Mannetjesvaren, Valse salie, Schaduwgras
Globale beoordeling:	verruigde bermen maar met potentie door aanvullen van de houtkant

Bassegebosstraat en Bassegemstraat

Nr. in de vegetatietabel:	11
Aangrenzende biotopen:	wegdek 3m, voornamelijk akkers, Bassegebos
Bodem:	vochtig zandleem
Gemiddelde bermbreedte:	1 à 2,5 m
Helling en expositie:	vlakke berm
Huidig beheer:	maaïen met afvoer (gedeeltelijk)
Vegetatietypes:	6 en 21 (algemeen), 14 (relict), 3 (sloottype), 16 (relict)
(Bloei)aspectbepalende soorten:	Fluitenkruid, lokaal Smalle weegbree
Vermeldenswaardige soorten:	Veldereprijs, Grasmuur, Valse salie, Schaduwgras
Globale beoordeling:	gedeeltelijk verruigde bermen met lokaal beginnende verschraling

Bassegemstraat zie Bassegebosstraat

15. Bassegebosstraat

Bergstraat

Nr. in de vegetatietabel:	6
Aangrenzende biotopen:	wegdek 4 à 5 m, boomgaard, akkers en weiland
Bodem:	vochtig zandleem
Gemiddelde bermbreedte:	1 tot 3 m
Helling en expositie:	vlakke berm
Huidig beheer:	maaïen met afvoer (gedeeltelijk)
Vegetatietypes:	14 en 21 (algemeen), 23 (relict), 3 (sloottype), 16 (relict)
(Bloei)aspectbepalende soorten:	Scherpe boterbloem, Rode klaver, Veldzuring
Vermeldenswaardige soorten:	Veldlathyrus, Sint Janskruid, Moerasrolklaver, Knoopkruid, Zilte rus, Grasmuur
Globale beoordeling:	lokaal brede wegbermen met duidelijke verschraling en interessante mix aan soorten.

Bergdries en Hollendries

Nr. in de vegetatietabel:	12
Aangrenzende biotopen:	wegdek 3 m, voornamelijk akkers
Bodem:	vochtig zandleem
Gemiddelde bermbreedte:	0,5 à 1 m
Helling en expositie:	vlakke berm
Huidig beheer:	maaïen zonder afvoer
Vegetatietypes:	6 (algemeen)
(Bloei)aspectbepalende soorten:	-
Vermeldenswaardige soorten:	Vertakte leeuwentand
Globale beoordeling:	te smalle en verruigde bermen onder landbouwdruk

Bouvelostraat en Gijzebrechtegemstraat

Nr. in de vegetatietabel:	18
Aangrenzende biotopen:	wegdek 4à6m, voornamelijk akkers en urbane bebouwing
Bodem:	vochtig zandleem
Gemiddelde bermbreedte:	1 à 2,5 m
Helling en expositie:	vlakke berm
Huidig beheer:	maaïen zonder afvoer
Vegetatietypes:	6 en 8 (algemeen)
(Bloei)aspectbepalende soorten:	Fluitenkruid, Boerenwormkruid
Vermeldenswaardige soorten:	Bermooievaarsbek, Vierzadige wikke
Globale beoordeling:	verruigde bermen in verstedelijkt milieu.

16. Bergstraat

Braamstraat

Nr. in de vegetatietabel:	2
Aangrenzende biotopen:	wegdek 3m, houtkant en akkers
Bodem:	vochtig zandleem
Gemiddelde bermbreedte:	0,5 tot 1,5m
Helling en expositie:	vlakke berm
Huidig beheer:	maaien zonder afvoer
Vegetatietypes:	6 en 10 (algemeen)
(Bloei)aspectbepalende soorten:	Dagkoekoeksbloem,
Vermeldenswaardige soorten :	Wilde hyacint, Gewone salomonszegel, Gele dovenetel, Geel nagelkruid
Globale beoordeling:	bosbegeleidende bermen met enkele interessante soorten.

Brandgatstraat zie Elstweg

Eegalstraat en Steenbrugmolenstraat

Nr. in de vegetatietabel:	26
Aangrenzende biotopen:	wegdek 3m, voornamelijk akkers
Bodem:	vochtig zand
Gemiddelde bermbreedte:	0.5 à 1,5 m
Helling en expositie:	vlakke berm
Huidig beheer:	maaien zonder afvoer
Vegetatietypes:	6 (algemeen), 14 (relict)
(Bloei)aspectbepalende soorten:	Fluitenkruid
Vermeldenswaardige soorten:	Hemelsleutel, Grote kaardebol, Akkerkers
Globale beoordeling:	enigszins verruigde bermen met enkele relictsorten.

Elstweg en Brandgatstraat

Nr. in de vegetatietabel:	32
Aangrenzende biotopen:	wegdek 3m, akkers en weilanden
Bodem:	vochtig zand(leem)
Gemiddelde bermbreedte:	0,5 à 1m
Helling en expositie:	vlakke berm
Huidig beheer:	maaien zonder afvoer
Vegetatietypes:	6 en 21 (algemeen), 14 (relict), 3 (sloot), 9 en 16 (relict)
(Bloei)aspectbepalende soorten:	Fluitenkruid, Koolzaad
Vermeldenswaardige soorten:	Grote muur, Pinksterbloem, Grote Wederik, Moerasspirea
Globale beoordeling:	enigszins nog verruigde berm, met enkele relictsorten in berm en sloot

17. Brandgatstraat

Engeldreef

Nr. in de vegetatietabel:	20
Aangrenzende biotopen:	wegdek 4m, voornamelijk akkers
Bodem:	vochtig zand
Gemiddelde bermbreedte:	2 à 4 m
Helling en expositie:	vlakke berm
Huidig beheer:	maaien zonder afvoer
Vegetatietypes	6 (algemeen), 14 en 13 (relict), 16 (sloot)
(Bloei)aspectbepalende soorten:	lokaal Rode klaver, Veldlathyrus en Moerasrolklaver
Vermeldenswaardige soorten:	Groot moerasscherm, Grote wederik, Pinksterbloem, Moerasrolklaver, Reukgras, Gewoon helmkruid
Globale beoordeling:	interessant bermvegetatie op brede berm met meer potentie

Goed ter Motestraat zie Scheihoekstraat

Groenstraat en Schaagstraat

Nr. in de vegetatietabel:	23
Aangrenzende biotopen:	wegdek 3 m (Groenstr), 6 m (Schaagstr), akkers en grasland, enkele huizen
Bodem:	vochtig zand en zandleem
Gemiddelde bermbreedte:	1 à 2 m
Helling en expositie:	vlakke berm
Huidig beheer:	maaien met afvoer
Vegetatietypes:	6 en 14 (algemeen), plaatselijk 3 (sloot), 2 + 4 (relict)
(Bloei)aspectbepalende soorten:	Fluitenkruid en lokaal Scherpe boterbloem en Veldzuring
Vermeldenswaardige soorten:	Groot moerasscherm, Pinksterbloem, Witte waterkers, Grote wederik, Moerasspirea
Globale beoordeling:	enigszins nog verruigde berm, met enkele relictsoorten in berm en sloot

18. Engeldreef

**Gijzebrechtegemstraat zie Bouvelostraat
Grepstraat zie Holstraat**

Hellestraat

Nr. in de vegetatietabel:	3
Aangrenzende biotopen:	wegdek 4 à 5m, voornamelijk akkers, lokaal bos of weiland
Bodem:	vochtig zandleem
Gemiddelde bermbreedte:	1 m, lokaal tot 3m
Helling en expositie:	vlakke berm, lokaal met een talud
Huidig beheer:	maaïen met afvoer
Vegetatietypes:	6 en 14 (algemeen), 10 en 23 (relict)
(Bloei)aspectbepalende soorten:	Fluitenkruid, Veldzuring, lokaal Rode Klaver en Scherpe boterbloem, Boerenwormkruid
Vermeldenswaardige soorten:	Groot Streepzaad, Gevleugeld helmkruid, Knoopkruid, Gele morgenster, Biezenknoppen
Globale beoordeling:	interessante wegbermen met grote soortenrijkdom.

Helleweg

Nr. in de vegetatietabel:	1
Aangrenzende biotopen:	wegdek 2,5 à 3,5 m, weilanden en akkers, lokaal bosrand
Bodem:	vochtig zandleem, lokaal natte klei
Gemiddelde bermbreedte:	0,5 à 1,5m
Helling en expositie:	vlakke berm, lokaal een talud
Huidig beheer:	maaïen zonder afvoer
Vegetatietypes:	6 en 10 (algemeen) met plaatselijk relict van 14 en 23; 3 (sloottype), 9 en 16 (relict sloottype)
(Bloei)aspectbepalende soorten:	Fluitenkruid, plaatselijk Adelaarsvaren .
Vermeldenswaardige soorten:	Bosandoorn, Valse salie, Gladde witbol, Geknikte vossestaart, Boskortsteel.
Globale beoordeling:	potentieel interessante berm met vooral een bosrand en een begraasde berm.

**Heuntjeshoek zie Reinstraat
Holderstraat zie Holstraat
Hollendries zie Bergdries**

19. Helleweg

Holstraat, Greepstraat, Holderstraat

Nr. in de vegetatietabel:	17
Aangrenzende biotopen:	weg 4 m met vooral akkers en verspreide bebouwing, lokaal bosrand
Bodem:	vochtig zandleem
Gemiddelde bermbreedte:	0,5 à 1,5 m
Helling en expositie:	vlakke berm
Huidig beheer:	maaien met afvoer (gedeeltelijk)
Vegetatietypes:	6 en 8 (algemeen), 10 (relict)
(Bloei)aspectbepalende soorten:	Fluitenkruid, Veldlathyrus en Veldzuring
Vermeldenswaardige soorten:	Bosandoorn, akkeronkruiden
Globale beoordeling:	verruigde bermen met beperkt aantal soorten.

Hoogstraat

Nr. in de vegetatietabel:	7
Aangrenzende biotopen:	weg 4 m , vooral akkers, lokaal grasland, bosrand, boomgaard en bebouwing
Bodem:	vochtig zandleem
Gemiddelde bermbreedte:	1 à 2 m, lokaal breder
Helling en expositie:	vlakke berm, lokaal talud
Huidig beheer:	maaieren zonder afvoer
Vegetatietypes:	6 (algemeen), 10 (relict), 3 (sloot) met 9 (relict)
(Bloei)aspectbepalende soorten:	Fluitenkruid, Duizendblad, Kruijpende boterbloem
Vermeldenswaardige soorten:	Drienervige muur, Eenbloemig parelgras, Geel nagelkruid
Globale beoordeling:	Hoofdzakelijk verruigde bermen met beperkt aantal bloeiende soorten

Hulstweg zie Scheihoekstraat

20. Oude Hulstweg

Kleimolenstraat

Nr. in de vegetatietabel:	15
Aangrenzende biotopen:	wegdek 4m, akkers
Bodem:	vochtig zandleem
Gemiddelde bermbreedte:	0,5 m
Helling en expositie:	vlakke berm
Huidig beheer:	maaïen zonder afvoer
Vegetatietypes:	6 (algemeen)
(Bloei)aspectbepalende soorten:	-
Vermeldenswaardige soorten:	Groot streepzaad
Globale beoordeling:	sterk verruigde en te smalle bermen.

Klijtberg zie Klijtestraat

Klijtestraat, Klijtberg en Wijnbergstraat

Nr. in de vegetatietabel:	31
Aangrenzende biotopen:	wegdek 4m, akkers en weiden
Bodem:	vochtig zand
Gemiddelde bermbreedte:	1 à 1,5 m
Helling en expositie:	vlakke berm, lokaal een steil talud (Wijnbergstr)
Huidig beheer:	maaïen zonder afvoer, lokaal gazonbeheer
Vegetatietypes:	6 en 21 (algemeen)
(Bloei)aspectbepalende soorten:	Fluitenkruid en Zevenblad
Vermeldenswaardige soorten:	Grote muur
Globale beoordeling:	sterk verruigde bermen met weinig soorten.

Kouterstraat zie Sterrestraat Kraankouter zie Sterrestraat

Leemstraat en Schernaai

Nr. in de vegetatietabel:	5
Aangrenzende biotopen:	wegdek 4 m, akkers, bosfragment (Schernaai)
Bodem:	vochtig zandleem
Gemiddelde bermbreedte:	0,5 tot 1,5 m
Helling en expositie:	vlak
Huidig beheer:	maaïen zonder afvoer
Vegetatietypes:	6 (algemeen)
(Bloei)aspectbepalende soorten:	Fluitenkruid
Vermeldenswaardige soorten:	Duist, Grote muur
Globale beoordeling:	verruigde, plaatselijk door akkerbouw verstoorde bermen.

21 Leemstraat

Lindestraat

Nr. in de vegetatietabel:	13
Aangrenzende biotopen:	wegdek 3,5 m
Bodem:	vochtig zandleem
Gemiddelde bermbreedte:	1 tot 1,5 m
Helling en expositie:	vlak
Huidig beheer:	maaïen zonder afvoer
Vegetatietypes:	6 (algemeen), 14 (relict), 3 (sloot), 16 (relict)
(Bloei)aspectbepalende soorten:	Fluitenkruid, Scherpe boterbloem, Rode klaver
Vermeldenswaardige soorten:	Vierzadige wikke, Echte valeriaan, Gevleugeld hertshooi
Globale beoordeling:	enigszins nog verruigde berm, met enkele relictsoorten in berm en sloot.

Materzeelstraat

Nr. in de vegetatietabel:	21
Aangrenzende biotopen:	wegdek 4 à 5 m, vooral akkers, lokaal grasland, plaatselijk veel bebouwing, verbrede bedding Tjampensbeek
Bodem:	vochtig zandleem en zand
Gemiddelde bermbreedte:	1 à 2 m, soms breder tot 3,5 m
Helling en expositie:	vlakke berm
Huidig beheer:	maaïen zonder afvoer
Vegetatietypes:	6 en 21 (algemeen), 3 en 16 (sloot), 2 en 4 (relict)
(Bloei)aspectbepalende soorten:	Fluitenkruid, lokaal Rode klaver en Scherpe boterbloem
Vermeldenswaardige soorten:	Sint Janskruid, Grasmuur, Moerasspirea, Groot streepzaad, Paarse morgenster, Moerasrolklaver
Globale beoordeling:	enigszins verruigde berm met bloeiopotenties en waardevolle slootvegetatie.

Neerkouter zie Neerstraat

22. Materzeelstraat

Neerstraat en Neerkouter

Nr. in de vegetatietabel:	9
Aangrenzende biotopen:	wegdek 4 m, vooral akkers, beperkt grasland
Bodem:	vochtig zandleem
Gemiddelde bermbreedte:	1 à 2 m
Helling en expositie:	vlakke berm
Huidig beheer:	maaien met afvoer (gedeeltelijk)
Vegetatietypes:	6 en 21 (algemeen), 14 (relict), 3 (sloot), 16 (relict)
(Bloei)aspectbepalende soorten:	Fluitenkruid, lokaal Veldlathyrus en Boerenwormkruid
Vermeldenswaardige soorten:	Grote vossenstaart
Globale beoordeling:	enigszins verruigde berm met bloiepotenties

Ouden Heirweg (vanaf Reinstraat)

Nr. in de vegetatietabel:	25
Aangrenzende biotopen:	wegdek 4 à 5 m vooral akkers, beperkt grasland, populieren, nieuw aangeplante Zomereiken waar Populieren geroid werden
Bodem:	vochtig zand en zandleem
Gemiddelde bermbreedte:	1,5 m tot 5 m
Helling en expositie:	vlak
Huidig beheer:	maaien met afvoer
Vegetatietypes:	6 en 13 (algemeen), lokaal 10 en 23 (relict), 3 (sloot), 2 en 16 (relict)
(Bloei)aspectbepalende soorten:	Fluitenkruid en Scherpe boterbloem
Vermeldenswaardige soorten:	Dagkoekoeksbloem, Veldlathyrus, Margriet, Rapunzelklokje, Moerasrolklaver, Gewone veldsla
Globale beoordeling:	enigszins verruigde, door rooien en heraanplant pas verstoorde bermen met een grote soortenrijkdom en interessante potenties.

Oude Hulstweg

Nr. in de vegetatietabel:	33
Aangrenzende biotopen:	wegdek 3 m, vooral akkers, ook weiden, spoorweg
Bodem:	vochtig zand
Gemiddelde bermbreedte:	0,5 à 1,5 m
Helling en expositie:	vlakke berm
Huidig beheer:	maaien zonder afvoer
Vegetatietypes:	6 en 21 (algemeen), 13 (plaatselijk als relict)
(Bloei)aspectbepalende soorten:	Boerenwormkruid
Vermeldenswaardige soorten:	Vlasbekje, Knoopkruid, Sint-Janskruid
Globale beoordeling:	waardevolle berm met potentie om verder tot een bloemrijke berm te ontwikkelen.

Oude Pontstraat

Nr. in de vegetatietabel:	14
Aangrenzende biotopen:	wegdek 4 m, akkers en weiland, houtkant
Bodem:	vochtig zandleem
Gemiddelde bermbreedte:	1,5 à 2 m
Helling en expositie:	vlakke berm, holle weg met taluds
Huidig beheer:	maaïen met afvoer
Vegetatietypes:	14 en 21 (algemeen), 13 (plaatselijk als relict), 16 (sloot)
(Bloei)aspectbepalende soorten:	lokaal Rode klaver en Scherpe boterbloem
Vermeldenswaardige soorten:	Veldlathyrus, Veldereprijs, Reukgras, Moerasrolklaver, Geel nagelkruid.
Globale beoordeling:	waardevolle berm met lokaal reeds een bloemrijke aspect en mooie holle weg met houtkant.

Petegemstraat en Ouden Heirweg (tot Reinstraat)

Nr. in de vegetatietabel:	24
Aangrenzende biotopen:	wegdek 3 à 4 m, voornamelijk akkers, bosfragement, houtkant
Bodem:	vochtig zand
Gemiddelde bermbreedte:	0,5 à 2 m
Helling en expositie:	meestal vlakke berm, met holle weg, beplant met houtkant
Huidig beheer:	maaïen met afvoer
Vegetatietypes:	6, 7 (algemeen), 10 (relict)
(Bloei)aspectbepalende soorten:	Fluitenkruid, Paardebloem
Vermeldenswaardige soorten:	Mannetjesvaren, Dolle kervel, Schaduwgras, Beklierde heggenroos
Globale beoordeling:	waardevolle berm met de holle weg en houtkant en aantal interessante soorten

23. Holle weg in de Oude Pontstraat

Pontestraat en Uilestraat

Nr. in de vegetatietabel:	10
Aangrenzende biotopen:	wegdek 3,5 m, akkers, beperkt grasland
Bodem:	vochtig en droog zandleem
Gemiddelde bermbreedte:	1 à 2 m
Helling en expositie:	vlakke berm
Huidig beheer:	maaien zonder afvoer
Vegetatietypes:	6 en 21 (algemeen), 13 en 23 (relict), 3 (sloot), 9 (slootrelict)
(Bloei)aspectbepalende soorten:	Fluitenkruid, Veldzuring, lokaal Rode klaver en Smalle weegbree
Vermeldenswaardige soorten:	Gewone veldsla, Reuzenberenklauw, Veldereprijs
Globale beoordeling:	enigszins verruigde wegberm met aantal relictsorten

Razenheidstraat

Nr. in de vegetatietabel:	19
Aangrenzende biotopen:	wegdek 3,5 à 4 m, sloot, akkers en weiden, lokaal gazonbeheer.
Bodem:	vochtig zand
Gemiddelde bermbreedte:	1 à 1,5 m
Helling en expositie:	vlakke berm
Huidig beheer:	maaien met afvoer
Vegetatietypes:	6 en 21 (algemeen), 14 en 13 (relict), 2 (sloot), 1 en 16 (slootrelict)
(Bloei)aspectbepalende soorten:	Fluitenkruid, Rode klaver, Groot hoefblad
Vermeldenswaardige soorten:	Pinksterbloem, Beekpunge, Groot moerasscherm, Echte valeriaan, Moesdistel, Pinksterbloem, Grote Waterweegbree
Globale beoordeling:	waardevolle wegberm met een grote soortenrijkdom in wegberm en sloot, speciale vermelding voor Moesdistel

24. Uilestraat

Reinstraat en Heuntjeshoek

Nr. in de vegetatietabel:	27
Aangrenzende biotopen:	wegdek 3,5 m, akkers, weiden.
Bodem:	vochtig zand
Gemiddelde bermbreedte:	1 à 1,5m, breder bij de groenbuffer
Helling en expositie:	vlakke berm
Huidig beheer:	maaien met afvoer
Vegetatietypes:	6 en 8 (algemeen), 14 (relict)
(Bloei)aspectbepalende soorten:	Fluitenkruid
Vermeldenswaardige soorten:	Pinksterbloem, Veldlathyrus
Globale beoordeling:	hoofdzakelijk verruigde wegberm met enkele relictsorten

Schernaai zie Leemstraat Steenbrugmolenstraat zie Eegalstraat

Sterrestraat, Kraankouter, Kouterstraat en Zoutstraat

Nr. in de vegetatietabel:	8
Aangrenzende biotopen:	wegdek 3,5m, akkers, weiden
Bodem:	vochtig zandleem
Gemiddelde bermbreedte:	1 à 1,5 m, breder
Helling en expositie:	vlakke berm
Huidig beheer:	maaien zonder afvoer
Vegetatietypes:	6 (algemeen)
(Bloei)aspectbepalende soorten:	Fluitenkruid
Vermeldenswaardige soorten:	Beekpunge, Moerasspirea, Heelblaadjes
Globale beoordeling:	hoofdzakelijk verruigde wegberm met enkele relictsorten

Schaagstraat zie Groenstraat

Scheihoekstraat, Sint Antoniusstraat, Goed ter Motestraat en Hulstweg

Nr. in de vegetatietabel:	29
Aangrenzende biotopen:	wegdek 3 m, gracht, vooral akkers, ook weiden,
Bodem:	vochtig zand en zandleem
Gemiddelde bermbreedte:	0,5 à 1,5 m
Helling en expositie:	vlakke berm
Huidig beheer:	maaien zonder afvoer
Vegetatietypes:	6 (algemeen), 3 (sloot), 9 (relict sloot)
(Bloei)aspectbepalende soorten:	Fluitenkruid, Veldzuring
Vermeldenswaardige soorten:	Veldlathyrus, Groot moerasscherm, Avondkoekoeksbloem
Globale beoordeling:	verruigde wegberm met enkele relictsorten

Sint Antoniusstraat zie Scheihoekstraat

Stientjesstraat

Nr. in de vegetatietabel:	22
Aangrenzende biotopen:	wegdek 5 m, vooral akkers, ook weiden, verspreide bebouwing
Bodem:	vochtig zand
Gemiddelde bermbreedte:	1 à 2 m
Helling en expositie:	vlakke berm
Huidig beheer:	maaïen zonder afvoer
Vegetatietypes:	6 (algemeen), 14 (relict), 16 (relict sloot)
(Bloei)aspectbepalende soorten:	Fluitenkruid, Boerenwormkruid
Vermeldenswaardige soorten:	Veldlathyrus, Gele lis, Groot moerasscherm
Globale beoordeling:	verruigde wegberm met enkele relictsoorten

Tjampensstraat

Nr. in de vegetatietabel:	4
Aangrenzende biotopen:	wegdek 3,5 m, vooral akkers, ook weiden, Tjampensbeek
Bodem:	natte klei en vochtig zandleem
Gemiddelde bermbreedte:	1 à 2 m
Helling en expositie:	vlakke berm, lokaal met een talud
Huidig beheer:	maaïen met afvoer (gedeeltelijk)
Vegetatietypes:	6+14 (algemeen), 13 (relict), 3 (sloot), 2+16 (relict sloot)
(Bloei)aspectbepalende soorten:	Fluitenkruid, lokaal Rode klaver
Vermeldenswaardige soorten:	Kantig hertshooi, Kraakwilg, Watertorkruid, Moesdistel, Gewoon reukgras
Globale beoordeling:	interessante wegberm met meerdere relictsoorten en lokaal goed ontwikkelde slootvegetatie (vooral aan weiland)

25. Tjampensstraat

Uilestraat zie Pontestraat

Vossestraat

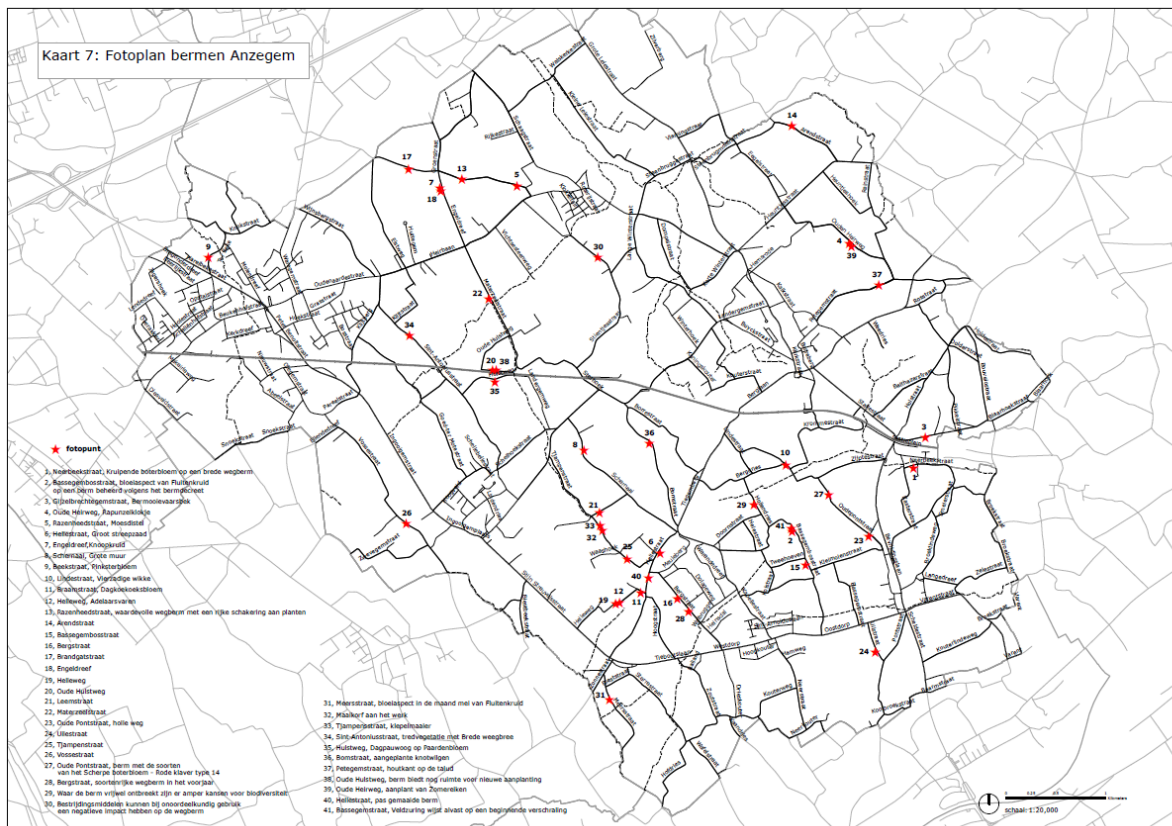
Nr. in de vegetatietabel:	30
Aangrenzende biotopen:	wegdek 3 à 3,5 m, akkers en grasland, verspreide bebouwing
Bodem:	vochtig zandleem
Gemiddelde bermbreedte:	1 à 1,5 m
Helling en expositie:	vlakke berm
Huidig beheer:	maaien zonder afvoer
Vegetatietypes:	6 (algemeen), 14 (relict)
(Bloei)aspectbepalende soorten:	Fluitenkruid en lokaal Veldzuring en Scherpe boterbloem
Vermeldenswaardige soorten:	Zwarte mosterd, Pinksterbloem
Globale beoordeling:	enigszins verruigde wegberm met aantal relictsorten

Wijnbergstraat zie Klijtestraat Zoutstraat zie Sterrestraat

26. Vossestraat

Kaart 7: Fotoplan bermen Anzegem (meer gedetailleerde kaart in bijlage)

3 Bespreking bermen volgens hun waardering

Op basis van de inventarisatie van de wegbermen en hun indeling in hoofdtype en relictype, zijn de geïnventariseerde wegbermen ingedeeld volgens hun botanisch waarde in waardevolle, matig waardevolle en minder waardevolle bermen.

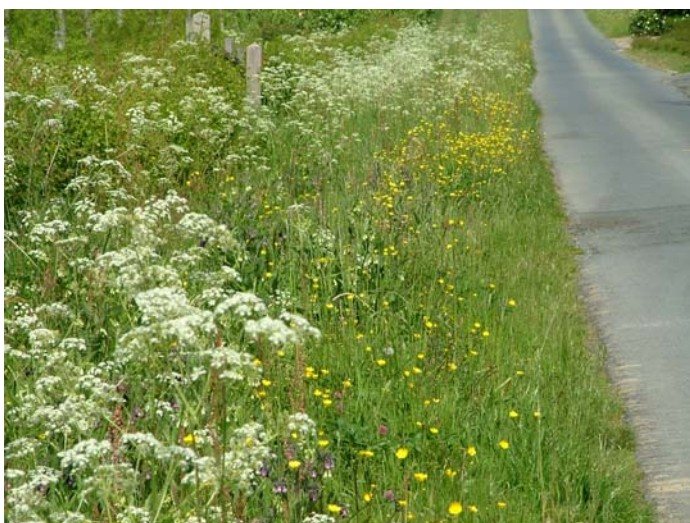
Kaart 8 schetst de verspreiding van de bermen volgens deze waardering.

- 1) Alle bermen met Rode lijst-soorten worden als **zeer waardevol** bestempeld. De meeste van deze zeer waardevolle bermen zijn vaak ook (zeer) soortenrijk. In Anzegem zijn geen zeer waardevolle bermen terug te vinden. Omwille van het voorkomen van het Groot streepzaad (status 'sterk achteruitgaand, maar nog niet bedreigd'), zou de Hellestraat en de Materzeelstraat hiervoor eventueel in aanmerking komen.
- 2) In een tweede categorie kunnen we de bermen rangschikken met een typische soortensamenstelling voor het natuurlijk milieu waarin ze gelegen zijn, in casu zand- en zandleembodems. Ook vegetatietypes eigen aan specifieke milieumomstandigheden (kalkrijke milieus, dijken, hooilanden, bossen, graslanden) worden hier gerangschikt. Deze bermen worden als **waardevol** bestempeld. In Anzegem voldoen bermen met type 10 en 14 of met een sloottype 2 en 4 aan de vereisten. Daarom worden de bermen van de Helleweg, Braamstraat, Hellestraat, Tjampensstraat, Bergstraat, Oude Pontstraat, Razenheidstraat, Groenstraat, Schaagstraat, Engeldreef, Materzeelstraat, Petegemstraat, Ouden Heirweg en Arendstraat waardevol genoemd. De straatlengte van de waardevolle bermen bedraagt ongeveer 19,5 km.
- 3) In een derde categorie ressorteren de bermen die geen speciaal zeldzame soorten herbergen en niet erg typisch zijn voor een bepaald milieu, maar die enige actuele of potentiële waarde bezitten qua esthetisch (bloei)aspect. Ze kunnen mits een aangepast beheer een bloemrijk(er) aspect vertonen. De botanische waarde van deze bermen is geringer. De esthetische waarde heeft echter ook een aantrekkelijk biologisch voordeel, met name voor de talrijke ongewervelden (vlinders, bijen, ...) die er een belangrijke voedselbron in vinden. Concreet worden voor Anzegem de bermen toegevoegd met belangrijke relict van type 2, 4, 13, 14, 21 of 23 nl. Neerstraat, Nederkouter, Pontstraat, Uilestraat, Bassegebosstraat, Bassegemstraat, Lindestraat, Balthazarstraat, Stientjesstraat, Eegalstraat, Steenbrugmolenstraat, Reinstraat, Heuntjeshoek, Heuntjesstraat, Vossestraat, Brandgatstraat en Oude Hulstweg. Deze bermen met bloeipotenties worden **matig waardevol** genoemd. De straatlengte van de matig waardevolle bermen bedraagt ongeveer 17,5 km.
- 4) In een laatste categorie tenslotte brengen we de **minder waardevolle** bermen onder die geen van bovenstaande kwaliteiten bezitten. Ze worden sterk beïnvloed door de akkerbouw of de nabije bewoning. Ook de geringe breedte van de bermen speelt hierbij vaak een rol. Een geschikt beheer voeren is hier moeilijk en de resultaten zullen op korte termijn beperkt blijven. Minder waardevolle bermen komen voor langs de Elstweg, Hoogstraat, Sterrestraat, Zoutstraat, Bergdries, Hollendries, Kleimolenstraat, Holstraat, Greepstraat, Holderstraat,

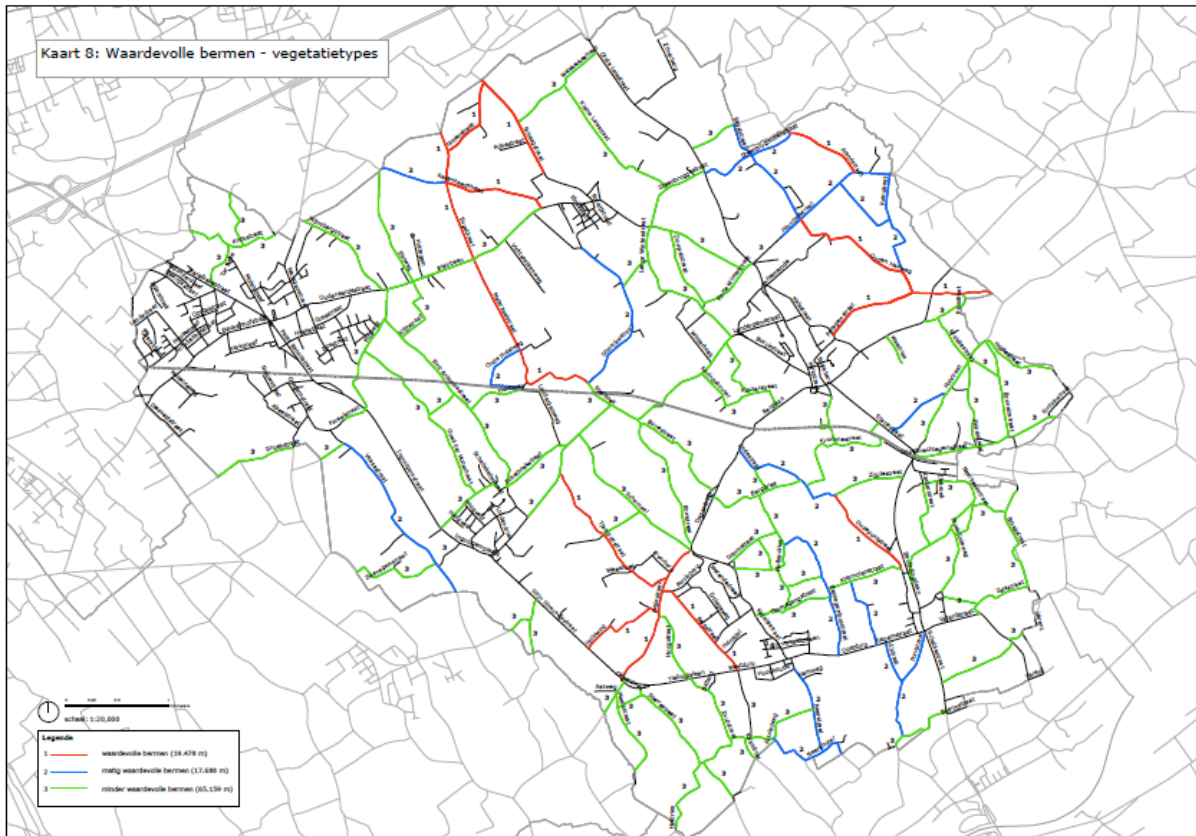
Bouvelostraat, Gijzebrechtegemstraat, Scheihoestraat, Sint Antoniusstraat, Goed ter Motestraat, Hulstweg, Klijtestraat, Klijtberg en Wijnbergstraat . Ook de niet nader geïnventariseerde straten worden tot deze categorie gerekend. De straatlengte van de minder waardevolle bermen bedraagt ongeveer 65 km. Toch kunnen ook deze bermen verder opgewaardeerd worden wanneer een aantal randvoorwaarden vervuld zijn (tegengaan van verstoring en voldoende ruimte), maar dit vergt uiteraard een langetermijnsinspanning.

27. Berm met de soorten van het Scherpe boterbloem – Rode klaver type 14 (Oude Pontstraat)

28. Soortenrijke wegberm in de Bergstraat in het voorjaar

Kaart 8: Waardevolle wegbermen in Anzegem op basis van de vegetatietypes (meer gedetailleerde kaart in bijlage)

Legende

- 1 █ Waardevolle bermen (19.478 m)
- 2 █ Matig waardevolle bermen (17.688 m)
- 3 █ Matig waardevolle bermen (65.159 m)

4 Beheerdoelstellingen en vastleggen van beheerprioriteiten

4.1 Wegbermen en hun natuurwaarde

Bermen vervullen vaak verschillende functies gaande van verkeerstechnische (vb. plaats voor verkeersborden, scheiding,...), wegebouwkundige (plaats voor leidingen, steun aan de weg,...) tot een natuurfunctie. Door de steeds verder afnemende natuurwaarde van het achterliggende land, wordt deze natuurfunctie almaar belangrijker.

In de Vlaamse wegbermen groeien ongeveer 800 verschillende plantensoorten. Ondanks dat hoge aantal soorten planten in bermen zijn de meeste soorten algemene soorten, zoals ook in Anzegem duidelijk het geval is. Dit betekent niet dat wegbermen geen hoge natuurwaarde zouden hebben. Zo zijn bijvoorbeeld goed ontwikkelde glanshavergraslanden zeldzaam geworden en wegbermen zijn vaak nog de enige plek waar deze mooie, bloemrijke vegetaties nog goed ontwikkeld aanwezig zijn.

Wat wegbermen voor de fauna betekenen is minder duidelijk omdat specifiek onderzoek grotendeels ontbreekt (behalve voor dagvlinders en loopkevers). In ieder geval is duidelijk dat soortensamenstelling en structuurvariatie van de vegetatie en gradiënten in de abiotische factoren erg belangrijk zijn. Bloeiende planten zijn voor veel groepen ongewervelden eveneens cruciaal als voedselbron. Tevens kunnen wegbermen een corridor vormen langs waar organismen zich van het ene geschikte leefgebied naar het andere kunnen begeven (natuurverbindingsfunctie).

Door het groot aantal functies die bermen vervullen, kunnen in de praktijk verschillende beheervormen aan de orde zijn, waarvan sommige slechts over een langere periode herhaald worden (kappen van bomen, ruimen van sloten, aanleg of herstel van leidingen...).

Met dit bermbeheerplan is het de bedoeling om de natuurwaarden van de wegbermen te behouden, waar nodig te herstellen of te verder ontwikkelen. Een en ander moet uiteindelijk leiden tot een merkbare en meetbare verhoging van de natuurwaarden op basis van een botanische verscheidenheid.

4.2 Globale doelstellingen

4.2.1 Met betrekking tot het inwendig beheer

Het inwendig beheer heeft betrekking op het (natuur)beheer uitgevoerd binnen het terrein zelf, hier het eigenlijke bermbeheer.

Er wordt in eerste instantie geopteerd om de zeer waardevolle bermen (en de potentieel waardevolle bermen), een meer natuurgericht beheer te geven. Enkele opmerkelijke soorten kunnen daarbij als een doelsoort fungeren, met niet alleen lokale, maar ook bovenlokale betekenis. In navolging van wat ook de Provincie West-Vlaanderen promoot kunnen enkele doelsoorten als een gemeentelijk symbool geadopteerd worden.

Een tweede doelstelling betreft de waardevolle bermen waar relicten van soorten- en bloemrijke type 13, 14 of 23 aangetroffen worden. We stellen voor dit type verder te herstellen op grotere delen van deze bermen.

Een derde doelstelling betreft de actueel minder waardevolle bermen. Daar kan de doelstelling zijn tenminste tot een basiskwaliteit te komen. Die basiskwaliteit hangt heel sterk van de lokale context en de ambitie van de gemeente af. Er zijn verschillende mogelijkheden zoals het uitbreiden van het beheer met afvoer van het maaisel, het beplanten van bermen met een houtkant of met bomen waar men geen maaibeheer wenst uit te voeren, het verbeteren van de waterkwaliteit in de aangrenzende sloten, het niet langer deponeren van baggerslib op de bermen, het verwijderen van steenslag uit de bermen, het zacht hellend profileren van de sloothellingen ....

Vooraf voor de wegen die opgenomen kunnen worden in een recreatief netwerk (fietsroutes, wandelroutes) of die essentiële verbindingswegen zijn tussen dorpskernen kan het relevant zijn om minstens daar een behoorlijk ecologisch bermbeheer uit te voeren dat als doel heeft de berm bloemrijker en esthetisch aantrekkelijker te maken.

4.2.2 Met betrekking tot het uitwendig beheer

Bij de natuurbeheerplanning is het ook belangrijk een uitwendig beheer te voeren dat gericht is op het afschermen van terreinen tegen ongewenste invloeden van buitenaf. Dat houdt in dat men de stabiliteit van de aangrenzende percelen moet inschatten. Het heeft weinig zin om in een berm een specifiek maaibeheer toe te passen indien men al weet dat een jaar later op het aanpalende perceel bouwactiviteiten zullen plaats vinden of wanneer blijkt dat de berm door andere activiteiten op een perceel negatief beïnvloed wordt vb. door inwaaien of instromen van herbiciden, meststoffen,...

Hetzelfde geldt wanneer zou blijken dat de betreffende berm zal worden beplant, afgeschaafd worden of grotendeels zal verdwijnen onder verharding voor fiets- en/of voetpad of dat er binnenkort een riolering wordt aangelegd. In deze gevallen is het belangrijk dat het bermbeheersplan wordt getoetst aan de toekomstperspectieven en wensen van de andere gemeentelijke diensten.

Ook zijn duidelijke afspraken over de breedte van de wegberm die aan een ecologisch bermbeheer zal onderworpen worden noodzakelijk. Een maaischema dat consequent voor de hele berm geldt en niet door elke

aanpalende gebruiker naar eigen goeddunken uitgevoerd wordt is zeer belangrijk voor het welslagen.

Ook in de rest van het landbouwgebied is duidelijk sensibilisatie nodig over de beteugeling van herbicidegebruik in de wegbermen. Veelal gebeurt dit eerder onbewust en onbedoeld, maar is de windwerking verantwoordelijk voor het overwaaien van herbiciden vanuit akkers. In enkele gevallen kunnen we echter ook een doelbewust herbicidegebruik in de berm zelf vaststellen. Ook het respecteren van de volle bermbreedte is een heikel punt dat expliciet aandacht vraagt. Vooral bij het ontbreken van baanrachten, wordt de wegberm soms meegenomen bij het ploegen en bewerken van de akkers.

Knelpunten zoals de frequentie van zout strooien, het voorkomen van sluikestorten en gazonmaaisel worden eveneens zoveel mogelijk aangepakt. Dat geldt zeker wanneer slechts een selectie van wegbermen op de natuurbehoudvriendelijke manier beheerd wordt.

29. Waar de berm vrijwel ontbreekt zijn er amper kansen voor biodiversiteit

30. Bestrijdingsmiddelen kunnen bij onoordeelkundig gebruik een negatieve impact hebben op de wegberm

4.3 Prioriteiten voor de wegbermen van Anzegem

Het schriftelijk verduidelijken van de gekozen beheersprioriteiten is nuttig om de evaluatie nadien mogelijk te maken. Hier wordt dus expliciet per straat vermeld: die berm beheren we voor de bloei, die voor een zeldzame soort, die willen we eerst verschrallen, enz.

De prioriteiten voor de wegbermen van Anzegem zijn al grotendeels samengevat in kaart 8, die een waardebeoordeling geeft.

Hierbij volgt een alfabetisch overzicht van de straten op het grondgebied van de gemeente Anzegem die in de inventarisatie werden opgenomen. De bevindingen uit de inventarisatie worden telkens samengevat.

- ♦ **Arendstraat:**

Interessante bermen (type 6 en 14) met goed ontwikkelde slootvegetatie (type 3 en 4). Door verdere verschralling kan men type 6 verder omvormen in de richting van type 14 en 21 (eerste maaibeurt 15 mei). Het sloottype met moerasplanten dient behouden te blijven, waardoor soorten als Beekpunge, Gevleugeld helmkruid, Moeraspirea kunnen uitbreiden.

- ♦ **Balthazarstraat:**

Matig waardevolle, enigszins verruigde bermen (type 6) maar met potentie door aanvullen van de houtkant (en relict van type 10). Door maaibeheer (eerste maaibeurt 15 juni) kan men dit type herstellen waardoor aanwezige soorten zoals Dagkoekoeksbloem, Grote muur, Valse salie kunnen uitbreiden.

- ♦ **Bassegebosstraat en Bassegemstraat:**

Matig waardevolle, gedeeltelijk verruigde bermen (type 6), met lokaal beginnende verschralling en relict van type 14. Er is een bloeiaspect van Fluitenkruid en Smalle weegbree, waarop men het verdere beheer kan richten (eerste maaibeurt 15 mei).

- ♦ **Bergstraat:**

Waardevolle, lokaal brede wegbermen met duidelijke verschralling en interessante mix aan soorten van kruiden en grassen (type 14 en 21). Door een gepast maairegime (eerste maaibeurt 15 mei) kan de verschralling verder gezet worden waardoor enkele soorten als Knoopkruid, Moerasrolklaver, Sint Janskruid meer op de voorgrond komen in de berm en in de slootkant.

- ♦ **Bergdries en Hollendries:**

Weinig waardevolle bermen, te smalle en verruigde bermen (type 6) onder landbouwdruk van de aanpalende akkers. Zolang bredere bermen niet mogelijk zijn, volstaat een standaardbeheer (eerste maaibeurt 15 juni).

- ♦ **Bouvelostraat en Gijzebrechtegemstraat:**

Verruigde en verstoorde bermen in verstedelijkt milieu (type 6 en 8), maar met een lokaal uitgesproken bloeiaspect. Een standaardbeheer (eerste maaibeurt 15 juni) volstaat om dit in stand te houden.

- ♦ **Braamstraat:**

Bosbegeleidende bermen (type 6 en 10) met tal van interessante schaduwsoorten zoals Gewone salomonszegel, Hyacint, Gele dovenetel, ... Door een aangepast beheer proberen we het bosbiotoop te behouden met een éénmalig maaien in september van het

bosgedeelte. Het niet bosgedeelte is vrij banaal en kan mee gemaaid worden met de aanpalende straten.

- ♦ **Eegalstraat, Steenbrugmolenstraat en Heuntjesstraat:**

Matig waardevolle, enigszins verruigde bermen (type 6) met enkele relictsoorten (type 14). Hier kan men best proberen type 6 verder om te zetten in 14 (zoals in de aanpalende straten Heuntjesstraat en Oude Heirweg) door een eerste maaibeurt rond 1 juni.

In de Steenbrugmolenstraat is een groeiplaats van Hemelsleutel die omzichtig dient gemaaid te worden.

- ♦ **Engeldreef:**

Waardevolle, enigszins nog verruigde berm (type 6), met tal van bloeiende relictsoorten in berm (type 14 en 13) en een soortenrijke slootvegetatie (type 16). Door een aangepast beheer (eerste maaibeurt 15 mei) probeert men de bloei van deze restanten te bevorderen ten nadele van type 6. Aangepast slootbeheer is aangewezen om de slootvegetatie te behouden.

- ♦ **Groenstraat en Schaagstraat:**

Waardevolle berm, enigszins nog verruigde berm (type 6 en 14), met enkele relictsoorten in berm en sloot (type 2 en 4). Slootvegetatie aanwezig met relict van type 3. Door een aangepast beheer probeert men de bloei van talrijke zomerbloeiërs te bevorderen (maaïen na 15 mei). Aandacht bij het maaïen en het ruimen van de sloot om geen specie op de wegberm te deponeren.

- ♦ **Heirbaan, Elstweg en Brandgatstraat:**

Matig waardevolle, enigszins nog verruigde berm (type 6 en 21), met enkele relictsoorten in berm (type 14) en sloot (type 9 en 16). Door een eerste maaibeurt rond 15 mei verder gaan verschralen om de zomerbloei te bevorderen. Aandacht bij het maaïen en het ruimen van de sloot om geen specie op de wegberm te deponeren.

- ♦ **Hellestraat:**

Interessante en waardevolle wegbermen met grote soortenrijkdom en verschillende standplaatscondities (type 6 en 14). Bijzondere aandachtsoort is het Groot streepzaad dat zich verder moet kunnen uitzaaien. Omwille van de aanwezigheid van een interessant bloeiaspect in de zomer, wordt een eerste maaibeurt rond 15 mei voorgesteld (alhoewel dit voor Groot streepzaad niet optimaal is, hierbij is het aangewezen de groeiplaats van deze soort te sparen bij de eerste maaibeurt).

- ♦ **Helleweg:**

Waardevolle berm met een belangrijk potentieel vooral door een bosrand (type 10) en een begraasde berm met een zuidgerichte expositie, zij het lokaal verruigde bermen (type 6), maar met bloemrijke stukken (type 14 en 23) en uitgebreid assortiment aan soorten. Interessante slootvegetatie (type 3) met relictsoorten van type 9 en 16. Men probeert hier best om type 6 verder naar 14 om te zetten, met behoud van de slootbegeleidende begroeiing.

Door een aangepast beheer proberen we het bosbiotoop te behouden met een éénmalig maaïen in september van het bosgedeelte. Het niet bosgedeelte wordt gemaaid kort na 15 mei.

- ♦ **Holstraat, Greepstraat en Holderstraat:**

Minder waardevolle, verruigde bermen (type 6 en 8) met beperkt aantal soorten, vaak stringsoorten door aanpalend gebruik. Omwille van de bewoning zijn de perspectieven naar meer bloei beperkt. Een standaardbeheer (eerste maaibeurt 15 juni) volstaat om dit type in stand te houden.

♦ **Hoogstraat:**

Hoofdzakelijk verruigde bermen (type 6) met beperkt aantal bloeiende soorten, lokaal met een bosrand (type 10). Sloot aanwezig, maar eveneens soortenarm (type 3 en 9). Beheer is gericht om vooral het bloeiaspect van Fluitenkruid te versterken en meer variatie in slootvegetatie te verkrijgen. De bermen kunnen best mee gemaaid worden met de aanpalende straten na 15 mei.

♦ **Kleimolenstraat:**

Weinig waardevolle, sterk verruigde en te smalle bermen (type 6) met toch een opmerkelijke soort (Groot streepzaad). Zolang bredere bermen niet mogelijk zijn, volstaat een standaardbeheer (eerste maaibeurt 15 juni).

♦ **Klijtestraat, Klijtberg en Wijnbergstraat:**

Minder waardevolle, sterk verruigde bermen met weinig soorten (type 6 en 21), enkel met bloeiende Fluitenkruid en lokaal soms Smalle weegbree en Boerenwormkruid. Op langere termijn kan dit positief evolueren (vooral de talud in de Wijnbergstraat), maar op vandaag volstaat een standaardbeheer met de klassieke maaibeurten rond 15 juni en 15 september.

♦ **Leemstraat en Schernaai:**

Weinig waardevolle, verruigde, plaatselijk door akkerbouw verstoorde bermen met het klassieke bloeiaspect van Fluitenkruid. Overwegend type 6 en 8 wijzen op verstoring en pesticidengebruik. In de Schernaai is nog lokaal een bosfragment aanwezig waar een bosbegeleidende wegberm kan ontwikkeld worden. Op langere termijn kan dit positief evolueren, op vandaag volstaat een standaardbeheer met de klassieke maaibeurten rond 15 juni en 15 september.

♦ **Lindestraat:**

Matig waardevolle, enigszins nog verruigde berm (type 6), met enkele relictsoorten (type 14 en 16) in berm en sloot zoals Echte valeriaan. Een aangepast maaibeheer (eerste maaibeurt rond 1 juni) kan de soortendiversiteit nog verder vergroten en de kleine populaties van de aanwezige soorten (Gevleugeld hertshooi en Vierzadige wikke) laten uitdeinen. Sloottype behouden.

♦ **Materzeelstraat:**

Lokaal waardevolle en bredere berm, enigszins verruigde (type 6 en 21) met bloeipotenties en een rijke slootbegroeiing (Tjampensbeek) van type 3 en 16 en met een relict van 2 en 4 (hooilandsoorten). Verder zetten van de verschraling door te maaien kort na 15 mei zal een positieve trend betekenen naar meer kleur en een fijnere structuur. Aandacht bij het maaien en het ruimen van de sloot om geen specie op de wegberm te deponeren.

♦ **Neerstraat en Neerkouter:**

Matig waardevolle en enigszins verruigde berm (type 6 en 21) met bloeipotenties vanuit de relicten van type 14. Aanwezige sloot met lokaal elementen uit het type 3 en 16. Bij het beheer wordt geprobeerd type 6 om te vormen tot 14 door een eerste maaibeurt rond 1 juni. Sloottype behouden.

♦ **Ouden Heirweg (vanaf Reinstraat):**

Waardevolle en enigszins verruigde, door rooien en heraanplant pas verstoorde bermen (type 6 en 14) met een grote soortenrijkdom (Rapunzelklokje) en interessante potenties (type 10 en 23). Aanwezige sloot (type 3) met lokaal elementen uit het type 2 en 16. Bij het beheer wordt geprobeerd type 6 verder om te vormen tot 14 door een eerste maaibeurt rond 15 mei. Sloottype behouden.

- ♦ **Oude Hulstweg:**

Matig waardevolle berm van hoofdzakelijk type 6 met interessante relictten van type 13 (vooral aan spoorweg), met potentie om verder te verschrallen tot een bloemrijke berm. Wel risico van verstoring door het bewerken van de akkers op de bermen. Toch worden nog enkele meer specifieke planten aangetroffen zoals Vlasbekje, Knoopkruid, Sint Janskruid, ... De bermen kunnen best mee gemaaid worden met de aanpalende straten na 15 mei.

- ♦ **Oude Pontstraat:**

Waardevolle berm met lokaal al een bloemrijk aspect (type 14 en 21, relict van type 13) en met mooie holle weg met houtkant aan beide zijden van de weg. Plaatselijk een slootbegeleidende vegetatie van type 16. Verdere verschralling door het maaien rond 1 juni, samen met de aanpalende straten. Sloottype behouden. Door een aangepast beheer proberen we de houtkant en de holle weg te behouden met een éénmalig maaien in september van de bermen binnen de holle weg. Om het verkeer niet te hinderen is een deskundige snoei nodig van de overhangende takken.

- ♦ **Petegemstraat en Ouden Heirweg (tot Reinstraat):**

Waardevolle berm, enigszins nog verruigd (type 6 en 7) met de holle weg en houtkant en aantal interessante soorten uit type 10 (Mannetjesvaren, Beklierde heggenroos, Schaduwgras, ...). Verdere verschralling door het maaien rond 15 mei, samen met de aanpalende straten. Door een aangepast beheer proberen we de houtkant en de holle weg te behouden met een éénmalig maaien in september van de bermen binnen de holle weg. Om het verkeer niet te hinderen is een deskundige snoei nodig van de overhangende takken.

- ♦ **Pontstraat en Uilestraat:**

Matig waardevolle, enigszins verruigde wegberm (type 6 en 21) met relictsoorten van type 14 en 23. Sloot aanwezig van type 3 en 9. Toch worden nog enkele meer specifieke planten aangetroffen zoals Veldereprijs, Gewone veldsla en beginnen Rode klaver en Smalle weegbree zich te manifesteren. Verder te verschrallen door maaibeurt rond 1 juni. Sloottype behouden.

- ♦ **Razenheerstraat:**

Bijzondere en waardevolle wegberm (type 6 en 21 met relictten van 13 en 14), met een grote soortenrijkdom in wegberm en sloot. Speciale vermelding voor aanwezigheid van Moesdistel en andere moeras- en hooilandsoorten in het eerste deel van de Razenheerstraat (type 2 met relictten van 1 en 16). Een verdere overgang richting type 13 en 14 behoort zeker tot de mogelijkheden door een eerste maaibeurt rond 15 mei. Behoud van de slootvegetatie om de hooilandsoorten te stimuleren (de populatie van Moesdistel wordt best gespaard bij de eerste maaibeurt). Aandacht bij het maaien en het ruimen van de sloot om geen specie op de wegberm te deponeren.

- ♦ **Reinstraat en Heuntjeshoek:**

Hoofdzakelijk verruigde wegberm (type 6 en 8) met enkele relictsoorten (type 14). Lokaal aanwezigheid van Pinksterbloem en bloeiaspect van Fluitenkruid. Hier kan men best proberen type 6 verder om te zetten in 14 (zoals in de aanpalende straten Petegemstraat en Oude Heirweg) door een eerste maaibeurt rond 1 juni.

- ♦ **Sterrestraat en Zoutstraat:**

Minder waardevolle, hoofdzakelijk verruigde wegberm (type 6) met lokaal enkele relictsoorten zoals Moerasspirea. Toch worden nog enkele meer specifieke planten aangetroffen zoals Heelblaadjes en Beekpunge in de gracht. Standaard beheer is aangewezen (eerste maaibeurt 15 juni).

- ♦ **Scheihoekstraat, Sint Antoniusstraat, Hulstweg en Goed ter Motestraat:**

Minder waardevolle, hoofdzakelijk verruigde wegberm (type 6) met enkele relictsoorten. Toch worden nog enkele meer specifieke planten aangetroffen zoals Avondkoekoeksbloem en Veldlathyrus en Groot moerasscherm in de gracht. Standaard beheer is aangewezen (eerste maaibeurt 15 juni).

- ♦ **Stientjesstraat:**

Matig waardevolle, vooral verruigde wegberm (type 6) met enkele relictsoorten (type 14) langs een drukke straat. Gracht meestal aanwezig met elementen uit type 16. Standaard beheer is aangewezen (eerste maaibeurt 15 juni).

- ♦ **Tjampensstraat:**

Interessante en waardevolle wegberm (type 6+13 met meerdere relictsoorten (type 13), volgt de loop van de Tjampensbeek met een lokaal goed ontwikkelde slootvegetatie (type 3, relicten van type 2 en 16), vooral aan weiland, lokaal met Moesdistel. Vervroegd maaien (eerste maaibeurt vanaf 15 mei) met afvoer van het maaisel is aangewezen om de botanische verscheidenheid te behouden, vooral in de overgang naar de gracht. Aandacht bij het maaien en het ruimen van de sloot om geen specie op de wegberm te deponeren.

- ♦ **Vossestraat:**

Matig waardevolle en enigszins verruigde wegberm (type 6) met aantal relictsoorten (type 14). Lokaal bloeiaspect van Fluitenkruid en Veldzuring. Omwille van een beginnende evolutie naar type 14 is het voorstel dit te maaien rond 1 juni.

31. Bloeiaspect in de maand mei van Fluitenkruid (Meersstraat)

5 Beheerrichtlijnen: de beheerkaart

5.1 Bedoeling en opzet

Wanneer alle inventarisatiegegevens op kaart overgebracht zijn is het nuttig het aantal vegetatietypes samen te tellen met hun respectievelijke lengte. Vervolgens gaat men nakijken welk beheer voor elk van de types als optimaal geldt. Vermoedelijk zal het beheer niet voor elk type verschillend zijn. Dat is een eerste vereenvoudiging.

Als er dan nog steeds te veel beheersvormen resten om praktisch haalbaar te zijn, dient men eventueel de belangrijkste vegetatietypes te kiezen. In volgorde van (natuurbehoud)belang probeert men daarbij zeldzaamheid van soorten, soortenrijkdom, esthetische aspecten (bloemenrijkdom) en technische aspecten als criteria te gebruiken.

Op kaart 9 worden de wegbermen aangeduid en gegroepeerd met een eenvormig beheer. Meestal neemt de 15 juni-maaibeurt nog steeds het belangrijkste deel van de kaart in, gevolgd door de 15 september-maaibeurt. Afhankelijk van de doelstellingen kan men een vroegere of een latere maaibeurt overwegen, of zelf 'niets doen' voor een aantal andere bermen, ...

Het is weinig zinvol een wegberm in éénzelfde straat verder op te splitsen in meerdere beheersvormen. Men kijkt naar de grootste prioriteit in die berm en maait dan de rest mee op dezelfde manier. Uitzonderingen hierop kunnen maar moeten vooraf goed overwogen worden. Het kan bijvoorbeeld dat een zeldzame soort aparte bescherming verdient, met een afzonderlijk (soms manueel) beheer.

Eventueel kunnen ook (natuur)verenigingen of zelf private landbouwers ingeschakeld worden of kan op de landschapswacht beroep gedaan worden als het om echt delicate bermen gaat. De technische inventarisatie komt op de beheerskaart als dat nuttig is voor de uitvoerder.

Het bermbeheerplan wordt overhandigd aan de verantwoordelijken die zich met andere aspecten van het gemeentelijk wegennet bezighouden, zodat met de doelstellingen van het bermbeheerplan rekening gehouden wordt.

5.2 Beheermethoden

5.2.1 Maaien

Een maai-beheer met afvoer van het maaisel is de basis van een natuurvriendelijk bermbeheer. Het klepelen van de bermen zonder dat het maaisel wordt afgevoerd, is in vele opzichten een slechte zaak. Maaisel dat op de berm achterblijft, vormt een ideale voedingsbodem voor grassen en ruigtesoorten zoals Grote Brandnetel, Akkerdistel, Kleefkruid... Soorten die juist niet gewenst zijn. Daarenboven kunnen zwakkere en meestal minder algemene plantensoorten niet meer groeien of kiemen en neemt de soortenrijkdom sterk af. Voor alle waardevolle en potentieel waardevolle bermen van Anzegem wordt dan ook een maai-beheer met afvoer van het maaisel aanbevolen. Naast het verschralend effect van dergelijk beheer is ook het meer open worden van het vegetatiedek belangrijk. Hierdoor kunnen zaden beter kiemen, wat in gesloten, verruigde vegetaties sterk wordt bemoeilijkt.

5.2.2 Niets doen

De maatregel 'niets doen' betekent dat de vegetatie ongemoeid wordt gelaten. Het staken van het beheer kan leiden tot een vermindering van de soortenrijkdom en een toename van forse soorten: zogenaamde ruigtekruiden vb. Fluitenkruid, Gewone berenklaauw, Grote brandnetel, Koninginnenkruid, Moerasspirea, ... In een aantal situaties zoals voor bermen met een voldoende grote breedte (vier à vijf meter) is deze maatregel te verantwoorden vanuit faunistisch standpunt. Hier is het aangewezen de eerste meters toch te maaien en de berm verder ongemaaid te laten.

5.2.3 Maaitijdstip

Het tijdstip van maaien heeft een invloed op de samenstelling van de vegetatie. Vroegtijdig maaien kan de bloei en/of zaadvorming verhinderen en laattijdig maaien kan leiden tot verruiging en soortenafname. Er wordt best gemaaid na de zaadvorming van de doelsoorten en of wanneer de begroeiing haar maximale biomassa-productie heeft bereikt.

Het tijdstip voor de eerste maai-beurt situeert zich om die redenen vaak ergens tussen half mei en half juli. In de praktijk wordt vaak een compromis gezocht tussen de afvoer biomassa en het behoud van gewenste soorten. De klassieke door het bermbesluit aanbevolen maaidata zijn dan ook 15 juni en 15 september.

Voor de bermen waar we mikken op een bloemrijk type (bijvoorbeeld 13 of 14) kunnen best dit vroegere eerste maaitijdstip van 15 mei hanteren. Voor bermen met een bestaande schrale situatie (type 12 of 25) kunnen we dan beter een later tijdstip, bijvoorbeeld 1 juli, aanwenden voor de eerste maai-beurt. Bij de bermen waar we opteren voor een basisbeheer is het maaitijdstip minder belangrijk.

We willen wel opmerken dat klimatologische omstandigheden jaarlijks kunnen variëren en dus ook de groei-kracht van de vegetatie. Voor het verschralen van de vegetatie is bovendien in de eerste plaats het verwijderen van het maaisel van belang. De voorgestelde data gelden dus vooral als een richtlijn. Bij het vroeger maaien dan 15 juni of 15

september is evenwel een aanvraag van afwijking op het bermbesluit noodzakelijk.

Langs de relatief drukke wegen, kan men de eerste halve meter tot één meter eventueel vroeger maaien vanuit verkeersveiligheids-overwegingen. In de iets verkeersluwe staten is dit veiligheidsmaaien minder noodzakelijk. In elk geval moet gezorgd worden dat ook bij het veiligheidsmaaien het maaisel afgevoerd wordt.

5.2.4 Maifrequentie

Uit onderzoek blijkt dat het aanhouden van een natuurgericht beheer door het afvoeren van het maaisel (biomassa) belangrijker is dan het handhaven van exact hetzelfde maaitijdstip. Algemeen geldt dat er minder moet gemaaid worden als de vegetatie schraler is. Dus op reeds schrale bermen volstaat éénmaal maaien (najaar), op voedselrijke bermen steeds tweemaal maaien met afvoer.

De vegetatie van de wegbermen in Anzegem is veeleer productief door de lokale milieuomstandigheden (voedselrijke zandleem, invloed van aanpalend landgebruik). Daarbij treedt er door stikstofdepositie uit de lucht een weliswaar beperkte maar wel continue verrijking van de bermen op, zodat een verschalend beheer nodig blijft om de bermvegetatie te laten evolueren of om minstens een status-quo te bereiken. Twee keer maaien per jaar is in Anzegem dus overal noodzakelijk.

5.2.5 Maaibreedte

De meeste bermen in Anzegem zijn niet veel breder dan 1,5 m zodat één maaibreedte meestal volstaat om nagenoeg de volledige berm te maaien. Langs bredere bermen kan het vanuit faunistisch oogpunt aangewezen zijn om tijdens de eerste maaibeurt ook slechts over één maaibreedte te maaien. Hierdoor blijft een strook over waarin veel insecten bijvoorbeeld dagvlinders en sprinkhanen, in verschillende stadia tijdens de zomer kunnen overleven. Tijdens de tweede maaibeurt in het najaar, kan dan de volledige berm gemaaid worden.

32. Maaikorf aan het werk

33. Klepelmaaier in de Tjampensstraat

5.3 Bermtypologie en aanbevolen beheermethode op basis van vegetatie

Hierboven werd al ingegaan op het maaitijdstip. Hier preciseren we nog eens de aangewezen maaidata per vegetatietype. Dit geeft het inzicht om op termijn ook het beheer aan te passen als er zich wijzigingen voordoen in de types. Een banaal type 6 kan bijvoorbeeld als gevolg van vijf jaar toepassen van het basisbeheer evolueren in de richting van een type 14. Op dat moment kan een aanpassing van het maaitijdstip aangewezen zijn. Dit overzicht laat toe in te spelen op dergelijke evoluties.

Type 2: Pinksterbloem-Speenkruid-type

Dit type herinnert nog aan de weinig bemeste hooilanden van de vochtige en natte beekvalleien. Het ecologisch waardevolle type is in Anzegem eerder occasioneel aan te treffen in grachten, vaak in combinatie met weideranden. De omzetting van weide naar akker kan nefast zijn voor dit type en wordt best (voor zover mogelijk) vermeden worden. Een maaibeurt half mei is aangeraden als het gaat over enigszins verruigde wegbermen. Bij een maaibeurt van half mei zullen de moerashooilandsoorten tot bloei komen in de zomer. Voor het ontwikkelen van een bloemrijke ruigtekruidvegetatie is éénmaal maaien in het najaar meer aangewezen

Een specifieke soort voor Anzegem is de Moesdistel die voorkomt in de Razenheidstraat en de Tjampensstraat.

Type 3: Liesgras-Rietgras

Deze vegetatie is geen doelvegetatie op zich en een veel voorkomend sloottype dat vooral door grassen gedomineerd wordt. Zolang het waterpeil te sterk schommelt en het slootwater door de afvalwater wordt vervuild heeft beheer van de sloten met Rietgras of Liesgras weinig zin. Bovendien is het type vooral lokaal ontwikkeld en heeft het geen zin het maaibeheer er op te richten. Bij het ruimen van de sloot kan men best wel het maaisel afvoeren om verdere verruiging tegen te gaan.

Type 4: Oeverzegge-Watermunt-type

Dit waardevolle slootbegeleidende type is op een aantal plaatsen aanwezig, soms slechts fragmentarisch door te steile oevers. Waar mogelijk moeten de oevers minder steil geprofileerd worden. Voor soorten als Valse voszegge, Pluimzegge, Gewone engelwortel en Gele lis speelt de waterkwaliteit een grotere rol dan het maaibeheer. Eventuele slibruiming gebeurt wel best niet jaarlijks en het verzamelde materiaal mag niet in de berm achtergelaten worden. Indien mogelijk maaien na 15 mei indien tevens het maaisel wordt afgevoerd.

Type 6: Zevenblad-Ridderzuring

Dit type is zo banaal dat het beheer er op gericht zal zijn het type om te vormen. Maaien op de klassieke data van 15 juni en 15 september, met afvoer van het maaisel, kan de verruiging terugdringen. Het voorjaarsaspect met Fluitenkruid kan perfect onder zo'n regime gedijen. Ook het zomeraspect met Gewone berenklauw blijft bestaan.

Type 7: Dolle kervel-IJle dravik

Dit type toont meestal een sterke verruiging aan en er worden dan ook geen maatregelen genomen om het te bestendigen. Door afvoer van het maaisel bij de maaibeurt van 15 juni en 15 september zal het geleidelijk in oppervlakte afnemen.

Type 8: Kruipertje–Stinkende gouwe-type

Het type wijst vaak op verstoring in de vorm van herbicidengebruik, bijvoorbeeld rond bewoning of rond verkeersmeubilair. Het heeft geen natuurbehoudswaarde. Bij het maaibeheer dient er dus geen rekening mee te worden gehouden. Men kan het herbicidengebruik vervangen door maaien met de bosmaaier waardoor deze storingsvegetatie zal vervangen worden door een meer waardevolle vegetatie.

Type 9: Harig wilgenroosje-Riet-type

Het soortenassortiment blijft nagenoeg beperkt tot de naamgevende soorten. Voor het beheer richt men zich best op een omvorming naar type 3 en 4, waarvoor we naar dat type verwijzen.

Type 10: Geel nagelkruid–Schaduwgras-type

Dit bosbegeleitend type is waardevol voor de zandleemstreek en is gebonden aan de aanwezigheid van (eventueel vroeger) bos. Het komt in germenigde vorm voor met type 6. Type 10 kan best gedijen onder het regime “niets doen”, maar door de verruiging is hier toch een maaibeheer vereist. Eénmaal maaien eind september met afvoer zal de verruiging enigszins beperken en verhindert de voorjaarsbloei van Fluitenkruid niet. De delen van de straat die buiten het bos liggen worden twee maal gemaaid overeenkomstig het type. Indien er populieren als boomsoort zijn, kan men ze vervangen als deze kaprijp zijn door Gewone es of Zomereik. Onder populieren verruigen de wegbermen gemakkelijk, wat voor de alternatieve boomsoorten niet het geval is.

Type 13: Kleine klaver-Smalle weegbree-type

Dit type komt voor op ietswat schralere, meer uitgeloopte zand(leem)bodems. Schapezuring en Smalle weegbree zijn hier een kenmerkende soort. Het type is eerder gediend met één latere maaibeurt in september.

In Anzegem dient echter eerst voldoende verschaald te worden door een standaard-maaibeheer vooraleer er kan overgeschakeld worden op een éénmalige jaarlijkse maaibeurt eind september. Dan zijn juni en september geschikte maaidata.

Type 14: Scherpe boterbloem-Rode klaver-type

Om de bodem nog verder te versralen wordt voor de bermen met duidelijke potentie voor dit type, best gekozen voor een dubbele maaibeurt met afvoer van het maaisel, namelijk half mei en half september.

Waar dit type minder tot uiting komt, kunnen de overige bermen beheerd worden, zoals type 6 (maaibeurt 15 juni en 15 september). Alleen als de kenmerkende soorten van dit type in de toekomst in een straat algemeen worden is het aangewezen de eerste maaibeurt te vervroegen.

Voor sommige plantensoorten uit dit type is het aangewezen nog later te maaien, pas na 1 juli. Specifiek voor Anzegem is het voorkomen van Groot streepzaad in de bermen van dit type (Hellestraat), waar best met het maaien gewacht wordt tot na de zaadzetting begin juli.

Type 16: Moerasrolklaver-Egelboterbloem-type

Vooral Moerasrolklaver komt plaatselijk nog talrijk voor in dit bloemrijk vegetatietype. Deze vegetatie is meestal te vinden op slootranden. Na een initieel herstelbeheer van twee maaibeurten per jaar (half juni en half september) gedurende een aantal jaren kan men net zoals bij type 13 één late maaibeurt van eind september toepassen om het zomerbloeiaspect niet te belemmeren.

Type 21: Fijne kervel-Gewone glanshaver-type

Dit type, alhoewel minder verruigd dan type 6, is op zich meestal weinig waardevol, waardoor we best proberen om te vormen naar soorten- en bloemrijkere vegetaties (type 14 of 23). We schenken best aandacht aan de massale bloei van Fluitenkruid en Grote berenklauw. Type 21 zal bloemrijker worden bij een maaibeheer, met afvoer op 15 juni en 15 september. Dit sluit aan met het beheer van type 6, dat vaak ook langs dezelfde straten voorkomt.

Type 23: Klein streepzaad-Duizendblad-type

De belangrijkste kwaliteit van dit type is niet gelegen in zeldzaamheden, maar in een uitgesproken bloei van Rode klaver, Peen, Scherpe boterbloem, Gewone berenklauw, Duizendblad, Klein streepzaad e.a. Veel soorten bloeien in voorzomer en zomer en zijn dus niet gediend met een 15 juni - maaibeurt. In combinatie met type 14, wordt voor het beheer een maaibeurt half mei en half september gesuggereerd.

Type 27: Grote klaproos-Gewone raket-type en 28: Vogelmuur-Herderstasje-type

De types ontstaan meestal als gevolg van werkzaamheden in de akkerbouw. Bij het beheer wordt er geen verdere aandacht aan besteed.

Type 29: Straatgras-Grote weegbree-type

Dit type ontstaat als reactie op (over)betreding, in de praktijk vooral door het uitwijken van voertuigen in de berm. Dit type is absoluut geen doelttype langs de weg is dit type geen beheerprioriteit.

34. Tredvegetatie met Brede weegbree (Sint Antoniusstraat)

5.4 Beheermethoden voor een vlindervriendelijke berm

Omdat dieren vaak andere eisen stellen dan de flora is het raadzaam om waar mogelijk hiermee rekening te houden. Dagvlinders zijn in dit verband een goed onderzochte diergroep, daarenboven zijn vlinders in de berm een extra attractief element.

Niet alle bermen zijn relevant voor dagvlinders, best zijn ze enkele meters breed (3 à 5 m), niet beschaduwd, niet te voedselrijk en niet of gedeeltelijk beplant. De breedste bermen kunnen vlindervriendelijk worden ingericht voor de groep van "graslandsoorten" (o.a. Oranjetipje, Koninginnepage, Icarusblauwtje, Kleine vuurvlinder, Argusvlinder, Hooibeestje) of meer specifiek voor "zeldzame soorten van struwelen en bosranden" in het bijzonder Sleedoornpage. Naast deze twee groepen is er een groep van opportunisten met ondermeer Bruin en Oranje zandoogje, Bont zandoogje en Landkaartje die van een vlindervriendelijke inrichting altijd weet te profiteren. Sommige van deze vlinders kunnen tijdens geschikte weersomstandigheden met tientallen in wegbermen aanwezig zijn. Een zeldzame keer treft men een Koninginnepage op Wilde peen.

Vuistregels voor een vlindervriendelijke inrichting en beheer van wegbermen zijn:

- maaien met afvoer van het maaisel is nodig, verruiging betekent doorgaans verlies aan vlinderdiversiteit;
- zuidelijk gerichte bermen verdienen prioritaire aandacht;
- beschaduwde bermen zijn minder interessant voor vlinders;
- zorg voor een continu beheer;
- plant alleen streekeigen, inheemse (houtige) soorten aan.

Aangewezen beheer en inrichting voor grotere ecologische variatie, in functie van de berm breedte:

- bermen < 2 m: botanisch gericht beheer.
- bermen 2-5 m:
  - o aangrenzend bos/natuurgebied: beheren als pionier- en graslandvegetatie;
  - o aangrenzend weide/akker: smalle zone (1m) onbeheerd laten (ruigte- struweel) rest als grasland beheren (maaien met afvoer).
- bermen > 5m: inrichten volgens schema (1 m pioniervegetatie (10 cm hoog), ca. 5 m Glanshavergrasland (type 14), 1m ruigte (80 cm), struweel of bosrand (1 m , 3 m hoog)

De voorgestelde inrichting van brede bermen is geschikt voor Kleine vuurvlinder, Hooibeestje, Icarusblauwtje, Argusvlinder, Koninginnepage en Sleedoornpage. Tijdens de inventarisatie werd de Kleine vuurvlinder gezien op 2 juni nabij de Heerweg.

Specifiek voor Anzegem bieden de bermen niet zo heel veel extra mogelijkheden buiten het reeds voorgestelde botanische beheer. Slechts in enkele gevallen zijn breed genoeg om een fasering in de berm te voorzien, met een gemaaide en een niet gemaaide strook.

Wel zijn de bestaande houtkanten, bosbegeleidende bermen en andere houtige elementen van groot belang voor de biodiversiteit en het landschap in Anzegem. Hierbij is het van groot belang om deze goed te beheren door een gefaseerde dunning, vrijstellen, knotten en/of kortzetten van de loten.

Waar mogelijk is het ten zeerste aanbevolen om de bestaande houtkanten en dergelijke verder aan te vullen, uit te breiden of verder verspreid aan te planten met de juiste soortensamenstelling met ook voldoende waard- en nectarplanten (Sleedoorn, Meidoorn, Kardinaalsmuts, Sporkehout, ...).

5.5 Bomen planten

Hierboven werd reeds geargumenteed dat bomen planten een alternatief kan zijn voor de minder waardevolle grasachtige bermen. Hier willen we nog even dieper ingaan op dit thema. Een aantal bermen in Anzegem zijn momenteel reeds beplant met bomen of heesters. Dit kan inspirerend werken om dit voorbeeld te volgen.

Het vervolledigen van deze aanplantingen tot een volledige rij of een volwaardige dreef met bomen aan beide zijden is om verschillende redenen een belangrijke aanwinst in het landschap. Op vlak van natuur vormen bomenrijen een belangrijke geleider voor bijvoorbeeld vleermuizen. In de open akkergebieden is dat extra belangrijk, omdat deze dieren anders nauwelijks geleidende elementen hebben. Ook een hele reeks ongewervelden profiteren van aaneengesloten bomenrijen. De voorkeur gaat naargelang de groep uit naar de bloemen, de eetbare vruchten of zaden, de bladeren of nog andere delen van de bomen.

Als boomsoorten komen vooral bomen in aanmerking die ofwel typisch zijn voor de zand- en zandleemstreek (zandlemig interfluvium tussen Leie en Schelde), alsook cultuurhistorisch waardevolle boomsoorten. Diverse soorten zijn bij uitstek geschikt voor Anzegem, afhankelijk van de bodemgesteldheid: Gewone es, Kraakwilg, Schietwilg, Winterlinde, Zomerlinde, Zomereik, Zwarte Els.

Gewone es is een soort die goed gedijt op vochtige bodems en is naast Wilg een van de meest geschikte boomsoorten in valleigebieden. Ook op de drogere zandleemgronden gedijt de soort echter nog prima. In akkergebieden heeft de soort het voordeel dat het een vrij lichtdoorlatende boom is, die daardoor minder hinderlijk is voor aangrenzende landbouwgebieden dan veel schaduw veroorzakende soorten. Essen vormen mooie recht opgaande bomen, die zich gemakkelijk laten bij snoeien wanneer noodzakelijk geacht. Ze kunnen zowel met een rechte stam en hoge, niet te breed reikende kruin worden gesnoeid, alsook als knotboom onderhouden worden. Gewone es groeit middelmatig snel. Als knotboom kan een langere omlooptijd van het knotten gehanteerd worden dan bij wilgen (om de zes à acht jaar).

Schietwilg is de meest voorkomende knotboom in het oud cultuurlandschap. Veel minder gekend en eerder zeldzaam geworden is de Kraakwilg. Deze soort werd vastgesteld in de Tjampensstraat. Ook dit is een boomvormige wilg, die zich even gemakkelijk laat knotten als de Schietwilg. Knotten van wilgen gebeurt best om de vier à zes jaar. Wilgen gedijen ideaal in vochtiger omstandigheden en is een geschikte boomsoort voor weilanden in beekvalleien. Hiervan zijn in Anzegem reeds mooie voorbeelden te vinden, bijvoorbeeld in de Borrestraat.

Linden kwamen blijkens pollendiagrammen van enkele duizenden jaren oud meest voor op de vruchtbare leem- en zandleemgronden. Het is dan ook erg aannemelijk dat het de eerste bossen zijn die grootschalig gekapt werden om plaats te ruimen voor akkerbouw. In die zin zijn het zeer geschikte bomen om op de zandleemgronden aan te planten. Toch is het opvallend dat er in het westen van het land meer Zomerlinde te vinden is en in het oosten meer Winterlinde. Bovendien zijn de lindenbloesems een rijke nectarbron voor bijen. Daarom bevelen we

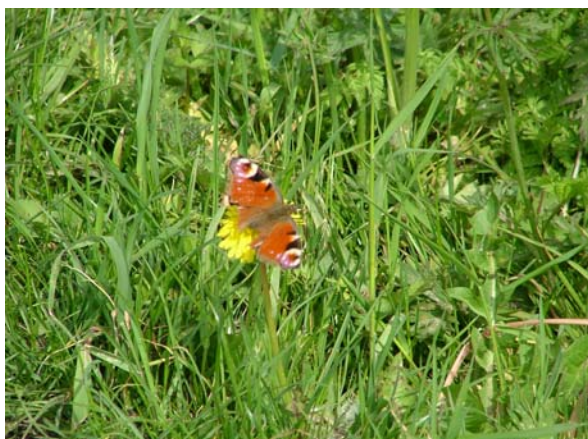
aan linden als volwaardige boom te laten uitgroeien. Opsnoeien tot een zekere hoogte is wél aangewezen om geen hinder voor het verkeer te veroorzaken.

Zomereiken gedijen goed op alle niet te natte bodems. Zeker in het zandleemgebied is het een aangewezen boomsoort. Eiken kunnen oud worden en dat is een voordeel voor de natuurkwaliteit, maar ook voor de esthetiek. Hoewel men dat niet vaak meer ziet kunnen eiken ook geknot worden (zie de Kerkdreef in Vichte) en op die manier eventuele bezwaren van landbouwers met aanpalende akkers voorkomen. Eik is een traaggroeiende boom en de knotomloop mag dus gerust uitgesteld worden tot 8 à 10 jaar.

De Zwarte els is vooral geschikt voor vochtige standplaatsen en wordt traditioneel langs een waterloop geplant (elzensingel) die om de 5 à 6 jaar kortgezet wordt.

Tenslotte kunnen ook eventueel oude cultuurvariëteiten van populieren zoals de Marilandica geplant worden. Deze snelgroeiende soort geeft een vlug effect, maar zijn dan ook weer kaprijp na 40 à 50 jaar. Het is dus beter voor een meer duurzame boomsoort te kiezen.

Voor alle bomen bevelen we autochtoon plantmateriaal aan indien dat beschikbaar is.

35. Dagpauwoog op Paardenbloem (Hulstweg)

36. Aangeplante knotwilgen langs de Bomstraat

5.6 Beheerrichtlijnen voor de wegbermen in Anzegem

5.6.1 Maidata, maaifrequentie en afvoer bermmaaisel

Uit de prioriteiten (hoofdstuk 4) en algemene beheerrichtlijnen (5.3) kunnen we komen tot een overzicht van de optimale beheervormen voor de gemeentelijke wegbermen in Anzegem. Dit voorgesteld beheer moet toelaten dat de gemeente zijn inspanningen, zowel naar het ecologisch resultaat als naar de praktische haalbaarheid, kan rationaliseren.

In grote lijnen worden er drie verschillende maidata voorgesteld voor de eerste maaibeurt en wordt een selectie gemaakt waar het maaisel dient afgevoerd te worden. Dit scheidt een duidelijke situatie en is eenvoudig te overzien als gemeentelijke dienst.

Eenzijds wordt een maaieregime voorgesteld met afvoer van het bermmaaisel met als data 15 mei of 1 juni en 1 september voor de meest waardevolle wegbermen. Anderzijds wordt een maaieregime voorgesteld zonder afvoer (of waar het afvoeren facultatief blijft) met als maidata 15 juni en 15 september.

De voorgestelde maidata zijn weergegeven op kaart 9, de voorgestelde straten om het maaisel af te voeren op kaart 10.

1/ **Twee maaibeurten: vanaf 15 mei-vanaf 1 september met afvoer van het bermmaaisel**

Een eerste maaibeurt tussen 15 mei en 1 juni is geschikt op de meeste bloemrijke bermen, typische bermen voor uitgeloogde zand(leem)gronden (type 13) en minder voedselarme zand(leem)gronden (types 14 en 23). Ook de straten met een aanwezig sloottype 2, 4 of 16 worden tot deze beheervorm gerekend. Een tweede maaibeurt kan dan volgen vanaf 1 september als de meeste zomerbloeiërs zaad gevormd hebben.

Dit zijn enkele van waardevolle bermen van de Hellestraat, de Tjampensstraat, de Bergstraat, de Razenheidstraat, de Groenstraat, de Schaagstraat, de Engeldreef, de Materzeelstraat, de Petegemstraat, de Ouden Heirweg en de Arendstraat.

Deze wegbermen zijn gelegen, min of meer geconcentreerd, in drie ruimtelijke clusters van de gemeente (Tiegem, Hemsrode, Heerweg) waardoor het haalbaar is hier met een afzonderlijke aanbesteding te werken voor de alternatieve maidata van 15 mei.

Omwille van praktische redenen is het aangewezen een aantal matig of minder waardevolle bermen die binnen hetzelfde aaneengesloten maaigebied gelegen zijn, door dezelfde aanemer op hetzelfde moment te laten maaien (Helleweg, Braamstraat, Hoogstraat, Brandgatstraat, Elstweg en de Oude Hulstweg). De meeste van deze wegbermen vertonen nog relictsoorten van type 14, 13 of 23 en zijn zeker gebaat bij het verwijderen van het maaisel.

Met deze selectie komen we tot een duidelijk afgebakend

gebied waarbinnen gemaaid wordt met een eerste maaibeurt vanaf 15 mei en een tweede maaibeurt vanaf 1 september, telkens met afvoer van het bermmaaisel.

Om praktische redenen kan het aangewezen zijn te beginnen met het maaien eerder tegen 1 juni zodat dit aansluit bij maairegime 2.

Het totaal van dit traject is ongeveer 21 kilometer straatlengte.

In de Hellestraat is een groeiplaats van Groot streepzaad, die bijzondere aandacht vraagt. Voor zover dit praktisch uitvoerbaar is, zal deze groeiplaats pas rond 1 juli gemaaid worden om de plant voldoende in zaad te laten komen. Hierbij wordt deze tiental meter wegberm gemarkeerd om tijdens het machinaal maaien te ontzien, waarna rond 1 juli dan manueel dit gemaaid kan worden.

2/ Twee maaibeurten: 1 juni-1 september met afvoer van het bermmaaisel

Voor de straten met een matig waardevolle wegbermen op basis van een duidelijke relict-vegetatie van type 13, 14, 23 of relict-slootvegetatie 2, 4 of 16 wordt omwille van de interessante ontwikkelingsperspectieven voorgesteld tot een vervroegde maaibeurt vanaf 1 juni met afvoer van het bermmaaisel, gevolgd door een tweede maaibeurt vanaf 1 september.

Dit geldt dan voor de volgende straten: de Neerstraat, Neerkouter, de Pontestraat, de Uilestraat, de Bassegemstraat, de Bassegebosstraat, de Lindestraat, de Oude Pontstraat, de Eegalstraat, de Steenbrugmolenstraat, de Heuntjesstraat, de Reinstraat, de Heuntjeshoek en de Vossestraat.

Omwille van praktische redenen worden de Kleimolenstraat en een deel van de Bergdries op hetzelfde tijdstip gemaaid.

Deze wegbermen zijn eveneens ruimtelijk geclusterd in de omgeving van Bassegebos en zuidelijk van Tiegem, rond de Heerbaan en de Heuntjesstraat. Enkel de Vossestraat is vrij geïsoleerd in het westen. Hierdoor blijft het haalbaar om met een afzonderlijke aanbesteding te werken voor de alternatieve maaidata vanaf 1 juni.

Om praktische redenen kan wel gekeken worden om het maaien beter te laten aansluiten bij de eerste maaibeurt van 15 mei.

Het totaal van dit traject is ongeveer 16 kilometer straatlengte.

3/ Twee maaibeurten: 15 juni-15 september zonder afvoer van het bermmaaisel

Op de overige bermen die minder waardevol zijn, blijft het huidig beheer behouden met twee maaibeurten zonder afvoer van het maaisel. In deze bermen is niet op korte termijn een snelle of spectaculaire verbetering van de ecologische kwaliteit te verwachten. Deze bermen dienen eerst verder te versralen vooraleer over te stappen naar een vervroegde maaibeurt.

In functie van de klimatologische omstandigheden, als er een snelle vegetatiegroei geweest is, kan gezien deze wegbermen

minder waardevol zijn, maar ook omwille van verkeersveiligheid, de eerste maaibeurt vervroegd worden naar 1 juni en de tweede maaibeurt naar 1 september.

Van de geïnventariseerde straten zijn dit de Leemstraat, de Schernaai, de Sterrestraat, de Zoutstraat, de Kraankouter, de Bergdries (deel), de Hollendries, de Balthazarstraat, de Holstraat, de Greepstraat, de Holderstraat, de Bouvelostraat, de Gijzebrechtegemstraat, de Scheihoekstraat, de Sint Antoniusstraat, de Hulstweg, de Goed ter Motestraat, de Klijststraat, de Klijtberg, de Pareelstraat, de Wijnbergstraat.

Ook alle andere straten met wegbermen die niet in detail in de inventaris werden opgenomen en als minder waardevolle bermen gecatalogeerd werden, volgen bij voorkeur dit standaard maairegime.

Uiteraard zou het afvoeren van het maaisel ook hier een positief effect hebben op voorwaarde dat de berm voldoende breed is en niet rechtstreeks beïnvloed wordt door het aanpalend landbouwgebruik. In de praktijk zijn er budgettaire beperkingen en moeten er keuzes gemaakt worden om het meest efficiënt om te gaan met de middelen en de prioriteit te leggen bij de (potentieel) meest waardevolle wegbermen. In dit opzicht is het volstrekt verantwoorde keuze om in deze categorie van minder waardevolle bermen het maaisel niet te verwijderen na de maaibeurt.

In totaal gaat het hier over ongeveer 65 kilometer straatlengte.

4/ Eèn maaibeurt: 15 september met afvoeren van het maaisel in combinatie met hakhoutbeheer

Dit wordt voorbehouden voor de bosbegeleidende wegbermen en de houtkanten met het oog op het stimuleren van en boszoom/mantelvegetatie en een kans te geven aan struweelvorming binnen dit landschapselement. Deze trajecten hebben een straatlengte van ongeveer 1.000 meter.

Hier wordt dan niet gemaaid in het voorjaar, maar enkel vanaf de maand september. Omwille van de kleinschaligheid van deze werkzaamheden gebeurt dit best manueel, zoals dit nu al gebeurt door de landschapswacht.

37. Houtkant op de talud van de Petegemstraat

Samenvattend kiest de gemeente Anzegem voor het concentreren van het ecologisch bermbeheer tot die gebieden met de meeste landschappelijke waarde en met de beste ontwikkelingsperspectieven, namelijk de open ruimte in de ruime omgeving van Tiegem, van Hemsrode en van de Heerweg.

Dit zijn ook de gebieden die binnen het gemeentelijk ruimtelijk structuurplan en het gemeentelijk natuurontwikkelingsplan geselecteerd werden binnen de lokale groene en natuurlijke structuur van de gemeente.

Op deze manier wordt dan een kleine 37 kilometer straat, wat overeenkomt met ongeveer 65 km wegbermen op een natuurgerichte manier beheerd met het afvoeren van het maaisel.

Dit is een duidelijke toename van het ecologisch gericht beheer ten opzichte van het bermbeheer tot op heden, waarbij het afvoeren van het maaisel beperkt bleef tot 30 km wegberm (ongeveer 18 km straatlengte).

5.6.2 Gefaseerd invoeren van het bermbeheerplan

Het toekomstige bermbeheer van de gemeente Anzegem mikt dus op een belangrijke toename van het afvoeren van het maaisel van de wegbermen. Dit betekent meteen ook een verhoging van de kostprijs voor het wegbermbeheer (zie bijlage 1).

Voor een landelijke gemeente is dit uiteraard geen evidente zaak. Daarom wordt een gefaseerde invoering voorgesteld van het nieuwe bermbeheer volgens het hierboven vooropgesteld maaischema.

Deze geleidelijke invoering kan volgens onderstaand schema (waarbij de straten die al volgens het bermbesluit beheerd worden, in het vet staan) en wordt weergegeven op kaart 11.

2011	2015	2020
Hellestraat Helleweg Braamstraat Tjampensstraat * Bergstraat * Hoogstraat Bassegebosstraat * Oude Pontstraat Petegemstraat Ouden Heirweg Heuntjesstraat Reinstraat Heuntjeshoek Arendstraat Steenbrugmolenstraat Razenheidstraat Groenstraat Schaagstraat Engeldreef Neerstraat Materzeelstraat Oude Hulstweg	Uilestraat Pontstraat Lindestraat Bergdries (gedeeltelijk) Bassegemstraat Kleimolenstraat	Brandgatstraat Elstweg Vossestraat Neerkouter Eegalstraat
25.611 m	4.514 m	5.811 m

*: Deze straten worden in het huidige bermbeheer gedeeltelijk overeenkomstig het bermdecreet beheerd, vanaf 2011 worden ze volledig gemaaid met afvoer.

5.6.3 Maaien van de slootkanten

De slootkanten en baangrachten dienen niet zo frequent gemaaid te worden om botanisch en ecologisch een waardevol biotoop te vormen. Ook de waterkwaliteit is hier een belangrijker factor waar het volgend decennium in het buitengebied nog verder zal aan gewerkt worden (crf. zoneringsplan en gebiedsdekkend uitvoeringsplan).

In dit opzicht volstaat het om enkel bij de tweede maaibeurt in september de slootkanten te maaien door de schuine kanten mee te nemen. Bij de wegbermen waar het verwijderen van het maaisel van toepassing is, geldt het verwijderen van het maaisel uiteraard ook voor het maaisel van de sloot of gracht.

Om deze reden is het best om de meest ontwikkelde slootkanten met elementen van het type 2, 3 of 4 ook bij de eerste maaibeurt mee te nemen. In concreto is dit voor de grachten van de Razenheerstraat, de Groenstraat, de Schaagstraat en de Arendstraat. In totaal gaat het hier over 4.000 meter straatlengte, zoals ook aangeduid op kaart 10.

Daarnaast moet ook de vlotte afwatering van het grachtenstelsel kunnen gegarandeerd blijven en mogen bijvoorbeeld de duikers niet verstopten.

5.6.4 Veiligheidsmaaibeurten

Omwille van de verkeersveiligheid kan het noodzakelijk zijn om plaatselijk de zichtbaarheid voor het verkeer te waarborgen door vroeger of extra te maaien. De gemeente blijft immers verantwoordelijk voor de verkeersveiligheid op de gemeentelijke wegen.

Vooraf rond kruispunten en in bochten kan dit geval zijn. Ook op smalle wegen en langs fietspaden is het kort houden van een smalle strook palend aan de wegverharding vaak aangewezen.

De mogelijkheid om op deze basis af te wijken van het bermbesluit en van dit bermbeheerplan mag echter niet tot willekeur leiden die voorbij gaat aan het doel om de esthetische en de ecologische waarde van de bermen te verhogen.

5.6.5 Aanvullende bedenkingen en maatregelen

Enkele aanvullende maatregelen om verder de ecologische waarde van de wegbermen te verhogen, zijn:

- Herbicidengebruik vermijden
- Rond verkeersmeubilair met bosmaaier te maaien.
- Sensibilisatie van de bevolking om geen grasmaaisel of afval in de wegberm te storten
- Sensibilisatie en optreden tegen zwerfvuil
- Aanpassen van de ruimingsfrequentie van sloten met interessante vegetatie naast de bermen tot één keer in de twee tot vijf jaar. Verwijderen van de slootspecie. Bij heraanleg of herprofilering van de sloot kunnen geleidelijker oevers voorzien worden wanneer de beschikbare ruimte dit toelaat.
- Geleidelijk vervangen van Populieren in de wegberm door Zomereik of Gewone es.
- Op brede wegbermen kan een aanplanting van struiken met inheemse soorten en autochtoon plantmateriaal overwogen worden. Deze bermen dienen dan niet verder gemaaid te worden.

5.6.6 Locaties voor aanvullende beplanting met bomen, houtkanten of hakhout.

Een aantal locaties komen in aanmerking om verdere aanplantingen te doen, overeenkomstig de principes van 5.5.

- Oude Hulstweg: langs spoorweg (gemengd struweel van Meidoorn en Sleedoorn)
- Helleweg: uitbreiding aansluitend bij de bosrand
- Oude Pontstraat: uitbreiding van bestaande houtkant
- Petegemstraat: uitbreiding van bestaande houtkant.
- Ouden Heirweg: aanvullen van ondergroei in de Populierenrij, op termijn vervangen van de Populieren door Zomereik.
- ...

In de meeste gevallen is een overleg met de aanpalende eigenaar en/of gebruiker nodig voor een goede locatiekeuze van de nieuwe houtige elementen waarbij er geen nadelige effecten ontstaan voor derden. In een aantal gevallen kan het zelf beter zijn om aan te planten op privaat domein (met bijvoorbeeld beheerovereenkomsten).

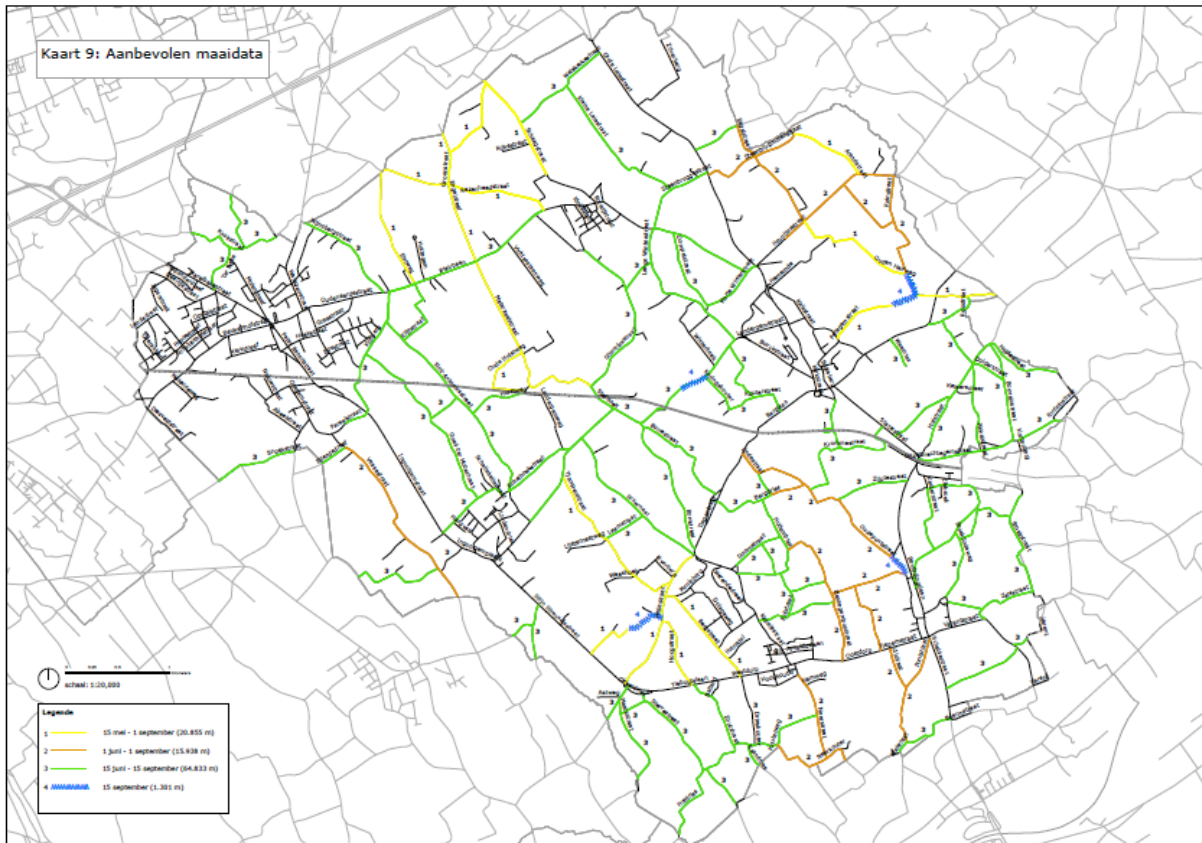
Ook langs de onverharde gemeentelijke wegen liggen nog kansen voor landschappelijke aanplantingen (Drieskouter, Landergemweg).

38. Berm in de Oude Hulstweg biedt nog ruimte voor nieuwe aanplanting

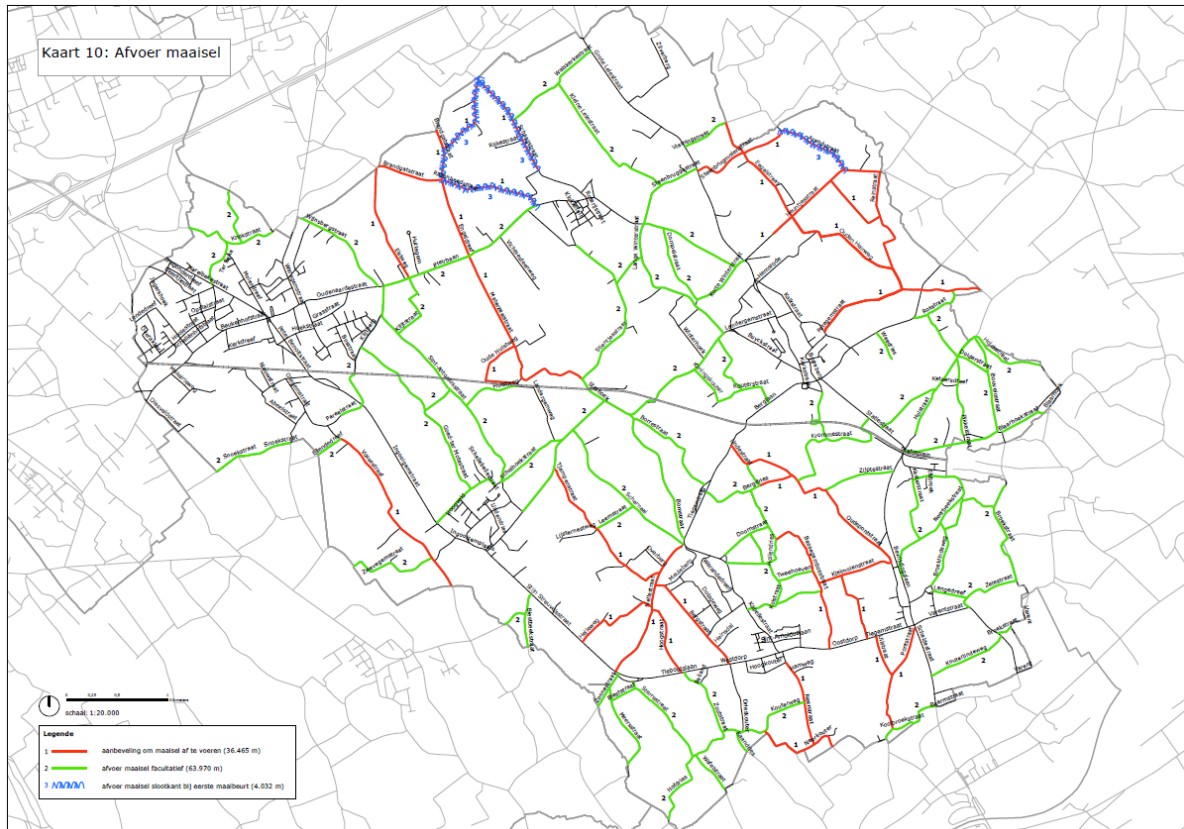
39. Aanplant van Zomeiken langs de Ouden Heirweg

KAART 9: Aanbevolen maaidata
(meer gedetailleerde kaart in bijlage)

Legende

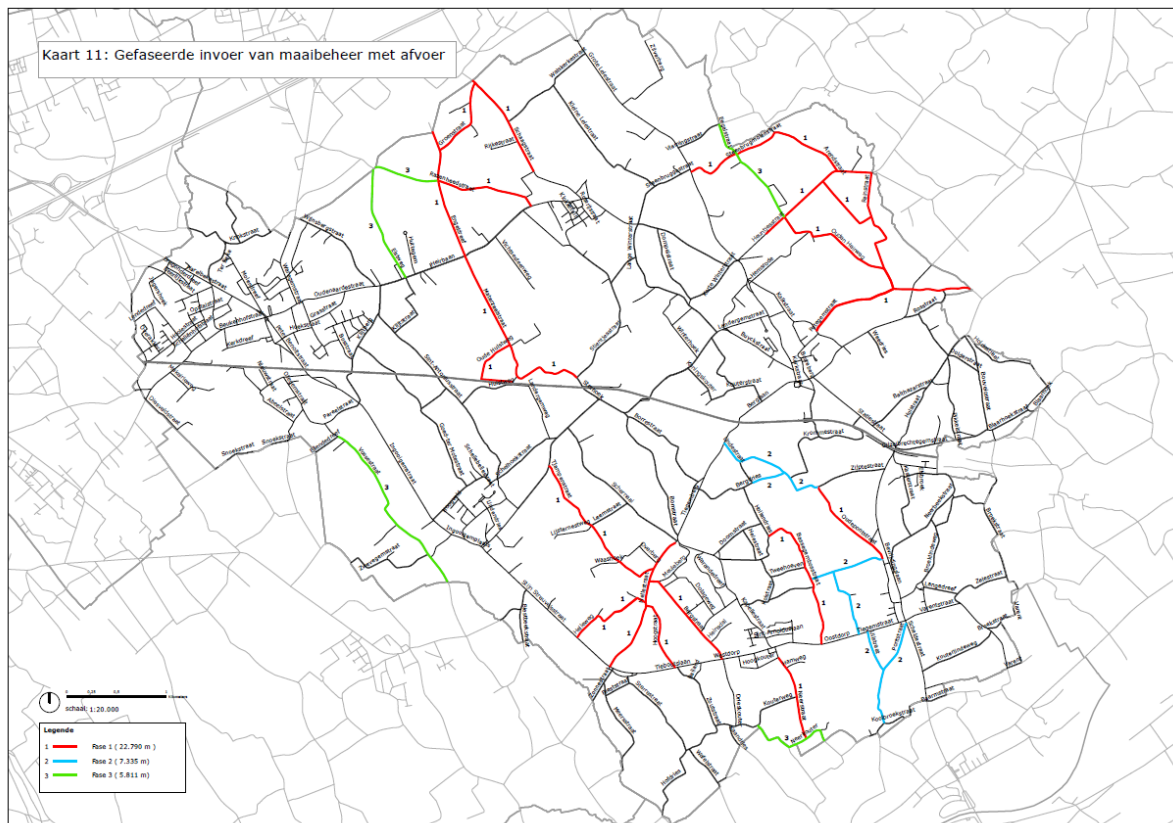
- 1 15 mei – 1 september (20.855m)
- 2 1 juni – 1 september (15.938 m)
- 3 15 juni – 15 september (64.833 m)
- 4 15 september (1.301 m)

KAART 10: Afvoer maaisel
(meer gedetailleerde kaart in bijlage)

Legende

- 1 — Aanbevelingen om maaisel af te voeren (36.465 m)
- 2 — Afvoer maaisel facultatief (63.970 m)
- 3 ~ Afvoer maaisel slootkant bij eerste maaibeurt (4.032 m)

KAART 11: Gefaseerde invoer van maaibeheer met afvoer
(meer gedetailleerde kaart in bijlage)

Legende

1		Fase 1 (22.790 m)
2		Fase 2 (7.335 m)
3		Fase 3 (5.811 m)

6 Afwijkingen op het bermbesluit

6.1 Bedoeling

Het bermbesluit van 1984 voorziet standaard in twee maaidata, 15 juni en 15 september. Afwijkingen waarbij vroeger gemaaid wordt moeten aangevraagd worden. Later maaien hoeft niet geargumenteed te worden. Ook het maaien van een veiligheidsstrook van maximum 1 m breed, zelfs wanneer het maaien vóór 15 juni gebeurt, hoeft niet aangevraagd te worden. Het is wél belangrijk om ook bij het veiligheidsmaaien het maaisel te verwijderen, anders worden veel van de geleverde inspanningen op de klassieke maaidata te niet gedaan. Bij het strikt opvolgen wat hierboven aangeduid is hoeft er dus geen afwijking op het bermbesluit aangevraagd te worden.

Het bermbeheerplan kan afwijken van het bermbesluit, als er bijvoorbeeld vroegere maaidata voorzien worden om specifieke soorten te beschermen, om de bloeiperiode te verlengen, enzovoort. Dat vereist een goedkeuring van de bevoegde minister. Deze bevoegdheid is momenteel gedelegeerd aan het afdelingshoofd van de Agentschap Natuur en Bos, Marleen Evenpoel. De briefwisseling wordt echter gericht aan de afdelingshoofd van het Agentschap Natuur en Bos, afdeling West-Vlaanderen, Brenda Bussche, Zandstraat 255 bus 3, 8200 Sint-Andries.

*“Aan het afdelingshoofd van Agentschap voor Natuur en Bos, afdeling West-Vlaanderen
Zandstraat 255 bus 3
8200 Sint-Andries - Brugge*

Geachte Mevrouw,

Op vraag van het gemeentebestuur van Anzegem werd een bermbeheerplan uitgewerkt voor de wegbermen op het grondgebied die door de gemeente beheerd worden.

Het bermbeheerplan (januari 2011) werd door de intercommunale Leiedal opgemaakt. Hierbij werd gebruik gemaakt van het handboek en de typologie uit ‘Werk aan de berm, handboek botanisch bermbeheer’ van Arnout Zwaenepoel (1998).

In bijlage bezorgen wij u het bermbeheerplan zoals door het gemeentebestuur goedgekeurd en waarin de resultaten van de inventaris en de argumentatie voor het gewenste bermbeheer uitvoerig is opgenomen. Wij leggen dit bermbeheerplan dan ook ter goedkeuring aan uw administratie voor als basis voor het toekomstig bermbeheer in Anzegem.

De bloemrijke en waardevolle bermen en de bermen met potentie om tot waardevolle bermen te evolueren (vegetatietypes: 2, 4, 13, 14 en 23) wenst de gemeente Anzegem bij voorkeur te beheren met het oog op een betere bloei en zaadvorming van de interessante soorten.

Daartoe wordt voor een eerste maaibeurt vanaf 15 mei of 1 juni voorgesteld in plaats van 15 juni zoals bepaald in het bermbesluit en een tweede maaibeurt vanaf 1 september i.p.v. 15 september.

Deze wegbermen met de respectievelijke data van het maaien (eerste maaibeurt vanaf 15 mei, 1 juni en 15 juni, tweede maaibeurt vanaf 1 september en 15 september) zijn weergegeven op kaart 9 van het bermbeheerplan. In functie van de klimatologische omstandigheden kan 15 juni vervroegd worden naar 1 juni en 15 september naar 1 september.

Tevens vindt de gemeente het niet zinvol om bij het maaien van de wegbermen het maaisel van de bermen met weinig waarde en beperkte ontwikkelingsperspectieven, te verwijderen bij elke maaibeurt. Voor de straten die volgens het bermbeheerplan tot de minder waardevolle bermen gerekend worden, wordt het maaisel niet afgevoerd. De maaidata zoals voorzien in het bermbesluit worden evenwel behouden.

Deze wegbermen waarvan het maaisel niet verwijderd wordt, zijn te vinden op kaart 10 van het bermbeheerplan.

Op grond van artikel 4 van het bermbesluit (door de minister bevoegd voor natuurbehoud mag worden afgeweken van de bepalingen van artikel 3) vragen wij de toestemming om het bermbeheer in de gemeente Anzegem voortaan uit te voeren zoals hierboven beschreven op basis van het bermbeheerplan dat nu ter goedkeuring wordt voorgelegd.

De gemeente Anzegem opteert ervoor om dit aangepaste maaibeheer gefaseerd in te voeren volgens onderstaand schema:

2011	2015	2020
Hellestraat	Uilestraat	Brandgatstraat
Helleweg	Pontstraat	Elstweg
Braamstraat	Lindestraat	Vossestraat
Tjampensstraat	Bergdries (gedeeltelijk)	Neerkouter
Bergstraat *	Bassegemstraat	Eegalstraat
Hoogstraat	Kleimolenstraat	
Bassegebosstraat		
Oude Pontstraat		
Petegemstraat		
Ouden Heirweg		
Heuntjesstraat		
Reinstraat		
Heuntjeshoek		
Arendstraat		
Steenbrugmolenstraat		
Razenheidstraat		
Groenstraat		
Schaagstraat		
Engeldreef		
Neerstraat		
Materzeelstraat		
Oude Hulstweg		

Zoals toegelicht in de omzendbrief van 4 juni 1987, kan de gemeente op de plaatsen waar het verkeerstechnisch nodig is voor een goede zichtbaarheid te zorgen (kruispunten, bochten, smalle wegen, fietspaden, vrijhouden van verkeerssignalisatie, ...) een meer intensief maaibeheer voeren volgens de groeiomstandigheden van de vegetatie. Uiteraard zullen hierbij geen herbiciden ingezet worden.

Wij hopen op een gunstige evaluatie van het bermbeheerplan van Anzegem

De Burgemeester

7 Bestek

7.1 Algemeen

Met een goedkeuring van de afwijkingen op het bermbesluit is alles klaar om prijsoffertes op te vragen voor het werk. Dat is een delicaat punt want de prijzen zijn afhankelijk van concurrentie en weerspiegelen niet altijd de reële kosten. Daarom moet men precies vastleggen welk beheer precies gewenst wordt en duidelijk maken dat een afdoende controle zal gebeuren. De kans is dan veel groter dat de prijzen realistischer worden en het werk ook effectief zal worden uitgevoerd zoals beschreven. Voor details over de te verwachten kostprijs, de in te zetten machines, de verwijdering en de verwerking van het maaisel verwijzen we naar Zwaenepoel (1998). 'Werk aan de berm.' Handboek botanisch bermbeheer. In hoofdstuk 2 wordt op elk van deze items ingegaan.

De kosten van het ecologisch bermbeheer zijn bij veel gemeenten tot dusver de kritische factor geweest om het bermbesluit niet of slechts gedeeltelijk uit te voeren. Het opstellen van een bermbeheerplan wordt al geruime tijd gesubsidieerd in het kader van de samenwerkingsovereenkomst. Voor de huidige periode is de samenwerkingsovereenkomst 2008-2013 van kracht en wordt een tegemoetkoming van 50% voorzien.

In de aanvangsperiode van het bermbesluit werden veel inspanningen geleverd om nieuwe technische toestellen te ontwerpen met betere maairesultaten. Het probleem daarbij was dat de toestellen met de beste resultaten op botanisch en faunistisch vlak geen veiligheidscertificaat kregen, omdat bepaalde technische problemen niet opgelost raakten. 'Slagmaaiers' bleken uitstekende maaitoestellen, maar konden ernstige gevaren opleveren doordat ze vaak ook stenen tot op een serieuze afstand konden wegslingeren en dergelijke problemen meer. Het resultaat is dat ze quasi nergens nog gebruikt worden. Goede, maar té lichte toestellen (maaisystemen met meerdere kleine mesjes in plaats van één groot robuust mes) bleken evenmin aan te slaan, omdat ze te breukgevoelig bleken.

De opzuiginstallaties zijn inmiddels wel vrij algemeen verspreid bij de loonwerkers. Het resultaat is dat er momenteel eigenlijk maar twee toestellen courant gebruikt worden. Op bermen met weinig zwerfvuil is een klassieke landbouwcirkelmaaier nog steeds het beste toestel. Het snijdt het gewas beter af dan een klepelmaaier, waardoor kruiden gemakkelijker herstellen van een maaibeurt. Met een klepelmaaier die niet goed afgesteld is (wat héél vaak het geval is), raken kruiden vaak ernstig beschadigd, waardoor ze moeilijk herstellen en vaak ook niet meer herbloeien. Gras heeft daar minder last van. Uiteraard leidt dit op de duur tot bermen met meer gras en minder kruiden.

In praktijk worden echter veruit meest klepelmaaiers gebruikt en is er ook nauwelijks alternatief aanbod. Dit toestel heeft het voordeel voor de aannemer dat het vrij robuust is en dus niet snel beschadigd wordt. Verder is een klepelmaaier vrij gemakkelijk te combineren met een opraapinstallatie voor het maaisel, waarbij het oprapen simultaan met het maaien gebeurt. Dit laatste is een belangrijk voordeel. De ervaring heeft geleerd dat maaisel dat enkele dagen blijft liggen en dan pas opgeraapt wordt vaak maar half of zelfs helemaal niet meer kan verwijderd worden.

Bij het opmaken van een bestek is het essentieel te letten op enkele bepalingen die best duidelijk vermeld worden:

- De maaihoogte is van groot belang voor de hoeveelheid verwijderde biomassa. Veruit de grootste biomassa bevindt zich in de eerste 12 cm van de bermbeegroeiing. Een toestel dat tien cm gras laat staan heeft dus slechts een beperkte hoeveelheid van de biomassa afgevoerd. Het stipuleren van de maaihoogte (5-8 cm bijvoorbeeld) is dus belangrijk om goed werk geleverd te krijgen.
- Al even belangrijk zijn de rijsnelheid en de weeromstandigheden om het werk te laten uitvoeren. Té snel rijden en maaien bij regenachtig staan beide garant voor slecht werk. Een clause in het bestek die hier enige veiligheid inbouwt is dus wenselijk.
- Zoals hierboven al opgemerkt kan best aangegeven worden dat het maaisel in dezelfde maaigang moet verwijderd worden.
- De afzet van het maaisel naar een erkende verwerkingsinstallatie is een belangrijk aandachtspunt bij het ecologisch bermbeheer. Om te voorkomen dat het maaisel een sluikestortbestemming krijgt, dient een bewijs of attest van de loonwerker gevraagd worden waar het maaisel afgeleverd werd. Dit attest moet ook kunnen voorgelegd worden bij de evaluatie van de uitvoering van de samenwerkingsovereenkomst 'milieu'.

Hiermee is er ook een controle op het afgeleverde gewicht mogelijk, waardoor de betaling exacter kan gebeuren. Het gebeurt blijkbaar niet zelden dat een loonwerker een zeer ruwe schatting hanteert voor de prijsbepaling in plaats van het exacte afgeleverde gewicht. Ook kan op deze manier enigszins gecontroleerd worden of er voldoende biomassa werd afgevoerd en of bijvoorbeeld het maaien niet te snel of met een verkeerd ingestelde hoogte werd uitgevoerd.

Uiteraard is een officiële composteerinstallatie, biogasinstallatie of stortplaats toelaatbaar. Onderploegen op een akker is ook een bruikbaar alternatief, maar wordt door verschillende wetgevingen bemoeilijkt. (het Vademecum Bermbeheer van 2007 schrijft: 'onderploegen van onverwerkt maaisel blijft verboden omwille van juridische, milieuhygiënische, landbouwkundige en beleidsmatige aspecten').

De kosten voor het maaien, afvoeren en verwerken van het bermmaaisel zou logischerwijze elk een duidelijk apart kostenplaatje moeten hebben. In praktijk is dit vaak nog steeds niet het geval. Concurrentie en onduidelijke plaats van afvoeren en verwerken van het bermmaaisel, wanneer afdoende controle ontbreekt, zijn de belangrijkste oorzaken. Daarom kan men zich best bij enkele concurrenten informeren over de op het moment gangbare prijzen. Gemeenten dienen de opdracht voor het maaien van de bermen toe te wijzen via een aanbestedingsprocedure.

Binnen het intergemeentelijke overleg van de groenambtenaren van Leiedal werd in 2009 een kleine enquête gehouden, waaruit grote en onverklaarbare verschillen bleken in de prijszetting bij de aanbestedingen voor het maaien van wegbermen (zie bijlage 1).

7.2 Concretisering van het bestek voor de gemeentelijke wegen van Anzegem.

De technisch verantwoordelijk voor het wegbeheer van de gemeentelijke wegen in Anzegem is Dimitri Goemaere, diensthoofd Openbare werken. De milieudienst staat onder leiding van Filip Goussaert, milieuambtenaar, die de dienst openbare werken begeleidt bij het voorbereiden en het opvolgen van het wegbermbeheer voor het aspect natuur.

Ongeveer 30 km wegberm wordt momenteel volledig beheerd overeenkomstig het bermbesluit. De selectie hiervoor is gebeurd in samenwerking met de milieuraad op basis van het GNOP. Hier wordt de eerste maaibeurt uitgesteld tot na 15 juni en voert een aannemer de maaibeurt uit waarbij het maaisel wordt verwijderd. Een tweede gelijkaardige maaibeurt volgt dan na 15 september.

De overige gemeentewegen wordt momenteel niet voor alle aspecten beheerd volgens het bermbesluit. Vanaf 15 juni en 15 september worden klepelmaaiers ingezet, waarbij men het maaisel ter plaatse achterlaat.

Het toewijzen van een dienstenopdracht voor de maaibeurten langs de wegen van Anzegem gebeurt op basis van een aanbesteding om een private onderneming aan te stellen. De opdracht bestaat uit twee onderdelen:

- het maaien van alle gemeentelijke bermen (wegberm en beide zijkanten gracht)
- verwijderen maaisel van geselecteerde bermen (incl. gracht)

In 2010 werd het maaibeheer uitgevoerd door nv De Preester uit Wortegem-Petegem.

8 Aanvullende evaluatie en monitoring

De maaidata voor een goed bermbeheer worden bij voorkeur voor een bepaalde periode vastgelegd. Een termijn van tien à vijf jaar lijkt aangewezen om zichtbare resultaten te zien. Na die periode moet men het beheer evalueren en kunnen eventueel wijzigingen volgen, als de vegetatie ondertussen geëvolueerd is. Courante evolutie is het verschuiven van de klassieke bermbesluitdata, 15 juni en 15 september, naar een vroegere of latere datum om een langere bloeiperiode toe te laten of om planten de gelegenheid te geven zaad te vormen.

Foto's genomen op eenzelfde locatie en op een identiek moment in het jaar als een aantal jaar geleden bieden een vlotte en efficiënte manier om de verschillen in algemeen uitzicht als bloeiaspect, hoogte van de vegetatie, evolutie van grote distel- en brandnetelhaarden vast te stellen.

Controle van de soortensamenstelling en de zeldzame soorten vergt iets meer inspanning omdat ze tellingen en opmetingen vereist.

De grondigste evaluatie bestaat erin beide voorgaande evaluatiemethoden te combineren met vegetatiekundige opnamen op permanente kwadraten (zogenaamde 'pq's') (crf. Londo 1975).

Permanente kwadraten zijn afgebakende perceeltjes (4 à 10 m²) waarin de aanwezigheid en de bedekking, eventueel ook bloei enz. van alle soorten in detail beschreven worden aan de hand van een specifiek daarvoor opgestelde schaal, die hieronder weergegeven wordt.

Om een monitoring en een evaluatie van het gevoerde beheer te kunnen maken lijkt het echter nuttig na het opstellen van een beheerplan en de beslissing welke bermen ecologisch beheerd worden een aantal permanente kwadraten af te bakenen.

40. Pas gemaaide berm in de Hellestraat

Tabel 4: De decimale schaal voor opname van permanente kwadraten (Londo 1975).

<i>symbool</i>	<i>bedekking</i>	<i>Aantal exemplaren</i>
r1	minder dan 1% bedekking	1-3 exemplaren
r2	1-3% bedekking	1-3 exemplaren
r4	3-5% bedekking	1-3 exemplaren
p1	minder dan 1% bedekking	4-20 exemplaren
p2	1-3% bedekking	4-20 exemplaren
p4	3-5% bedekking	4-20 exemplaren
a1	minder dan 1% bedekking	21-100 exemplaren
a2	1-3% bedekking	21-100 exemplaren
a4	3-5% bedekking	21-100 exemplaren
m1	minder dan 1% bedekking	meer dan 100 exemplaren
m2	1-3% bedekking	meer dan 100 exemplaren
m4	3-5% bedekking	meer dan 100 exemplaren
1	5-15% bedekking	Aantal ex van geen belang
2	15-25 % bedekking	Aantal ex van geen belang
3	25-35% bedekking	Aantal ex van geen belang
4	35-45% bedekking	Aantal ex van geen belang
5	45-55% bedekking	Aantal ex van geen belang
6	55-65% bedekking	Aantal ex van geen belang
7	65-75% bedekking	Aantal ex van geen belang
8	75-85% bedekking	Aantal ex van geen belang
9	85-95% bedekking	Aantal ex van geen belang
10	95-100% bedekking	Aantal ex van geen belang

41. Veldzuring in de Bassegebosstraat wijst alvast op een beginnende verschraling

9 Aanvullende communicatie

Met het natuurgerichte wegbermbeheer wordt in eerste instantie getracht om de biodiversiteit van de bermen te optimaliseren. Daarnaast wordt tevens een bloemrijk aspect beoogd zodat de wegbermen ook een extra, esthetische belevingswaarde krijgt.

Voor Anzegem betekent dat vooral werk wordt gemaakt van een bermbeheer dat zal resulteren in een uitbreiding van het type 14 of 13, een kleurrijke, streekeigen wegberm waarin vanaf zowel in het voorjaar (half april-half mei) als in de zomer (juli-augustus) stilaan een toenemende diversiteit aan plantensoorten het bloeiaspect gaan bepalen. Opvallende soorten zijn vaak in het voorjaar Fluitenkruid (wit), Scherpe boterbloem (geel), Rode klaver (roze-paars), Veldzuring (rood); in de zomer Vogelwikke (blauwpaars), Veldlathyrus (geel), Boerenwormkruid (geel), Knoopkruid (paars), Vlasbekje (geel), ..., samen met een tweede bloei van een aantal voorjaarsbloeiers.

Dit betekent dat het maaien van deze bermen dan vanaf 15 mei een aanvang kan nemen. Een gevolg hierbij is dat tijdelijk in juni er minder bloeiende planten in de berm te zien zullen zijn. Daarom is het noodzakelijk dat rond het natuurgericht wegbermbeheer een uitvoerige en duidelijke communicatie wordt gevoerd waarin wordt gewezen op het hoe en waarom van het beheer.

Als resultaat van de communicatie wordt verwacht dat de bevolking begrip en waardering zal opbrengen voor het geplande bermbeheer. Voor de communicatie rond dit onderwerp beschikt Anzegem over verschillende mogelijkheden die elkaar aanvullen en best in combinatie met elkaar worden gebruikt.

1. De website van de gemeente, met een eigen rubriek milieu, biedt de mogelijkheid om het waarom van het wegbermbeheer toe te lichten en de voortgang ervan te volgen (bv. beknopte berichtgeving rond de voorziene maaidata en de effectieve start ervan inclusief maairoute en verwacht einde). Foto's van het beheer en de beheerresultaten zijn uiteraard een zeer wenselijke aanvulling en vaak veelzeggender dan tekst. Een website biedt extra mogelijkheid voor de verspreiding van informatie.

2. Een informatiebrochure waarin op een aantrekkelijke manier het hoe en waarom van het bermbeheer wordt toegelicht. Deze brochures kunnen op verschillende openbare plaatsen (gemeentehuis, bibliotheek, buurthuizen...) ter beschikking van het publiek worden gesteld.

3. Informatieborden kunnen voor verschillende doelstellingen worden ontworpen en zullen in functie van deze doelstellingen een gepaste lay-out en grootte krijgen en meer of minder lang opgesteld worden (zoals de gemeente reeds doet met de borden 'Bescherm je berm, natuurvriendelijk bermbeheer'). Bij recreatieve wegen kunnen de borden een blijvende plaats krijgen die meteen ook de natuurlijke kwaliteiten van de route verduidelijkt. Op andere plaatsen kunnen de borden een tijdelijke opstelling krijgen, als het gaat om toelichting bij uit te voeren werken etc.

10 Referenties

- Anoniem (1998). Groenwerk, praktijkboek voor bos, natuur en stedelijk groen. Misset, Doetinchem, Nederland.
- Cosyns, E., Leten, M., Hermy, M. & Triest, L. (1994). Een statistiek van de wilde flora van Vlaanderen. VUB i. o. v. het Instituut voor Natuurbehoud, 25 p + bijlagen.
- Dewaele K., Haustraete P., Coppens X. (2006) Flora van de Vlaamse Ardennen, regionale plantenatlas Schelde-Leie 1972-2002. Lannoo, regionaal landschap Vlaamse Ardennen, Instituut voor natuurbehoud, natuurlandpunt, Vlaamse gemeenschap, afdeling natuur.
- Lambinon, J., De Langhe, J.E., Delvosalle, L., Duvigneaud met medewerking van Boulet, V., D'Hose, R, Geerinck, D., Lebeau, J., Schumacker, R. & Vannerom, H. (1998). Flora van België, het Groothertogdom Luxemburg, Noord-Frankrijk en de aangrenzende gebieden (Pteridofyten en Spermatofyten). Derde druk, nationale Plantentuin van België, 1091 p.
- Londo, G. (1975). De decimale schaal voor vegetatiekundige opnamen van permanente kwadraten. Gorteria 7: 101-106.
- Stieperaere, H. & Franssen, K. (1982). Standaardlijst van de Belgische vaatplanten met aanduiding van hun zeldzaamheid en socio-ecologische groep. Dumortiera 22: 1-41.
- Van Landuyt W. ea. (2006). Atlas van de Flora van Vlaanderen en het Brussels Gewest. Instituut voor natuurbehoud en bosonderzoek, Nationale plantentuin van België en Flo.Wer, 1008 p.
- Verloove, F. (2002). Ingeburgerde plantensoorten in Vlaanderen. Instituut voor Natuurbehoud i.s.m. Nationale Plantentuin van België, Universiteit Gent & Flo.Wer, 227 p.
- Vervliet, K (redactie) (2006). Vademecum bermaaisel, beperking en verwerking van bermmaaisel. Vlaamse overheid, departement Leefmilieu, Natuur en Energie.
- Zwaenepoel, A. (1998). Werk aan de berm. Handboek botanisch bermbeheer. Stichting Leefmilieu i.s.m. Afdeling Natuur Aministratie, 296 p.

11 BIJLAGE 1: Kostenaspecten

Hieronder is in tabelvorm de opgegeven prijzen door zes gemeenten voor het bermbeheer in 2009.

gemeente	1	2	3	4	5	6
Globale kostprijs voor de gemeente van het maaibeheer	16.819,50 €/jaar	18.000€ incl btw	24.877 € (2008-2009)	10.764 €/jaar	30.000 €	
Kostprijs per meter wegberm – zonder afvoeren	0,045 euro/m ²	0,05 €/m ²	0,10 €/m ²			juni–sept: 0,021 €/lm
kostprijs per meter wegberm - met afvoeren	0,10 euro/m ²	0,09€/m ²	0,20€/m ² (juni) 0,19 €/m ² (sept)	berm/volle gracht: 0,48 €/lm berm/halve gracht: 0,40 €/lm berm/zonder gracht: 0,18 €/lm	met afvoeren gemakkelijk bereikbaar 0,10€/m ² = 25.136€ moeilijk bereikbaar 0,15€/m ² = 3.206€	juni : 0,085 €/lm sept : 0,072€/lm

Een vergelijking van de opgegeven prijzen binnen één aanbesteding wordt hieronder weergegeven (merk hierbij het prijsverschil op van net geen 50.000 € tussen goedkoopste en duurste aannemer).

Prijzen aanneming 2008-2009, per maaibeurt :

	Lot A beurt 1 (juni)	Lot A beurt 2 (sept)	Lot B beurt 1 (juni)	Lot B beurt 2 (sept)	Totaal A	Totaal B	Algemeen Totaal
	met afvoer van het maaisel		zonder afvoer van het maaisel				
Offerte 1	6677	6610	5794	5794	13288	11588	24877
prijs/meter	0,20 €	0,19 €	0,10 €	0,10 €			
Offerte 2	10780	10707	6816	6816	21487	13633	35121
	0,33 €	0,31 €	0,12 €	0,12 €			
Offerte 3	16777	17151	6134	6134	33928	12269	46197
	0,51 €	0,50 €	0,11 €	0,11 €			
Offerte 4	17514	17514	10906	10906	35029,36	21813,3	56843
	0,53 €	0,51 €	0,19 €	0,19 €			
Offerte 5	29227	29060,8	8179,99	8179,99	58287,8	16359,98	74648
	0,89 €	0,85 €	0,15 €	0,15 €			

12 BIJLAGE 2: Vegetatietabel wegbermen Anzegem (2010)

nr opname			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33			
SOORT	Nednaam	Aanwezig	HELLEWEG	BRAAMSTRAAT	HELLESTRAAT	TJAMPENSSTRAAT	LEENSTRAAT/SCHERNAAI	BERGSTRAAT	HOOGSTRAAT	STERREZOUTSTRAAT	NEERSTRAAT/NEDEKOUTER	PONTE, UILESTRAAT	BASSEGEMBOSSTRAAT	BERG, HOLENDRIES	LINDESTRAAT	OUDE PONTSTRAAT	KLEIMOLENSTRAAT	BALTHAZARSTRAAT	HOL, GREEP, HOLDERSTRAAT	BOUVELO, GIJZEBRECHTEGEMSTR	RAZENHEEDSTRAAT	ENGELDREEF	MATERZELESTRAAT	STIENTJESSTRAAT	GROENSTRAAT	PETEGEMSTRAAT + OUDE HEERWEG I	OUDEN HEERWEG (vanaf reinstraat)	EEGAL, STEENBRUGMOLENSTR	REINSTRAAT, HEUNTJESHOEK	ARENDSTRAAT	SCHREIHOEK, ST ANTONIUS, GOED T MOTESTR	VOSSESTRAAT	KLIJTS, KLIJTBORG, WIJNBORGSTR	ELSTWEG, BRANDGATSTRAAT	OUDE HULSWEG			
Potentilla sterilis	Aardbeiganzerik	1						1																														
Pteridium aquilinum	Adelaarsvaren	1	1																																			
Cirsium arvense	Akkerdistel	32	1		1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
Rorippa sylvestris	Akkerkers	3	1											1	1																							
Lapsana communis	Akkerkool	12	1	1	1				1								1		1						1	1	1		1	1	1							
Sonchus arvensis	Akkermelkdistel	10				1		1		1		1				1						1						1		1		1		1	1			
Myosotis arvensis	Akkervergeet-mij-nietje	6	1		1				1								1			1							1											
Viola arvensis	Akkerviooltje	1																											1									
Convolvulus arvensis	Akkerwinde	10	1		1									1		1						1	1				1	1	1									
Prunus serotina	Amerikaanse vogelkers	1	1																																			
Melandrium album	Avondskoekoeksbloem	1																																				
Veronica beccapunga	Beekpunge	4				1				1											1									1								
Ranunculus sardous	Behaarde boterbloem	3				1								1	1																							
Epilobium ciliatum	Beklierde basterdwederik	1																			1																	
Polygonum lapathifolium	Beklierde duizendknoop	4								1				1									1														1	
Rosa tomentella	Beklierde heggeroos	1																								1												
Geranium pyrenaicum	Bermooievaarsbek	1																		1																		
Senecio inaequidens	Bezemkruiskruid	2							1																			1										
Juncus	Biezenknoppen	2			1																						1											

nr opname

SOORT	Nednaam		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	
		Aanwezig																																		
		HELLEWEG																																		
		BRAAMSTRAAT																																		
		HELLESTRAAT																																		
		TJAMPENSSTRAAT																																		
		LEENSTRAAT/SCHERNAAI																																		
		BERGSTRAAT																																		
		HOOGSTRAAT																																		
		STERRE/ZOUTSTRAAT																																		
		NEERSTRAAT/NEDERKOUTER																																		
		PONTE, UILESTRAAT																																		
		BASSEGEMBOSSSTRAAT																																		
		BERG, HOLENDRIES																																		
		LINDESTRAAT																																		
		OUDE PONTSTRAAT																																		
		KLEIMOLENSTRAAT																																		
		BALTHAZARSTRAAT																																		
		HOL, GREEP, HOLDERSTRAAT																																		
		BOUVELO.GIJZEBRECHTEGEMSTR																																		
		RAZENHEEDSTRAAT																																		
		ENGELDREEF																																		
		MATERZELESTRAAT																																		
		STIENTJESSTRAAT																																		
		GROENSTRAAT																																		
		PETEGEMSTRAAT + OUDE HEERWEG I																																		
		OUDEN HEERWEG (vanaf reinstraat)																																		
		EEGAI, STEENBRUGMOLENSTR																																		
		REINSTRAAT, HEUNTJESHOEK																																		
		ARENDSTRAAT																																		
		SCHREIHOEK, ST ANTONIUS, GOED T MOTESTR																																		
		VOSSESTRAAT																																		
		KLIJTS, KLIJTBURG, WIJNBURGSTR																																		
		ELSTWEG, BRANDGATSTRAAT																																		
		OUDE HULSWEG																																		
conglomeratus																																				
Artemisia vulgaris	Bijvoet	10	1									1						1			1	1	1	1			1	1						1		
Ranunculus sceleratus	Blaartrekkende boterbloem	2			1																									1						
Tanacetum vulgare	Boerenwormkruid	16	1	1	1	1				1	1	1								1	1		1	1			1	1			1	1	1			
Stachys sylvatica	Bosandoorn	2	1																	1																
Brachypodium sylvaticum	Boskortsteel	1	1																																	
Salix caprea	Boswilg	1																								1										
Conyza canadensis	Canadese fijnstraal	4		1																		1						1						1		
Melandrium dioicum	Dagkoekoeksbloem	5		1																	1				1	1			1							
Rubus caesius	Dauwbraam	3												1							1						1									
Chaerophyllum temulum	Dolle kervel	1																								1										
Amelanchier lamarckii	Drents krentenboompje	1																							1											
Stellaria trinerva	Drienerfmuur	1							1																											
Alopecurus myosuroides	Duist	2				1												1																		
Matricaria recutita	Echte kamille	9	1	1	1			1			1											1	1	1			1									
Valeriana repens	Echte valeriaan	3												1							1		1													
Melica uniflora	Eenbloemig parelgras	1						1																												
Crataegus monogyna	Eenstijlige meidoorn	3																								1						1		1		
Lolium perenne	Engels raaigras	29	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		
Agrostis stolonifera	Fioringras	4	1		1	1															1															
Anthriscus sylvestris	Fluitenkruid	32	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		

nr opname

SOORT	Nednaam																																											
		Aanwezig	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33									
			HELLEWEG	BRAAMSTRAAT	HELLESTRAAT	TJAMPENSSTRAAT	LEENSTRAAT/SCHERNAAI	BERGSTRAAT	HOOGSTRAAT	STERRE/ZOUTSTRAAT	NEERSTRAAT/NEDERKOUTER	PONTE, UILESTRAAT	BASSEGEMSBOSSTRAAT	BERG, HOLENDRIES	LINDESTRAAT	OUDE PONTSTRAAT	KLEIMOLENSTRAAT	BALTHAZARSTRAAT	HOL, GREEP, HOLDERSSTRAAT	BOUVELOGJZEBRECHTEGEMSTR	RAZENHEEDSTRAAT	ENGELDREEF	MATERZELESTRAAT	STIENTJESSTRAAT	GROENSTRAAT	PETEGEMSTRAAT + OUDE HEERWEG I	OUDEN HEERWEG (vanaf reinstraat)	EEGAI, STEENBRUGMOLENSTR	REINSTRAAT, HEUNTJESHOEK	ARENDSTRAAT	SCHREIHOEK, ST ANTONIUS, GOED T MOTESTR	VOSSESTRAAT	KLIJTS, KLITBERG, WIJNBERGSTR	ELSTWEG, BRANDGATSTRAAT	OUDE HULSWEG									
Geum urbanum	Geel nagelkruid	5	1	1				1							1												1																	
Alopecurus geniculatus	Geknikte vossenstaart	1	1																																									
Sonchus asper	Gekroesde melkdistel	11	1		1	1		1	1						1			1			1		1			1		1																
Linum usitatissimum	Gekweekt vlas	1											1																															
Iris pseudacorus	Gele lis	3													1								1	1																				
Tragopogon pratensis	Gele morgenster	1			1																																							
Rorippa amphibia	Gele waterkers	1																																										
Viburnum opulus	Gerlderse roos	1																																										
Holcus lanatus	Gestreepte witbol	31	1		1	1		1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1					
Lamium galeobdolon	Gevlekte gele dovenetel	4	1	1												1																												
Scrophularia umbrosa	Gevleugeld helmkruid	1			1																																							
Hypericum quadrangulum	Gevleugeld hertshooi	3				1										1																												
Heracleum sphondylium	Gewone berenklauw	19				1						1	1		1	1		1			1	1	1		1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1				
Rubus spec.	Gewone braam	5	1	1																		1					1	1																
Prunella vulgaris	Gewone brunel	2																		1	1																							
Veronica chamaedrys	Gewone ereprijs	2	1																																									
Fraxinus excelsior	Gewone es	2																									1		1															
Sedum telephium	Gewone hemelsleutel	1																																										
Galeopsis tetrahit	Gewone hennepnetel	2				1																																						
Cerastium fontanum	Gewone hoornbloem	31	1		1	1		1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		
Arctium minus	Gewone klit	2	1																																									

nr opname	SOORT	Nednaam																																																				
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33																			
			Aanwezig	HELLEWEG	BRAAMSTRAAT	HELLESTRAAT	TJAMPENSSTRAAT	LEENSTRAAT/SCHERNAAI	BERGSTRAAT	HOOGSTRAAT	STERRE/ZOUTSTRAAT	NEERSTRAAT/NEDERKOUTER	PONTE, UILESTRAAT	BASSEGEMBOSSSTRAAT	BERG, HOLENDRIES	LINDESTRAAT	OUDE PONTSTRAAT	KLEIMOLENSTRAAT	BALTHAZARSTRAAT	HOL, GREEP, HOLDERSTRAAT	BOUVELO,GIJZEBRECHTEGEMSTR	RAZENHEEDSTRAAT	ENGELDREEF	MATERZELESTRAAT	STIENTJESSTRAAT	GROENSTRAAT	PETEGEMSTRAAT + OUDE HEERWEG I	OUDEN HEERWEG (vanaf reinstraat)	EEGAI, STEENBRUGMOLENSTR	REINSTRAAT, HEUNTJESHOEK	ARENDSTRAAT	SCHREIHOEK, ST ANTONIUS, GOED T MOTESTR	VOSSESTRAAT	KLIJTS, KLIJTBERG, WIJNBURGSTR	ELSTWEG, BRANDGATSTRAAT	OUDE HULSWEG																		
	Dactylis glomerata	Gewone kropaar	28	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1																
	Sorbus aucuparia	Gewone lijsterbes	1	1																																																		
	Sonchus oleraceus	Gewone melkdistel	4																1	1	1					1																												
	Sisymbrium officinale	Gewone raket	7	1	1				1								1				1		1				1	1																										
	Erodium cicutarium	Gewone reigersbek	1																					1																														
	Polygonatum multiflorum	Gewone salomonzegel	2	1										1																																								
	Symphytum officinale	Gewone smeewortel	23	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1												
	Valeriana locusta	Gewone veldsla	3										1									1														1																		
	Sambucus nigra	Gewone vlier	4	1	1												1									1																												
	Ornithogalum umbellatum	Gewone vogelmelk	1																			1																																
	Hypochaeris radicata	Gewoon biggekruid	3																	1	1		1																															
	Achillea millefolium	Gewoon duizendblad	17	1	1	1	1	1						1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1								
	Capsella bursa-pastoris	Gewoon herderstasje	3		1																	1																																
	Anthoxanthum odoratum	Gewoon reukgras	4			1	1										1							1																														
	Callitriche spec.	Gewoon sterrenkroos	1			1																																																
	Phleum pratense	Gewoon timoteegras	4									1							1																								1											
	Galium mollugo	Glad walstro	3															1					1																															
	Ulmus minor	Gladde iep	1	1																																																		
	Holcus mollis	Gladde witbol	3	1	1									1																																								
	Arrhenatherum elatius	Glanshaver	33	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		
	Stellaria graminea	Grasmuur	8					1						1	1	1								1	1	1																												

nr opname

SOORT	Nednaam	Aanwezig																																			
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33			
Juncus bufonius	Greppelrus	5			1					1										1			1														
Petasites hybridus	Groot hoefblad	2																		1														1			
Malva sylvestris	Groot kaasjeskruid	3				1												1																			
Apium nodiflorum	Groot moerasscherm	11			1								1							1	1	1	1	1													
Crepis vulgaris	Groot streepzaad	3		1																																	
Urtica dioica	Grote brandnetel	22	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1																		
Veronica persica	Grote ereprijs	1																																			
Dipsacus sylvestris	Grote Kaardebol	1																																			
Lythrum salicaria	Grote kattenstaart	1																																			
Papaver rhoeas	Grote klapproos	6								1										1			1	1												1	
Typha latifolia	Grote lisdodde	1																																			
Stellaria holostea	Grote muur	19	1	1	1	1	1	1	1				1	1	1	1	1			1	1	1														1	
Alopecurus pratensis	Grote vossenstaart	6			1					1	1														1				1								
Alisma plantago-aquarica	Grote Waterweegbree	1																			1																
Lysimachia vulgaris	Grote wederik	4																			1	1			1											1	
Plantago major	Grote weegbree	4		1	1																																
Ligustrum ovalifolium	Haagliguster	1																																			
Calystegia sepium	Haagwinde	12	1					1	1				1								1	1	1	1												1	
Echinochloa crus-galli	Hanenpoot	3																																			1
Epilobium hirsutum	Harig wilgenroosje	2																																			
Coryllus avellana	Hazelaar	2	1																																		
Pulicaria dysenterica	Heelblaadjes	2											1																								

nr opname

SOORT	Nednaam		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33			
		Aanwezig	HELLEWEG	BRAAMSTRAAT	HELLESTRAAT	TJAMPENSSTRAAT	LEENSTRAAT/SCHERNAAI	BERGSTRAAT	HOOGSTRAAT	STERRE/ZOUTSTRAAT	NEERSTRAAT/NEDERKOUTER	PONTE, UILESTRAAT	BASSEGEMBOSSSTRAAT	BERG, HOLENDRIES	LINDESTRAAT	OUDE PONTSTRAAT	KLEIMOLENSTRAAT	BALTHAZARSTRAAT	HOL, GREEP, HOLDERSSTRAAT	BOUVELO,GIJZEBRECHTEGEMSTR	RAZENHEEDSTRAAT	ENGELDREEF	MATERZELESTRAAT	STIENTJESSTRAAT	GROENSTRAAT	PETEGEMSTRAAT + OUDE HEERWEG I	OUDEN HEERWEG (vanaf reinstraat)	EEGAI, STEENBRUGMOLENSTR	REINSTRAAT, HEUNTJESHOEK	ARENDSTRAAT	SCHREIHOEK, ST ANTONIUS, GOED T MOTESTR	VOSSESTRAAT	KLUTS, KLUTBERG, WIJNBERGSTR	ELSTWEG, BRANDGATSTRAAT	OUDE HULSWEG			
Equisetum arvense	Heermoes	21	1		1	1		1	1			1	1	1	1			1		1	1	1	1	1			1	1	1	1				1				
Vicia sepium	Heggewikke	2											1										1															
Sinapis arvensis	Herik	1						1																														
Lamium amplexicaule	Hoenderbeet	2																	1						1													
Glechoma hederacea	Hondsdrif	11	1	1		1							1		1	1				1	1						1	1		1								
Aethusa cynapium	Hondspeterselie	1																1																				
Rosa canina s.str.	Hondsroos	1																								1												
Medicago lupulina	Hopklaver	9	1		1	1		1						1							1	1	1	1														
Bromus sterilis	Ijle dravik	32	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
Lolium multiflorum	Italiaans raaigras	5				1		1	1				1		1																							
Senecio jacobaea	Jakobskruiskruid	1																																				
Galinsoga parviflora	Kaal knopkruid	3							1									1																		1		
Hypericum dubium	Kantig hertshooi	3			1	1																													1			
Epilobium tetragonum	Kantige basterdwederik	2				1																																
Euonymus europaeus	Kardinaalsmuts	1																									1											
Galium aparine	Kleefkruid	13	1	1		1		1						1	1	1		1					1	1	1	1		1										
Tussilago farfara	Klein hoefblad	3						1										1						1														
Lemna minor	Klein kroos	1				1																																
Senecio vulgaris	Klein kruiskruid	5	1		1				1																		1			1								
Crepis capillaris	Klein streepzaad	9				1		1							1		1				1						1		1	1							1	
Urtica minor	Kleine brandnetel	1																	1																			
Trifolium dubium	Kleine klaver	9	1					1							1	1										1												

nr opname

SOORT	Nednaam																																						
		Aanwezig	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33				
Vinca minor	Kleine maagdenpalm	2	1	1																																			
Geranium pusillum	Kleine ooievaarsbek	7		1	1	1							1				1					1																	
Coronopus didymus	Kleine varkenskers	2			1																																		
Cardamine hirsuta	Kleine veldkers	5			1																		1				1	1		1									
Hedera helix	Klimop	3	1												1											1													
Veronica hederifolia	Klimopereprijs	4	1	1	1																						1												
Cerastium glomeratum	Kluwenhoornbloem	6		1	1	1				1					1												1												
Rumex conglomeratus	Kluwenzuring	4			1		1													1								1											
Centaurea jacea	Knoopkruid	5		1		1							1														1										1		
Raphanus raphanistrum	Knopherik	1																1																					
Scrophularia nodosa	Knopig helmkruid	1																				1																	
Lactuca serriola	Kompassla	1																					1																
Eupatorium cannabinum	Koninginnenkruid	1																																			1		
Brassica napus subsp. napus	Koolzaad	5											1				1					1							1		1								
Salix fragilis	Kraakwilg	1			1																																		
Euphorbia helioscopia	Kroontjeskruid	1																	1																				
Ajuga reptans	Kruipend zenegroen	1			1																																		
Ranunculus repens	Kruipende boterbloem	25	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
Hordeum murinum	Kruipertje	10		1			1			1					1			1				1	1					1	1									1	
Euphorbia lathyris	Kruisbladige wolfsmelk	1																				1																	
Rumex crispus	Krulzuring	6		1		1						1					1							1			1												

nr opname			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33						
SOORT	Nednaam	Aanwezig	HELLEWEG	BRAAMSTRAAT	HELLESTRAAT	TJAMPENSSTRAAT	LEENSTRAAT/SCHERNAAI	BERGSTRAAT	HOOGSTRAAT	STERRE/ZOUTSTRAAT	NEERSTRAAT/NEDERKOUTER	PONTE, UILESTRAAT	BASSEGEMBOSSSTRAAT	BERG, HOLENDRIES	LINDESTRAAT	OUDE PONTSTRAAT	KLEIMOLENSTRAAT	BALTHAZARSTRAAT	HOL, GREEP, HOLDERSTRAAT	BOUVELO.GIJZEBRECHTEGEMSTR	RAZENHEEDSTRAAT	ENGELDREEF	MATERZELESTRAAT	STIENTJESSTRAAT	GROENSTRAAT	PETEGEMSTRAAT + OUDE HEERWEG I	OUDEN HEERWEG (vanaf reijstraat)	EEGAI, STEENBRUGMOLENSTR	REINSTRAAT, HEUNTJESHOEK	ARENDSTRAAT	SCHREIHOEK, ST ANTONIUS, GOED T MOTESTR	VOSSESTRAAT	KLIJTS, KLITBERG, WIJNBERGSTR	ELSTWEG, BRANDGATSTRAAT	OUDE HULSWEG						
Elymus repens	Kweekgras	9	1	1			1	1	1	1	1				1																										
Equisetum palustre	Lidrus	6			1																1	1	1		1																
Glyceria maxima	Liesgras	2							*														1																		
Sagina procumbens	Liggende vetmuur	1																			1																				
Alliaria petiolata	Look-zonder-look	2	1													1																									
Medicago sativa	Luzerne	2																					1																		
Bellis perennis	Madeliefje	9	1		1		1	1					1			1					1						1		1												
Glyceria fluitans	Mannagras	2			1																1																				
Dryopteris filix-mas	Mannetjesvaren	4		1														1								1			1												
Leucanthemum vulgare	Margriet	1																									1														
Chenopodium album	Melganzenvoet	2	1																1																						
Armoracia rusticana	Mierikswortel	2																			1																				
Tanacetum parthenium	Moederkruid	2							1													1																			
Stachys palustris	Moerasandoorn	1																					1																		
Lotus uliginosus	Moerasrolklaver	13			1		1							1		1		1			1	1	1	1	1	1		1		1									1		
Filipendula ulmaria	Moerasspirea	7			1					1											1	1	1	1					1										1		
Cirsium oleraceum	Moesdistel	2			1																1																				
Juglans regia	Okkernoot	2																								1	1														
Taraxacum officinale	Paardenbloem	24	1	1	1	1	1	1	1	1	1		1	1	1	1			1	1	1	1	1		1		1	1	1		1	1							1		
Lamium purpureum	Paarse dovenetel	3	1		1																						1														
Tragopogon porrifolius	Paarse morgenster	1																					1																		

nr opname			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33				
SOORT	Nednaam	Aanwezig	HELLEWEG	BRAAMSTRAAT	HELLESTRAAT	TJAMPENSSTRAAT	LEENSTRAAT/SCHERNAAI	BERGSTRAAT	HOOGSTRAAT	STERRE/ZOUTSTRAAT	NEERSTRAAT/NEDERKOUTER	PONTE, UILESTRAAT	BASSEGEMBOSSTRAAT	BERG, HOLENDRIES	LINDESTRAAT	OUDE PONTSTRAAT	KLEIMOLENSTRAAT	BALTHAZARSTRAAT	HOL, GREEP, HOLDERSTRAAT	BOUVELOGJZEBRECHTEGEMSTR	RAZENHEEDSTRAAT	ENGELDREEF	MATERZELESTRAAT	STIENTJESSTRAAT	GROENSTRAAT	PETEGEMSTRAAT + OUDE HEERWEG I	OUDEN HEERWEG (vanaf reinstraat)	EEGAI, STEENBRUGMOLENSTR	REINSTRAAT, HEUNTJESHOEK	ARENDSTRAAT	SCHREIHOEK, ST ANTONIUS, GOED T MOTESTR	VOSSESTRAAT	KLIJTS, KLJITBERG, WIJNBORGSTR	ELSTWEG, BRANDGATSTRAAT	OUDE HULSWEG				
Daucus carota	Peen	8			1	1		1							1						1												1	1					
Lysimachia nummularia	Penningkruid	2						1													1																		
Polygonum persicaria	Perzikkruid	5				1								1																					1				
Cardamine pratensis	Pinksterbloem	5																			1	1			1								1						
Juncus effusus	Pitrus	4																1			1										1		1						
Campanula rapunculus	Rapunzelklokje	1																									1												
Populus tremula	Ratelpopulier	3		1	1																															1			
Matricaria maritima subsp. inodora	Reukeloze kamille	1																																					
Heracleum mantegazzianum	Reuzebereklaauw	2											1	1																									
Rumex obtusifolius	Ridderzuring	33	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		
Phragmites australis	Riet	2																					1														1		
Phalaris arundinacea	Rietgras	10	1			1		1		1					1	1							1	1						1	1								
Festuca arundinacea	Rietzwenkgras	5					1														1	1		1															
Vicia hirsuta	Ringelwikke	11			1	1		1	1					1		1		1		1						1		1	1										
Geranium robertianum	Robertskruid	5		1	1									1										1		1													
Ribes rubrum	Rode aalbes	1		1																																			
Chenopodium rubrum	Rode ganzevoet	1																									1												
Trifolium pratense	Rode klaver	24			1	1		1	1			1	1		1	1		1		1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
Cornus sanguinea	Rode kornoelje	2			1																					1													
Anagallis arvensis	Rood guichelheil	1												1																									

nr opname			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33			
SOORT	Nednaam	Aanwezig	HELLEWEG	BRAAMSTRAAT	HELLESTRAAT	TJAMPENSSTRAAT	LEENSTRAAT/SCHERNAAI	BERGSTRAAT	HOOGSTRAAT	STERRE/ZOUTSTRAAT	NEERSTRAAT/NEDERKOUTER	PONTE, UILESTRAAT	BASSEGEMBOSSTRAAT	BERG, HOLENDRIES	LINDESTRAAT	OUDE PONTSTRAAT	KLEIMOLENSTRAAT	BALTHAZARSTRAAT	HOL, GREEP, HOLDERSTRAAT	BOUVELO.GIJZEBRECHTEGEMSTR	RAZENHEEDSTRAAT	ENGELDREEF	MATERZELESTRAAT	STIENTJESSTRAAT	GROENSTRAAT	PETEGEMSTRAAT + OUDE HEERWEG I	OUDEN HEERWEG (vanaf reïnstraat)	EEGAI, STEENBRUGMOLENSTR	REINSTRAAT, HEUNTJESHOEK	ARENDSTRAAT	SCHREIHOEK, ST ANTONIUS, GOED T MOTESTR	VOSSESTRAAT	KLIJTS, KLJTBURG, WIJNBURGSTR	ELSTWEG, BRANDGATSTRAAT	OUDE HULSWEG			
Festuca rubra	Rood zwenkgras	28	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		
Carex hirta	Ruige zegge	8	1		1		1							1	1	1					1		1															
Poa trivialis	Ruw beemdgras	31	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
Betula pendula	Ruwe berk	1		1																																		
Poa nemoralis	Schaduwgras	7	1	1	1			1				1					1								1													
Rumex acetosella	Schapezuring	1														1																						
Ranunculus acris	Scherpe boterbloem	32	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
Salix alba	Schietwilg	1																					1															
Matricaria discoidea	Schijfkamille	5		1				1	1					1									1															
Hypericum perforatum	Sint-Janskruid	8		1				1						1									1		1	1											1	
Geranium dissectum	Slipbladige ooievaarsbek	10	1					1							1	1		1		1						1	1	1	1									
Plantago lanceolata	Smalle weegbree	26	1	1	1			1	1	1	1	1	1	1	1	1		1		1	1	1		1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
Hyacinthoides hispanica	Spaande hyacint	2																								1											1	
Ranunculus ficaria	Speenkruid	3		1																	1					1												
Cirsium vulgare	Speerdistel	5			1		1														1		1						1									
Atriplex prostrata	Spiesmelde	1																	1																			
Frangula alnus	Sporkehout	1																							1													
Chelidonium majus	Stinkende gouwe	4		1																1						1		1										
Poa annua	Straatgras	22	1	1	1		1	1					1	1	1		1		1	1	1	1	1		1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
Oenothera sp	Teunisbloem	1																				1																
Veronica serpyllifolia	Tijmeprijs	1																									1											
Mercurialis annua	Tuinbingelkruid	1																	1																			

nr opname

SOORT	Nednaam		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	
		Aanwezig																																		
		HELLEWEG																																		
		BRAAMSTRAAT																																		
		HELLESTRAAT																																		
		TJAMPENSSTRAAT																																		
		LEENSTRAAT/SCHERNAAI																																		
		BERGSTRAAT																																		
		HOOGSTRAAT																																		
		STERRE/ZOUTSTRAAT																																		
		NEERSTRAAT/NEDERKOUTER																																		
		PONTE, UILESTRAAT																																		
		BASSEGEMBOSSSTRAAT																																		
		BERG, HOLENDRIES																																		
		LINDESTRAAT																																		
		OUDE PONTSTRAAT														1																				
		KLEIMOLENSTRAAT																																		
		BALTHAZARSTRAAT																																		
		HOL, GREEP, HOLDERSTRAAT																																		
		BOUVELO.GIJZEBRECHTEGEMSTR																																		
		RAZENHEEDSTRAAT																																		
		ENGELDREEF																																		
		MATERZELESTRAAT																																		
		STIENTJESSTRAAT																																		
		GROENSTRAAT																																		
		PETEGEMSTRAAT + OUDE HEERWEG I																																		
		OUDEN HEERWEG (vanaf reinstraat)																																		
		EEGAI, STEENBRUGMOLENSTR																																		
		REINSTRAAT, HEUNTJESHOEK																																		
		ARENDSTRAAT																																		
		SCHREIHOEK, ST ANTONIUS, GOED T MOTESTR																																		
		VOSSESTRAAT																																		
		KLUTS, KLUTBERG, WIJNBORGSTR																																		
		ELSTWEG, BRANDGATSTRAAT																																		
		OUDE HULSWEG																																		
Lunaria annua	tuinjudaspenning		1													1																				
Atriplex patula	Uitstaande melde		1																1																	
Teucrium scorodonia	Valse salie		4	1	1								1					1																		
Polygonum aviculare	Varkensgras		4	1	1			1	1																											
Polygonum amphibium	Veenwortel		15	1		1		1		1	1	1	1		1											1			1	1					1	
Bidens tripartita	Veerdelig tandzaad		2			1																												1		
Poa pratensis	Veldbeemdgras		5			1		1	1			1																								
Veronica arvensis	Veldereprijs		8			1						1	1	1		1					1			1			1									
Acer campestre	Veldesdoorn		4	1												1											1									
Lathyrus pratensis	Veldlathyrus		18			1	1		1		1		1	1	1	1				1	1		1	1		1		1	1	1	1					
Rumex acetosa	Veldzuring		21	1		1	1						1	1	1		1				1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1			1	
Vicia sativa subsp. segetalis	Vergeeten wikke		3											1	1			1																		
Leontodon autumnalis	Vertakte leeuwetand		3																								1		1						1	
Vicia tetraspermum	Vierzadige wikke		3											1	1																					
Potentilla reptans	Vijfvingerkruid		3	1						1																										
Epilobium parviflorum	Viltige basterdwederik		4			1							1																					1		
Linaria vulgaris	Vlasbekje		2																																1	
Vicia sativa	Voederwikke		5																		1						1	1		1	1					
Prunus padum	Vogelkers		1																							1										
Stellaria media	Vogelmuur		9			1	1														1		1	1		1		1					1	1		
Vicia cracca	Vogelwikke		9			1	1			1			1								1	1				1				1	1					
Erophila verna	Vroegeling		2																																	

nr opname			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33				
SOORT	Nednaam	Aanwezig	HELLEWEG	BRAAMSTRAAT	HELLESTRAAT	TJAMPENSSTRAAT	LEENSTRAAT/SCHERNAAI	BERGSTRAAT	HOOGSTRAAT	STERRE/ZOUTSTRAAT	NEERSTRAAT/NEDERKOUTER	PONTE, UILESTRAAT	BASSEGEMBOSSTRAAT	BERG, HOLENDRIES	LINDESTRAAT	OUDE PONTSTRAAT	KLEIMOLENSTRAAT	BALTHAZARSTRAAT	HOL, GREEP, HOLDERSSTRAAT	BOUVELO, GIJZEBRECHTEGEMSTR	RAZENHEEDSTRAAT	ENGELDREEF	MATERZELESTRAAT	STIENTJESSTRAAT	GROENSTRAAT	PETEGEMSTRAAT + OUDE HEERWEG I	OUDE HEERWEG (vanaf reijstraat)	EEGAI, STEENBRUGMOLENSTR	REINSTRAAT, HEUNTJESHOEK	ARENDSTRAAT	SCHREIHOEK, ST ANTONIUS, GOED T MOTESTR	VOSSESTRAAT	KLIJTS, KLUTBERG, WIJNBORGSTR	ELSTWEG, BRANDGATSTRAAT	OUDE HULSWEG				
Mentha aquatica	Watermunt	1																								1													
Polygonum hydropiper	Waterpeper	1			1																																		
Oenanthe aquatica	Watertorkruid	1			1																																		
Onopordum acanthium	Wegdistel	1																									1												
Hyacinthoides non-scripta	Wilde hyacint	3	1				1																			1													
Lonicera periclymenum	Wilde kamperfoelie	1		1																																			
Epilobium angustifolium	Wilgenroosje	1															1																						
Populus alba	Witte abeel	1	1																																				
Lamium album	Witte dovenetel	23	1	1	1	1		1	1		1		1	1	1		1	1		1	1	1	1		1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1			
Melilotus alba	Witte honingklaver	1																					1																
Trifolium repens	Witte klaver	20	1		1			1	1		1		1	1	1			1	1		1	1	1		1			1	1	1		1			1		1	1	
Nasturtium spec.	Witte waterkers	3																		1	1				1														
Lycopus europaeus	Wolfspoot	2				1																																	
Bromus hordeaceus	Zachte dravik	32	1		1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Geranium molle	Zachte ooievaarsbek	10	1			1		1												1	1		1			1	1		1	1									
Arabis thaliana	Zandraket	4			1			1								1											1												
Aegopodium podagraria	Zevenblad	30	1		1	1		1	1	1	1	1	1	1	1	1		1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Juncus gerardii	Zilte rus	1						1																															
Potentilla anserina	Zilverschoon	11	1		1	1		1							1	1				1			1				1	1	1										
Prunus avium	Zoete kers	2			1																					1													

nr opname

SOORT	Nednaam	nr opname																																		
		Aanwezig	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	
Quercus robur	Zomereik	1																									1									
Myosotis cespitosa	Zompvergeet-mij-nietje	1																											1							
Fallopia convolvulus	Zwaluwtong	3														1												1								1
Alnus glutinosa	Zwarte els	1																			1															
Brasica nigra	Zwarte mosterd	2		1																														1		
Solanum nigrum	Zwarte nachtschade s.l.	1						1																												
TOTAAL		7	3	7	8	1	6	5	2	2	3	4	4	5	5	1	5	3	3	7	5	6	4	3	5	7	5	5	5	4	3	2	4	2		
		5	1	0	4	7	1	4	6	6	7	5	5	4	0	8	4	0	9	5	6	8	6	5	6	5	4	1	5	1	5	9	1	2		

13 BIJLAGE 3: Kaartenbundel

Aparte bijlage met set van 11 kaarten